

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TIBBİ VE AROMATİK BİTKİ ÇEŞİTLİLİĞİNİN

KORUNMASINDA BUNLARIN ÜRETİMİNDE VE

PAZARLANMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR İLE

ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ

AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI

KOMİSYONU

GAZİANTEP, ŞANLIURFA TOPLANTI TUTANAKLARI

28 Ekim 2019 Pazartesi

KONU

- Kırmızı Biber İ sot İşletme Fabrikası
- GAPTAEM Brifing ve İstışare Toplantısı
- GAPTAEM Basın Açıklaması
- Şanlıurfa Teknokent Ziyareti
- Talat Demirören İstasyonu Koleksiyon Bahçesi
- Şanlıurfa Akçakale Sınır Kapısı Basın Toplantısı
- Şanlıurfa Akçakale Belediyesi
- Şanlıurfa Valiliği

28 Ekim 2019 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 09.30

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülander AÇANAL (Şanlıurfa)

(Kırmızı Biber, İsoT İşleme Fabrikası)

BAŞKAN – Evet, burada ne üretiyoruz? Aşamaları ne?

MEHMET İŞIKAY – Burada isot ve pul biberi üretimi yapıyoruz. Aşamalarımız ise köylüden yani tarlada kuruyan biberleri buraya getirilip burada işleme alınıyor. Tabii, burada aşamaları var, bütün aşamalardan geçiyor ondan sonra paketlemeye geçiliyor.

BAŞKAN – Buradaki aşama nedir? Şöyle çuvallarla tarladan geliyor.

MEHMET İŞIKAY – Çuvallar geliyor, işte buradaki ilk aşama, biberler çekirdeğinden ayıklanıyor, ondan sonra pul biber ve isotluk olarak ayırım yapılıyor. Pul biberin işlemleri ayrı, isotun işlemleri ayrı.

BAŞKAN – Arasındaki fark ne?

MEHMET İŞIKAY – Arasındaki fark: Biri siyah, bizim Urfa tabiriyle yani isot dediğimiz, pul biber de kırmızı pul biber olarak, terbiyeli biber olarak sofralarımıza geliyor.

BAŞKAN – Kapasitesi ne kadar burada?

MEHMET İŞIKAY – Günlük kapasite 1 ton. Yaz günlerinde, uzun günlerde kapasitesi 1 ton. Tabii bu mevsimlik, yani mesela şimdi sezon başladığında üç ay, dört ay yoğunluğumuz var, ondan sonra biraz rölantiye geçiyor. Ondan sonra baharda bir daha bir işleme giriyor.

BAŞKAN – Başka bir ürün var mı? Biber ve isottan başka bir ürün var mı?

MEHMET İŞIKAY – Salça üretimimiz var ama burada değil, salça tesisi ayrı yerde.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Bunların yurt dışı pazarı da var mı? Sadece yurt içine mi yapıyorsunuz?

MEHMET İŞIKAY – Yok yurt içi. Yurt dışına da önümüzde bir engelimiz yok, talep olduğu müddetçe yurt dışına da üretimimiz var.

ZEMZEM GÜLENDER AÇANAL (Şanlıurfa) – Biberin tohumunu değerlendiriyor musunuz? O çok önemli. Ne yapıyorsunuz onu?

MEHMET İŞIKAY – Evet, şimdi bir kısmı köylüye, çiftçiye yeniden ekim için tohum olarak gidiyor, bir kısmı toz biber, karabiberde kullanılıyor, bir kısmı biberin kalitesine göre içine katılıyor yani atılmıyor.

REFİK ÖZEN (Bursa) – Ham madde noktasında sıkıntı yaşıyor musunuz?

MEHMET İŞIKAY – Şimdi o yazlık üretime bağlı yani köylünün, çiftçinin dışarıdaki talebe bağlı. Mesela talep çok olduğu zaman üretim az olduğunda karşılamıyor. Bu sefer fiyat hâliyle tabii yüksek oluyor. Ama genelde birbirini tamamlıyor.

BAŞKAN – Bu sene nasıldı mesela, iyi miydi?

MEHMET İŞIKAY – Bu sene iyiydi, bereketliydi, yani çiftçi de kazandı, tüccar da kazandı, üretici de kazandı, hepsi kazandı yani.

ZEMZEM GÜLENDER AÇANAL (Şanlıurfa) – Paketleme de burada mı?

MEHMET İŞIKAY – Paketleme de burada, evet. Bir mal üretildiğinde hemen paketlemeye çıkıyor, ondan sonra öbür parti geliyor işte.

REFİK ÖZEN (Bursa) – Şimdi size biber geliyor, ondan sonra kurutuyor misiniz?

MEHMET İŞIKAY – Yok, bize kurutulmuş geliyor. Köylülerden sergilerle kurutulmuş geliyor, biz burada işleme alıyoruz.

BAŞKAN – Çekirdeğini çıkartıyor, atıyor.

MEHMET İŞIKAY – İlk etapta çekirdeği ayıklanıyor, atıyor, ondan sonra pul biber, isot olarak...

REFİK ÖZEN (Bursa) – Kurutma işlemi güneşte mi, doğal ortamda mı?

MEHMET İŞIKAY – Güneşte kurutuluyor, doğal ortamda, güneşte.

BAŞKAN – Evet, şöyle bakalım.

ALİ CUMHUR TAŞKIN (Mersin) – Burada çekirdeği mi ayıklanıyor?

MEHMET İŞIKAY – Burada biber çekirdeğinden ayıklanıyor. İlk aşaması böyle, burada.

Şimdi, burada bu bizim Urfa biberi, isot olarak üretilmiş ve son elemeyi bekliyor.

BAŞKAN – İyisi mi?

MEHMET İŞIKAY – Evet. Bu Urfa biberi. Yani mesela Maraş biberi var, Urfa biberi var, kapy tatlı biberi... Şu an şeyde ayıklanan kapy biberi. O tatlıdır, onun acısı yok. Bu Urfa biberidir, bu acıdır.

ŞANLIURFA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI İBRAHİM HALİL PELTEK - Bu yerlerin özelliği nedir?

MEHMET İŞIKAY – Bu yerler epoksidir. Bu küflenmeye, nemlenmeye karşı, haşereye karşı bu...

ŞANLIURFA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI İBRAHİM HALİL PELTEK - Onun için yere rahatlıkla...

MEHMET İŞIKAY – Yere rahatlıkla serilebilir yani biz bunu baştan önlemine almışız.

ŞANLIURFA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI İBRAHİM HALİL PELTEK – Bu farklı bir ürün.

MEHMET İŞIKAY – Bu farklı bir ürün. Bu nem, küf, bu olaylar burada yok.

BAŞKAN – Bu nedir?

MEHMET İŞIKAY – Bu isottur. Bu eleme aşamasından geçtikten sonra biraz zeytinyağıyla karıştırılıp ondan sonra, dinlendikten sonra paketlenir.

ALİ CUMHUR TAŞKIN (Mersin) – Nerenin zeytinyağı?

MEHMET İŞIKAY – Vallahi Marmarabirlik de var, halis de var, hangisini uygun görürsek.

BAŞKAN – Hangi oranda atıyorsunuz zeytinyağını?

MEHMET İŞIKAY – Yüzde 5 oranında. Yani tuzu da yüzde 5, yağı da yüzde 5.

BAŞKAN – Tuz da atıyorsunuz.

MEHMET İŞIKAY – Tuzsuz olmaz yani. Tuzsuz olduğu zaman biberin raf ömrü olmaz.

ALİ CUMHUR TAŞKIN (Mersin) – Ne kadar raf ömrü var?

MEHMET İŞIKAY – Özellikle bazı biberler çinisine göre nemlidir mesela. Nemli yüzde 5, yüzde 8 nemli kalır, onda tuz olmaz ama o biberin raf ömrü olmaz. Yani çünkü küflenme yapar, bozulma yapar ama bu bizim Urfa yöresel biberlerinin nemi olmadığı için yüzde 5 tuz ona yeterli geliyor. Yani onu bir yıl, iki yıl mutfakta sakladığınız zaman bozulma yapmaz.

BAŞKAN – Bu şekilde tesisler ne kadar var?

MEHMET IŞIKAY – Urfa’da herhâlde 10 tane kadar var yani bilgi olarak. Tabii diğer yerel küçük işletmeler de var.

ŞANLIURFA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI İBRAHİM HALİL PELTEK - Sayın Vekilim, biz talepler doğrultusunda Urfa’da GIDA OSB’yi kurduk. Bu 10 tanesi zaten kendi akrabaları, onlar da profesyonel yapıyorlar. O gıda OSB’nin bitti işlemleri, altyapısıyla ilgili bir takım eksiklikler var, tamamıyla bu üretimi yapanları Gıda OSB’ye alacağız. Zannediyorum onda da 50’ye yakın bir talep var sadece bu biber sektörüyle ilgili; biz daha modern, daha böyle paketlemeyi...

BAŞKAN – Gıda organize sanayi bölgesi olarak mı?

ŞANLIURFA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI İBRAHİM HALİL PELTEK - Evet, yaptık, o bitti, kuruluşu bitti. Orada 100 ila 200 arası parsellimiz var. 50’ye yakını bu isotla ilgili üreticiler.

GIDA İMALATÇILAR KOOPERATİFİ BAŞKANI KUREYŞ ÇELİK - Sayın Vekilim, Gıda OSB 2.200 dönümdür. 86 temiz parselimiz vardır. En küçük parselimiz 6 dönümdür, en büyük parselimiz 50 dönümdür. İnşallah, önümüzdeki ayda tahsise başlayacağız. İlk tahsisimiz de inşallah biber olacak çünkü biberle ilgili biliyorsunuz şu anda Urfa’da biberle ilgili çok büyük gelişmeler var, çok büyük talepler vardır. İlk müracaatlarda da bir 40 dönüm bir arkadaşımıza vererek isota başlayacağız.

Sayın vekilim, aynı zamanda gıda imalatçılar sitesinde 110 tane işletmemiz vardır bu şekilde. 110 tanesinin 105 tanesinin Tarım Bakanlığının kırsal kalkınmada yüzde 50 hibelerinden faydalandık. Tekrardan müracaatta bulunduk. Şu anda bu bulunduğumuz bölgenin kaç tane isot fabrikası varsa hepsi yüzde 50 hibeden faydalandı sayın vekilim.

Sayın Başkanım, bir araştırma yaptık, 17 bin dönüme kadar önümüz açık. Yani Suruç’a kadar gideceğiz Allah’ın izniyle.

ŞANLIURFA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI İBRAHİM HALİL PELTEK – Yeni yerde ne yapacaksınız?

MEHMET IŞIKAY – Şimdi, OSB’ye geçtiğimiz zaman bu tesislerin daha teknolojik, daha temiz, daha düzenli olacağını düşünüyoruz. Şimdi, her bir adım atıp öne gittiğimiz zaman, o geride kalanların hiçbirini kullanmayacağız. Yani makine olarak, mekân olarak, işletme tesisleri olarak sürekli yeniye gideceğiz.

ŞANLIURFA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI İBRAHİM HALİL PELTEK - Kurutmayı nasıl yapacaksınız?

MEHMET IŞIKAY – Kurutmayı, orada da bizim mesela mevsimsel olarak yani hem güneşte kurutulmuş olan olacak, mevsimi geçtikten sonra da çiftçinin malı zayı olmasın diye fırınlama kurutma sistemine geçeceğiz. Şu anda da fırınımız var ama faaliyete girmedir. Yer sıkıntımızdan dolayı ama yeni yerde daha büyük, daha geniş imkânlar olduğu zaman bu da faaliyete girecek. Yani biber hiç dışarıyı görmeyecek. Kapalı ortamda kuruyacak, kapalı ortamda işlenecek, kapalı ortamda pakete girecek, sofralarımıza gelecek. Yani bu konuda siz büyüklerimizden sürekli taleplerimiz var yani önümüzün açılmasını istiyoruz.

ZEMZEM GÜLENDER AÇANAL (Şanlıurfa) – Zaten Ticaret Odası Başkanımız dosya hazırladı, verdi bize.

MEHMET IŞIKAY – Biliyorum ben, o konuda çalışmaları var, biliyorum. Yani sürekli biz bu işletme olarak Urfa’da sorduğunuz zaman başka bir şey öne çıkmıyor. Bunu da biz geri plana attığımız zaman, bence bir şeyi kalmaz yani. Bu isotu öne almamız lazım çünkü bundan ekmek yiyen çok insan var, çok insan var yani, yani diyebilirim ki bu Urfa nüfusunun üçte 1’i bu biber işinden geçim sağlıyor.

BAŞKAN – Zaten Şanlıurfa deyince akla isot geliyor.

MEHMET İŞIKAY – Yani bunları biz göz ardı ettiğimiz zaman bir anlamı kalmaz.

BAŞKAN – Eski geleneksel olanlar değil de diyorsun, gıda organize sanayi olduktan sonra daha modern olsun.

MEHMET İŞIKAY – Daha modern, daha temiz, daha hijyenik, daha kapalı alanlarda... Yani biz şimdi imkânlarımızı zorluyoruz bu şekilde. Mesela Başkan biliyor, mesela, bizim yirmi otuz yıl, daha önceki geldiğimiz yeri, ne şartlardan buraya geldik, iki üç yıl, beş yıl, burası bizi kaldırmıyor; yani hem kapasite olarak, hem temizlik olarak hem makine olarak sürekli yenilenmeye gitmek istiyoruz ama sürekli bir şekilde önümüz hep kapanıyor.

ZEMZEM GÜLENDER AÇANAL (Şanlıurfa) – Yok, açılacak inşallah.

Maraş isoduyla Urfa isodunun farkı ne?

MEHMET İŞIKAY – Bizim Urfa isodunun lezzeti daha farklıdır. Bizim glikoz oranımız, şeker oranımız bizimki daha yüksektir. Yani ondaki verimle bizdeki verim çok farklı. Mesela bizim Urfa tavayla, çiğköfteyle, lahmacunda yarım kilo kullandığın zaman ondan 1 kilo kullanman lazım. Ama bizde 250 gram attığın zaman o çiğköfteye, o lahmacuna ondan daha fazla tat, daha fazla lezzet verir yani. Bizim Urfa biberinin bir özelliği de budur yani.

BAŞKAN – O biberin cinsi farklı.

MEHMET İŞIKAY – Cinsi farklı yani.

BAŞKAN – Yetiştirme modülü farklı.

MEHMET İŞIKAY – Şimdi, aynı biberi aynı çevreye... Mesela götürüp Adana, Mersin’de ektiler, bu lezzeti alamadılar. Yani buranın havası, buranın suyu da ona özel bir şey.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Güneşlenme saati, güneşin geldiği açı...

MEHMET İŞIKAY – Güneşi farklı mesela bizim nem oranımız yüksek. Pul biber mesela nemli ortama gelmiyor. Yani aynı çekirdeği Adana, Mersin’de ekin daha erken olması için ama aynı lezzeti alamıyoruz. Raf ömrü kısalıyor. Yani her bir ürüne kendi yöresel olarak bir özelliği Cenab-ı Hak vermiş yani.

ŞANLIURFA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI İBRAHİM HALİL PELTEK - Sayın Vekilim, Tarım Bakanlığının desteğini almadan önce şehir merkezinde iş yapıyorlardı, 100 metrekare veya 50 metrekare için günde 100 kilo biber satıyorlardı, şimdi 150 metrekare alanda 1 ton satıyorlar. Arkadaş diyor ki: Hedefimiz 5 ton olsun, 10 ton olsun.

MEHMET İŞIKAY – Günde 5 ton ama ne lazım? Ona yer lazım, makine lazım, kapasite lazım, alan lazım ama biz sürekli imkânları zorluyoruz. Ben bu daracık alanda günde 1 tonu on beş saat çalışarak üretiyoruz.

BAŞKAN – Makineler ne malı, nereden aldınız makineleri?

MEHMET İŞIKAY – Maraş’tan geliyor bunlar.

BAŞKAN – Maraş’ta yapılıyor.

REFİK ÖZEN (Bursa) – Bunlar son ürün mü şimdi? “İsot” dediğimiz bu mudur?

MEHMET İŞIKAY – Evet.

REFİK ÖZEN (Bursa) – Buradan paketlemeye mi geçiyor?

MEHMET İŞIKAY – Bundan sonra biraz zeytinyağı konacak, ondan sonra birkaç gün dinlenecek.

REFİK ÖZEN (Bursa) – Bu aflatoksin tahlili falan yaptırıyor musunuz?

MEHMET IŞIKAY – Şimdi, güneşte kurutulan... Biz otuz yıldan fazladır bu sektörün içindeyiz. Çok yurt dışına mallar da gitti, geri geldi. Güneşte kurutulan mallarda sıfır aflatoksin çıkıyor. Ama bu fırınlama sisteminde veya bu Maraş biberlerinde yani bunlar küfe, neme hiç dayanmıyor. Yani en ufak bir nemde bozulmaya yol açıyor. Ama bizim Urfa'nın bir özelliği işte güneşte kurtulduğu zaman sıfır aflatoksin çıkıyor.

REFİK ÖZEN (Bursa) – Ama Bakanlık sizden o tür analiz falan istemiyor mu?

MEHMET IŞIKAY – Zaman zaman geliyor.

REFİK ÖZEN (Bursa) – Piyasadan topluyor ama ana kaynağında da Bakanlık bu konuda kontroller yapıyor olabilir.

GIDA İMALATÇILAR KOOPERATİFİ BAŞKANI KUREYŞ ÇELİK – Yapıyor ama genellikle yüzde 90'ı Tarım Bakanlığının ambalajı yani rafta, o malı alıp o şekilde tahlilini yapıyor. İş yerlerimize de hafta da bir geliyorlar Sayın Vekilim. Ama piyasada iki günde bir, üç günde bir biz görüyoruz. Esnafın mallarını bir gün aralıkla toplayanlar da var yani.

MEHMET IŞIKAY – Yani biz sürekli denetme hazırız.

BAŞKAN – Mesela bunu Karadeniz şartlarında yapma şansınız hiç yok.

MEHMET IŞIKAY – Yok, yani açık hava orada yok yani çünkü nemden dolayı.

BAŞKAN – Belki Antalya'nın yüksek yayla kısımlarında biraz yapabilirsiniz.

REFİK ÖZEN (Bursa) – Bu işin ihracatı var mı hiç?

MEHMET IŞIKAY – İhracat yok, yurt dışına yok ama ürünlerimiz yurt dışına gidiyor, biz biliyoruz yani alıp gönderen, paketleyenler var. Hiçbir sıkıntı da çıkmıyor yani.

ZEMZEM GÜLENDER AÇANAL (Şanlıurfa) – Raf ömrü ne kadar?

MEHMET IŞIKAY – Şimdi bizim Urfa biberinin yani bu nemli olmayan Urfa biberinin iki yıl raf ömrü vardır, onu rahatlıkla yani... Bu nemsizdir, tuz oranı düşüktür. Bunun raf ömrü kendiliğinden uzun. Yani mesela zengin, tadı bozulmuyor. Ama Maraş biberinin altı ay, sekiz ay içerisinde rengi de kokusu da tadı da değişir. Bizimkinin glikoz oranı, şeker oranı yüksektir.

GIDA İMALATÇILAR KOOPERATİFİ BAŞKANI KUREYŞ ÇELİK - Bir de Sayın Vekilim, Maraşlı biber için özellikle ben görüştüm, dedi ki: “Biz sizin siyah biberinizin rengini tutturamıyoruz, ondan kaybediyoruz. Ne yapsak yok. Urfa biberinin rengi yok. Yani makinesini de yaptık, karartmasını yaptık, yapamıyoruz.”

BAŞKAN – Yetiştirme modülü farklı yani.

GIDA İMALATÇILAR KOOPERATİFİ BAŞKANI KUREYŞ ÇELİK - O rengi tutturamıyorlar.

MEHMET IŞIKAY – Yani aynı köye götürüp orada işleyemiyorlar.

BAŞKAN – Yani ham medde, burada oluşu bu topraklarda oluyor.

GIDA İMALATÇILAR KOOPERATİFİ BAŞKANI KUREYŞ ÇELİK - Bizim biberimizin şeker oranı fazla mı? Bizimkinde kaç kilodan çıkıyor, Maraş'inkinden kaç kilo?

MEHMET IŞIKAY – Bizimki yüksektir. Bizimkinde 12 kilodan 1 kilo biber çıkıyor.

GIDA İMALATÇILAR KOOPERATİFİ BAŞKANI KUREYŞ ÇELİK - En önemli soruyu sordum Sayın Vekilim.

MEHMET IŞIKAY – Mesela köyden, çiftçiden gelen yaş ürünlerde 12 kilodan 1 kilo pul biber çıkar, isot çıkar. Maraş'inkinden 6 kilodan 1 kilo çıkar. Onun şeker oranı düşüktür yani et oranı yok, kabuktur hepsi. Yani bunu yediğin zaman onunla bunun mideye faydaları da farklıdır. Yani midenin bunu öğütmesiyle onu öğütmesi çok farklı.

ŞANLIURFA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI İBRAHİM HALİL PELTEK - Burada 50 liraya satılıyor; 10 lira, 20 liraya biber olmaz.

BAŞKAN – O zaman başka bir şey karıştırıyorlar içine.

MEHMET IŞIKAY – Defalarca şikâyet ediyoruz, aramalar geliyor, yakalanıyor, bir türlü önlem olmuyor, sürekli geliyor yani.

GIDA İMALATÇILAR KOOPERATİFİ BAŞKANI KUREYŞ ÇELİK – Tohumun kilosu kaç para köylülere geri verince?

MEHMET IŞIKAY – Ekim için 20 lira. Ekilmek için gelen biberin en ucuzu mesela kilosu 10 liradır, adam 10 liraya getirip biber satıyor. Yani bu 10 lira, içindeki çekirdek midir, biber midir?

ŞANLIURFA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI İBRAHİM HALİL PELTEK – Bu sene taze biberin kilosunu kaç aldınız?

MEHMET IŞIKAY – Bu sene 3 liranın üstündeydi.

ŞANLIURFA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI İBRAHİM HALİL PELTEK - 3 lira. 12 kilosu 36 lira ediyor. Bunun kurutması, işçiliği falan 50 liradan aşağıya satılamaz.

MEHMET IŞIKAY – 50 liraya satmayan adam bu işi yapmaz, yapamaz. Ama adamlar getirip 10 liraya biber veriyor, 12 biber veriyorlar.

BAŞKAN – Biber değildir o, başka bir şeydir.

MEHMET IŞIKAY – Defalarca yakalanıyor, işte Ali gidiyor, Veli geliyor, sürekli birileri var yani. Yani o yüzden fazla ilerleyemiyoruz.

BAŞKAN – Zaten bizim bu ürünlerde de işte baharatta da mutlaka tağşiş oluyor, içine bir şey karıştırıyorlar yani maalesef.

MEHMET IŞIKAY – Şimdi adam gelip onun tazesini aldığı zaman 60 lira ama bunun öğütülmüşünü aldığı zaman 20 lira. Bu öğütülmüş ama adam onun içine ne katıyor göremezsin, bilemezsin. Yani bu olağanüstü bir tahlile, laboratuvara gitmediği zaman...

ŞANLIURFA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI İBRAHİM HALİL PELTEK - Yağ olarak ne katıyorsun, hangi yağdan katıyorsun?

MEHMET IŞIKAY – Zeytinyağı katıyoruz.

BAŞKAN – Teşekkürler.

Kapanma Saati: 10.00

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.30

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

(GAPTAEM Brifing ve İstişare Toplantısı)

BAŞKAN – Sayın Vali Yardımcım, çok kıymetli Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Araştırma Komisyonu üyeleri milletvekilleri arkadaşlarım, Şanlıurfa'mıza hizmet veren çok değerli daire başkanları, bölge müdürleri, bürokratlar, çok değerli hocalarım, hanımefendiler, beyefendiler; öncelikle hepinizi selamlıyorum.

Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Araştırma Komisyonu 26'ncı Dönemde Türkiye Büyük Millet Meclisinde bulunan beş partinin teklifleriyle kurulmuş bir Komisyon ve çalışmalarımıza 27'nci Dönemde başlayabildik seçim ortamına gittiğimiz için.

Bu Araştırma Komisyonu 12 kişiden oluşmakta. Bunun 4'ü doktor, 3'ü eczacı, 2'si orman mühendisi, 1'i gıda mühendisi, 1'i hukukçudan oluşmakta. Komisyonumuz Meclis çatısı altında öncelikle toplantılarla başladı. Şu ana kadar on bir toplantı yaptık, işte, üniversitelerden bu konuyla ilgilenen hocalarımızdan, yine aynı şekilde, sektörden önde gelen kişilerden ve kamu, bakanlıklardaki genel müdürlerimizden, hemen hemen 68 kişiden sunum aldık, dinledik.

Aynı şekilde, arazi gezilerimiz, ziyaretlerimiz oldu. İç Anadolu Bölgesi'nde temsilen Çorum, Konya, Karaman; yine Marmara ve Ege'yi temsilen Balıkesir; Karadeniz'i temsilen Artvin'den başlayıp Rize, Trabzon, Giresun, Ordu, Samsun gibi ve Komisyonumuzun son gezisi de arazi çalışması da bu bölgede oldu. Yani biz Hatay'da başlayıp Kilis, Gaziantep ve şu anda da Şanlıurfa'dayız. Tabii ki bu bölgeye gelemeden böyle bir araştırma komisyonunun çalışmasını tamamlaması yanlış olurdu. Bir de bizim Komisyon üyemiz ve kâtip üyemiz Zemzem Hanım sizin vekiliniz, özellikle “Urfa'ya gitmezsek olmaz.” dedi ve şu anda da Şanlıurfa'da bulunmaktan ve –dün de buradaydık biz- sizler gibi geniş katılımcılarla bu toplantıyı yapmaktan Komisyonum ve şahsım adına çok mutlu olduğumuzu belirtiyorum ve sunumlarımız olacak, onları alacağız.

Ondan önce şöyle bir açıklamada bulunayım: Tabii ki bu tıbbi ve aromatik bitkiler ülkemiz için çok önemli ve Türkiye 12 binin üzerinde bitki çeşitliliği olan ve bunun da 3.600'ı endemik tür olan, yalnızca Türkiye'de yetişen bir zenginliğe sahip ama biz bundan ne kadar kazanç sağlayabiliyoruz, payımız nedir diye baktığımız zaman, dünyada şu anda 115 milyar dolar civarında bir ticari hacmi olan bir sektör bu fakat bizim aldığımız -yani tam da rakamları bulamıyoruz- 600-700 milyon dolar civarında bir şey ama biz eğer bu sektörü ayakta tutabilirsek yani tıbbi ve aromatik bitkilerimizi koruyabilirsek, endemik olanları koruma altına alabilirsek ve bunları tarıma çevirip üretebilirsek ve güzel bir şekilde yani yalnızca bir kekiktir, defnedir, böyle ham madde olarak değil de bunları gıda takviyesi olarak, ilaç olarak sanayiye döndürebilirsek o zaman bu zenginlik olacak. Veya biz hedef koymuşuz: “2023'te, cumhuriyetimizin 100'üncü kuruluş yılında 5 milyar dolar.” diyoruz. Bu rakam daha da büyüyecek çünkü bu sektör hızla yayılıyor dünyada, müthiş bir akım ve 2050 yılında 500 milyar dolarlardan bahsediliyor. Eğer bu 500 milyar dolar olursa biz de hem üretim olarak burada yapabiliriz, artı, coğrafyamız buna çok uygun, müteşebbis insanlarımız çok fazla ve bayağı da çalışmalarda bulunmuşuz. Onun için bu rakamı biz 50 milyar dolarlara ulaştırabiliriz. Eğer birlik ve beraberlik içinde olup disiplinler kendi arasında çatışmaya girmeden ve özel sektörün önünü açarak, öncelikle çiftçimizin

önünü açıp onu yönlendirirsek ve ben bundan da çok ümitliyim... Biz dün buradaydık, Şanlıurfa’ımızda arkadaşımızın biri başka bir ülkeden bir bitkiyi getirip burada üretip buradan da tesisini kurup, işletip İngiltere’ye, Amerika’ya satabiliyor. Bununla ilgili, toprakla ilgili sıkıntımız yok. Biliyorsunuz, bu tür bitkiyi yetiştirmek için, tarımını yapmak için Şanlıurfa’ımızda toprağa ulaşım gibi bir sıkıntı yok yani toprağımız fazla fazla var. Hatta biz bunun önünü açalım diye Gazi Meclisimizde araziye ulaşım nedir? Dedik ki biz: “Tıbbi ve aromatik bitkilerinde hazine arazilerinde yer verelim.” Nasıl orman arazilerini geçtik, burada fazla bir orman arazimiz yok, orman arazisini özel ağaçlandırmaya, gelir getirici türlere izin verdiğimiz gibi, tıbbi ve aromatik bitkilerde de hazine arazisinden çok cüzi bedellerle kiraya verilebiliyor. Yani araziye ulaşım da sıkıntı yok. O zaman geriye ne kaldı? Dünyada ihtiyaç olan ürünleri yetiştirip onun sanayisine döndürmek lazım. Onun da burada örnekleri var. O zaman ne yapacağız? Üretip dünyaya pazarlayacağız. Bir yandan da üniversitede hocalarımız, eczacılık fakülteleri bunun yalnızca ham madde olarak değil, ilaç olarak ya da gıda takviyesi olarak, o şekilde çevirmesi gerekiyor.

Evet, ben konuşmamı fazla uzatmayacağım. Sunumlara geçelim dedik.

Öncelikle, GAP Araştırma Enstitüsü Müdürü Halil İbrahim Çetiner ev sahibi olarak, GAPTAEM olarak sunum yapacak. Daha sonra, Doğa Koruma Millî Parklar Bölge Müdürümüz burada. Çünkü bu bitkilerin, endemik bitkilerin korunmasıyla ilgili ve geleneksel, insanların kullandığı ilaçlarla ilgili bir sunumu olacak. Yine, Orman Bölge Müdürümüz burada, onun sunumu olacak.

Tabii ki “tarım” deyince akla Urfa geliyor ama orman alanı olarak biraz çok düşük bir oranımız var. Ama neden olmasın, inşallah, 11 Kasım da daha yeşil bir Türkiye için bir kampanyamız da var, Türkiye genelinde 11 Kasım da 11 milyon filan da gelecek. Onunla ilgili çalışmalar da var. Urfa’dan da bu konuda destek bekliyoruz. Ben de tabii, bir orman mühendisi olarak bunu söylüyorum, hem de Komisyon Başkanı olarak. İnşallah, daha yeşil bir Urfa’mız olacak.

Buyurun.

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ İBRAHİM ÇETİNER – Sayın Başkanım, sayın vekillerim, Sayın Valim, kurum ve kuruluşlarımızın üst düzey yöneticileri, değerli katılımcılar; hepiniz hoş geldiniz. Ev sahibi olarak öncelikle hoş geldiniz demek istiyorum. Böyle bir toplantının ev sahipliğini yapmanın da mutluluğunu yaşıyorum. Sözü fazla uzatmadan çalışmalarımızla ilgili sizleri bilgilendirmek istiyorum.

GAP Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü 1976 yılında kurulmuştur. Toprak Su olarak ve Çayır Mera olarak iki enstitüsü 2008 yılında birleşerek GAP Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü olarak devam etmiş. Bölge olarak Şanlıurfa, Gaziantep, Adıyaman, Diyarbakır, Siirt, Mardin, Şırnak, Batman, Kilis, Malatya ve Elâzığ illerinin sulu tarım alanlarında hizmet veriyoruz. İnsan kaynakları anlamında 298 personelimiz var. Bunların 73’ü araştırmacı. Akademik kariyer olarak da 12 doktora, 50 masterlı ve 11 lisans kariyeri olan personelimiz mevcut.

Araştırma enstitüleri, malumunuz, Türkiye’de 48 tane var, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne bağlı olarak çalışıyorlar ve konusunda uzman araştırma enstitüleri olduğu gibi havza araştırma enstitüleri de var. Mesela Antep fıstığı araştırma enstitüsü sadece Antep fıstığında çalışır, incir araştırma enstitüsü sadece incirde çalışır ama bizim gibi 10 tane de bölgesel araştırma enstitüleri var. Bunlardan birisi Antalya’da BATEM, Adana’da eski adıyla Çukurova Tarımsal Araştırma, Doğu Akdeniz Tarımsal Araştırma; Mersin’de yine Alata Bahçe Kùltürleri Araştırma Enstitüsü gibi, böyle genel konularda çalışan araştırma enstitüleri de var.

Gördüğünüz gibi, merkez binamız ve eğitim merkezimiz Şanlıurfa’da, ayrıca istasyonlarımız var, tek tek dallarında araştırma istasyonumuz var, bir lokasyon olarak kullanıyoruz ve hayvancılık araştırmalarımız genellikle burada oluyor, meyve üzerine çalışmalarımız burada oluyor.

Tatlıca İstasyonumuz Akçakale’de, şu anda 28 tane obüs bu arazimizin içerisinde ve Barış Pınarı Harekâtı’nın merkez noktalarından birisi. Obüslerin televizyondaki görüntülerini buradan izliyorsunuz.

Biraz daha ilerde Akçakale’ye 17 kilometre, yine sınırda Gündaş İstasyonumuz var ve Koruklu’da –öğleden sonra gezeceğiz- hem Talat Demirören hem Serince diye 2 tane istasyonumuz var. Bunlar tamamen Harran Ovası’nı temsil eder nitelikte ve ovadaki çalışmaları yürütüyoruz.

Bunlar işte Koruklu’daki 485 dekar, 234 dekar, Gündaş İstasyonumuz 4.825 dekar, 1.200 dekar, Tatlıca da 2.429 dekar.

Tescilli çeşitlerimiz var. Enstitü olarak yeni çeşitler tescil ediyoruz. 26 tane tescilli ve üretim izinli çeşidimizle ülkemiz tarımına katkı sunmaya çalışıyoruz. Buğday, pamuk, mercimek, nohut, soya, susam, aspir, karpuz ve biberde çeşitlerimiz var. Ayrıca bu çeşitlerin gübreleme programları, sulama programları, Harran Ovası’nın sulama rehberi gibi çalışmalarımız devam ediyor. Toplamda 177 sonuçlanan, 98 devam eden projeye 275 proje enstitümüz tarafından yürütüldü.

Şimdi, tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda da devam eden 4 adet projemiz ve 1 adet koleksiyon bahçemiz mevcut. Koleksiyon bahçemiz, ilk açılışını Sayın Emine Erdoğan’ın yaptığı bu tesiste, bu istasyonda buluşmanın, yerel tohumlar buluşmasının yapıldığı alan. Öğleden sonra da inşallah gideceğiz.

Birinci projemiz, ekonomik değere sahip organik tıbbi ve aromatik bitkilerin yetiştiriciliği ve işlenip pazara sunulması projemiz. Ekonomik öneme sahip organik tıbbi ve aromatik bitkiler demonstrasyon bahçesinin onu da kara alanda lavanta, kekik, ada çayı ve oğul otu tesis edilerek, pazar değeri yüksek olan bu bitkileri bölge halkı ve çiftçilere uygulamalı eğitimlerle yerinde tanıtmak istiyoruz. Yüksek işsizlik oranına sahip GAP bölgesinin toprak ve iklim yapısına uygun çeşitleri önemli derecede alternatif olarak sunmak istiyoruz. Bu projemiz GAP idaresi tarafından desteklendi. Sayın Başkanımıza da burada huzurunuzda teşekkür etmek istiyoruz.

İkinci projemiz, GAP bölgesi çörek otu ıslah projesi. Bu projemiz de tıbbi ve aromatik bitkilere olan talep her geçen gün arttığı için çörek otu bitkisinin yurt içi ve yurt dışı pazarlarda yerini alabilmesi ve tescil edilmesi ıslah projemizin amacıdır. Burada da yeni çeşitler tescil etmeyi düşünüyoruz ve özellikle 1 çeşidimiz şu anda alternatif olarak verim anlamında çok yüksek verim verecek. Kapsül ve tane bağlama sayısı yüksek. Bölgemiz çörek otu için uygun bir bölge. Denemelerimiz devam ediyor. Bir beş yılımız bitti, ikinci beş yıla devam ediyoruz.

Bir diğer projemiz, lavanta çeşit ve tiplerinin farklı bölge koşullarındaki performanslarının belirlenmesi. Burada da 32 çeşit lavantadan yalnızca 3 tanesi ticari olarak uçucu yağ sektöründe kullanılmaktaydı. Yine çalışma sonucunda ülkemizde tarımı yapılan lavantaların çeşitliliğinin artırılması ve farklı zamanlarda çiçekleme zamanlarının olmasından dolayı arıcılığın gelişmesine katkı sağlamış olacağız. Araştırma sonucunda, en uygun olan lavantanın ülkemiz tarımına kazandırılması amaçlanıyor.

Şanlıurfa koşullarında şeker otu bitkisinin kültüre alınması ve adaptasyonu üzerine bir araştırmamız yine devam ediyor. Şeker otu son yıllarda malumunuz çok dikkat çekiyor. Meraklı firmalar var, çiftçiler var. Şekerin yerine kullanılması, kola sanayisinde, sakız ve diş macununda tercih ediliyor olması, bu konuda da malumunuz Türkiye’de yine ÇAYKUR’a görev verildi. Bu araştırmayla ülkemize farklı kaynaklardan getirilen şeker otu popülasyonlarının Şanlıurfa koşullarına adaptasyonuna bakıyoruz. Standart sentetik çeşit geliştirilmesi amaçlanıyor.

Projelerimiz bu kadar. Bu arada proje liderimiz İslim Hanım da fotoğrafı bir sunum yapacak. Sorularınız olursa İslim Hanımla burada cevaplarız.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz Müdür Bey.

Buyurun.

İSLİM KOŞAR – Sayın Başkanım, sayın vekillerim, sayın valim ve sayın kurum amirlerim, değerli katılımcılar ve sayın hocalarım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün benim için özel bir gün, heyecanlandım kusura bakmayın.

Şimdi, tıbbi aromatik bitkiler hangi alanlarda kullanılıyor? İlaç, gıda, baharat, kozmetik ve farklı alanlarda kullanımı yapılmakta. Bu nedenle tüketici ve sanayi talebini karşılayacak miktar ve kalitede ürün elde edilememekte.

Dünya Sağlık Örgütü’nde 4 milyar insanın sağlık sorunları ilk etapta bu bitkisel droglarla giderilmeye çalışılmakta, ayrıca diğer gelişmiş ülkelerde reçeteli ilaçların yaklaşık yüzde 25’i bu bitkilerden temin edilmekte. Bizim ülkemizde de en çok yetiştirilen bitkilerimiz papatya, nane, oğul otu, adaçayı, kekik, ısırgan, fesleğen, çörek otu, rezene, kimyon, kişniş önde gelmekte. Bunların dağılımına baktığımız zaman en çok yüzde 26’yla kimyon yer alıyor, yüzde 18’le kekik, yüzde 12 kapari, yüzde 12 keçiboynuzuyla biz bunların, bu bitkilerin ihracatını yapıyoruz.

Türkiye diğer kültür bitkilerinde olduğu gibi tıbbi aromatik bitkiler bakımından da çok zengin bir flora ya sahip. Yapılan çalışmalarda da nane, reyhan başta olmak üzere birçok türde varyasyonlar elde edilmiş, bunlardan adaçayı, rezene, kişniş ve çörekotunda çeşitlerimiz geliştirildi. Ayrıca çalışmalar da devam etmekte hem ıslah hem agronomi çalışmalarımız. Sanayinin ihtiyacını önemli olan belirlemek. Tıbbi bitkiler ve bitkisel ilaçların tanınması, sanayinin hızlı gelişmesini sağlamak, bölgenin bitkilerini iyi bir şekilde tespit ederek, ekonomik değere sahip olanların üretimini gerçekleştirmek, tıbbi bitkilerden elde edilen ürünlerden bir sektör oluşturmak ve sektörde tam istihdamın sağlanması, böylelikle sezonluk işçileri de dışarıya değil, burada istihdam etmek amacımız. Bizim bu anlamda GAP Bölgesi Kapari Geliştirme Proje’miz var. Bu projemiz sonuçlandı. Onda da çeşit tescile gidiyoruz. Deneme alanlarımızdan görüntüler.

Daha önce sonuçlanmış olan diğer projemiz, 16 popülasyonda kimyon ve çörekotunda burada popülasyonların adaptasyon çalışmasını yürüttük. Malumunuz, 2010 yılında bölgede 50 bin dekar alanda kimyon üretimi yapılırken şu an üretim oldukça düştü. Bunda hem fiyat düşüşü hem de sunumlarda gördüğünüz gibi soğuk zararı, bir de fusaryuma dayanıklı olan çeşitlerin geliştirilmemesi. 2 tane çeşidimiz var ama bölgeye uygun çeşidin geliştirilmesi gerekiyor. Deneme alanımızdan, daha önce yürüttüğümüz alanlardan görüntülerimizi görüyorsunuz.

Hasatlardan... Materyal olarak biz bu tohum çoğaltma işlemlerini gerçekleştiriyoruz aynı zamanda. “Fritillaria imperialis” ve “persica”nın burada yaygınlaştırılması, çoğaltılarak çiftçilere ulaştırılması projemiz devam ediyor, arkadaşımız Ufuk Rastgeldi eşliğinde.

Adaptasyon denememizden görüntüler. Lavantada yine Sayın Hocam Abdülhabip Özel’le beraber denemelerimizi gezmiştik. İbrahim Halil Cömert Bey’le beraber lavanta adaptasyon denememizden. Şeker otu adaptasyon denememizden görüntüler.

Çörek otu denememizden... Malumunuz çörek otu yabancı döllenen bir bitki, onların üzerini de ıslah çalışmalarında örtülerle örtüyoruz. 45’e yakın popülasyonumuz var, bir tane çeşit var. İnşallah önümüzdeki yıllarda çeşit adayımızı sunacağız tescile, son aşamaya geldik.

Bu da geçen yıl Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından geçen projemiz. Tıbbi aromatik bitkilerin burada yetiştiriciliği, bunların çiftçilere tanıtılması yerinde, uygulamalı olarak ve işlenip pazara sunulması.

Yağ analizlerimizden görüntüler. Ayrıca, teşekkür ediyorum ben Sanayi, Teknoloji Bakanlığına ve buradaki GAP İdaresi Başkanlığına. Biz (GC-MS) ve bütün laboratuvar şartlarımızda çiftçilere hizmet verecek duruma geldik.

Koleksiyon bahçemizden görüntüler. Materyal üretimlerini yapıyoruz aynı anda bu bitkilerin, çok yıllıkların çoğaltımını.

Çiftçi tarlalarımızdan görüntüler. Ben özellikle kısa ve öz özetlemek istedim. Kimyon tarlalarından 2012 yılından görüntüler.

Çörek otu denemelerimizden, çiftçilerimizin tarlalarından görüntülerimiz. Akçakale Gündaş'taki çiftçilerimizden görüntüler. 600 dönüm alan Akçakale Gündaş'ta nane üretimi yapılmakta bölgemizde, nane alanlarımızdan görüntüler, üretim alanlarından. 50 dekar alanda kekik üretimi yapılıyor aynı zamanda yine Şanlıurfa ilinde. 30 dekar alan Siverek bölgesinde lavanta, orası daha nemli olduğu için yine önder bir çiftçimizin hem yağ çıkarma hem de farklı tıbbi bitkilerin burada işlenip yağa, ürüne dönüştürülerek piyasaya sunulması. Bu da yine kekik alanından görüntüler, çiftçi tarlalarından.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz, güzel çalışmalar var. Bize de ümit verecek inşallah. Deneme alanları şeklinde kalsın, inşallah tarıma dönüştürelim.

Sorusu olan var mı?

RECEP ŞEKER (Karaman) - Mesela çörek otu projesinde belli suşları beş yıldır ürettiğinizi söylediniz. Burada çiftçilerin ekimi yapıyor değil mi? Onlara o ürettiklerinizden tek suşu mu öneriyorsunuz yoksa başkaları da “Şunları şunları ekebilirsiniz.” şeklinde bir yönlendirme mi var?

İSLİM KOŞAR – Şöyle: İslah çalışmasında zaten bölgeden gelen talep üzerine biz bu çalışmaya girdik. Yine üniversitedeki hocamla beraber, danışmanlığında yürütüyoruz. Hem bölgemize uygun hem de alternatif olabilecek farklı bölgelere de uyum... Mesela burada olmayıp başka yerde olabilenleri de önerebileceğiz ama öncelik bizim bölgemiz için.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Önerdiğiniz bir çörek otu türü var yani değil mi?

İSLİM KOŞAR – Şimdi Çameli'ni standart olarak biz aldık, zaten bir çeşidimiz var. Şu anda bizim de tescile inşallah üç yıl sonra önereceğimiz çeşidimiz olacak yani verimi yüksek, yağ kalitesi iyi, şu anda 4 tane hattımız var.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Lavantada hangi türü önerdiniz, sonuçlarda var mı öne çıkan?

İSLİM KOŞAR – Şu anda yok yani dördüncü yılı, burada “angustifolia”nın tiplerini uyguluyoruz. Yani burada şu anda zarif zaten şey olmadı da “angustifolia” da daha netleşmedi. Hani yaprak ve çiçek, bir de yağ kalitesine bakıp beş yılın sonunda raporu verilecek.

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ İBRAHİM ÇETİNER – Efendim, ıslah çalışmaları uzun soluklu çalışmalar. Bazen on yılı bulabiliyor yeni bir çeşidin elde edilmesi. Biz de zaten beş yıllık ikişer birim hâlinde devam ediyoruz. Beş yıl sonunda bir daha tekrar uzatma alıyoruz. O şekilde belki on yıl sonra yeni bir çeşit, yeni bir isimle verimi yüksek veya kalitesi yüksek bir çeşit tescil ediliyor.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Laboratuvar ortamında kendi dölleme çalışmanız gibi bir şey var mı?

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ İBRAHİM ÇETİNER – Tabii, bu daha çok arazide yapılıyor. Laboratuvar ortamında da haploit atlatma tesisleri var bizim başka araştırma enstitülerimizde. Ama en sağlıklı seleksiyon ve melezleme dediğimiz, arazide bir bitkiyle bir başka bitkiyi melezlemek veya doğal popülasyondan toplanan bitkiyi selekte ederek, seçerek, bir dört yıl, beş yıl sonra kendine özgü bir hat oluşturmak ve bu hattın belli bir süre aynı stabilitede devam ettiğini gözlüyorsunuz. O zaman diyorsunuz ki farklı bir çeşit oldu. Tescile sunuyorsunuz. Tescil iki yıl boyunca farklı bölgelerde denettiriyor, denemesini kurduruyor ve diyor ki: “Evet, bu farklı bir çeşittir.” O zaman ismini veriyorsunuz, artık bu çeşit enstitünün çeşidi oluyor. Enstitü bunu daha sonra piyasaya satıyor. Piyasada firmalar alıyorlar ve bunları çoğaltıp satıyorlar.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Vekilim.

ZEMZEM GÜLENDER AÇANAL (Şanlıurfa) - Müdür Bey, teşekkür ediyoruz. İslim Hanım, çok teşekkür ediyoruz çalışmalarınızdan dolayı.

Siverek'te 50 dönüm lavanta ekildiğini söylediniz. Nasıl değerlendiriliyor orada, pazarı nasıl?

İSLİM KOŞAR – Şimdi şöyle, daha çiftçimiz henüz şeyini yapmadı, yani bu yıl ikinci yılıydı, geçen yıl ilk yılıydı, dikimleri gerçekleştirdi, daha satış işlemini yapmadı, öyle diyeyim.

ZEMZEM GÜLENDER AÇANAL (Şanlıurfa) - Teşekkür ederim.

İSLİM KOŞAR – Ben teşekkür ederim.

BAŞKAN – Buyurun.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ TARLA BİTKİLERİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ ABDÜLHABİP ÖZEL - Tarım konusunda tarıma girmişken...

BAŞKAN –Sunum sıramız şu şekilde: Doğa Koruma Millî Parklar Bölge Müdürümüzün bir sunumu var, Tarım İl Müdürü Murat Çakmaklı'nın bir sunumu var.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ TARLA BİTKİLERİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ ABDÜLHABİP ÖZEL - Ben ziraat fakültesinden Doçent Doktor Abdülhabib Özel.

BAŞKAN – Sunum da önemli değil, önemli olan burada tüm gelen katılımcılar... İşte, Ticaret Odası Başkanımız da burada, sabahdan bu yana bizimle ilgileniyor. Herkes bu konuyla ilgili şey yapar, sunum şart değil yani. Ama biz sunumu tabii ki, burada ne var ne yok öğrenelim diye... Bu konuşmalarımızın tamamı Türkiye Büyük Millet Meclisinin kayıtlarına giriyor şu anda seslendirme ve kayıta stenograf arkadaşlar devam ediyorlar. Herkes kısa, öz bir şekilde, tekrara kaçmadan, zamanı da iyi kullanarak herkes görüşlerini sunabilir yani, problem yok.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ TARLA BİTKİLERİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ ABDÜLHABİP ÖZEL - Konunun bütünlüğü açısından, tarımından bahsettiğimiz için müsaade ederseniz birkaç şey söylemek istiyorum.

İsmim Abdülhabip Özel, Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü Öğretim Üyesiyim. Yaklaşık otuz yılı aşkın süredir de tıbbi ve aromatik bitkilerin yetiştiriciliği konusunda akademik çalışmalarımızı sürdürüyoruz. GAP Bölge İdaresi Başkanlığı tarafından desteklenen projelerimiz vardı, GAPTAEM'le ortak çalışmalar yürütüyoruz.

Tıbbi ve aromatik bitkiler diğer kültür bitkilerinden farklı bir grup oluşturuyor, hepinizin bildiği gibi, yani dünyada 20 binin üzerinde tıbbi ve aromatik bitki olarak değerlendirilebilecek bitki olduğu söyleniyor. Ülkemizde farmakopelerde yer alan, daha doğrusu tıbbi amaçlı kullanılan 500'ün üzerinde farklı bitki var. Dolayısıyla, bu çeşitlilik tıbbi ve aromatik bitkilerin tarımını zorlaştıran bir faktör. Yani tıbbi ve aromatik bitkileri diğer kültür bitkilerinden ayıran bazı özellikler var. Bunlardan bir tanesi mekanize olmadığı için bu ürünler yoğun emek tarımı yapıyor. Yani geniş alanlarda tıbbi ve aromatik bitki yetiştirme şansınız çok fazla değil, bazı bitkiler hariç, nane ve benzeri gibi. Bunlar yabani karakterli olduğu için tane dökme, tohum dökme ya da çimlenme problemleri var, hepsinden önemlisi tarımını zor kulan şeyler bunlar. Bu konuda ülkemizde yeterince çalışma yapılmadığı için çoğu tıbbi ve aromatik bitkilerde tescilli çeşit yok. Biraz önce Sayın Müdürüm de İslim Hanım da değindiler, bu konuda yeni yeni yapılan çalışmalar var. Çörek otunda, mesela, bir tane tescilli çeşit var, o da seleksiyon. Yabancı döllendiği için açılım gösteriyor. Biliyorsunuz, tarımsal desteklerde eğer tescilli çeşit, sertifikalı tohum kullanamazsanız destek alamıyorsunuz. Bu nedenle tıbbi ve aromatik bitkiler bu konuda biraz geride kalıyor çünkü sertifikalı tohumluk olabilmesi için öncelikle tohumluğun tescil edilmesi lazım. Tıbbi ve aromatik bitkiler bu konuda zayıf durumda.

Bu bitkilerde en önemli sorunlardan bir tanesi, üretim amacınızın dışında başka bir yerde kullanamıyorsunuz. Burada da kalite çok önem arz ediyor. Yani naneyi ürettiğiniz zaman baharat olarak tüketebiliyorsunuz ama tıbbi bitki olarak “datura” ürettiğiniz zaman “alkaloid” oranı standartların altında ise bunu satamıyorsunuz dolayısıyla çöpe gidiyor. Bu nedenle de üretimde kalite çok ön plana çıkıyor. Tıbbi ve aromatik bitkilerin, biraz önce değindiğim gibi, yetiştirme teknikleri belirlenmemiş, yabancı karakterde. Doğada gayet iyi yetişen bitkinin tohumlarını alıyorsunuz, getiriyorsunuz, tarlada yetiştirmede problemlerle karşılaşmaktasınız. Bu konuda büyük bir bilgi eksikliği var. Çünkü ülkemiz, biliyorsunuz, 2000’li yıllardan sonra ancak tıbbi ve aromatik bitkilere gereken önemi vermeye başladı. Bu konuda da şahsınızda Millet Meclisini tebrik ediyorum, gerçekten eksik bir konuyu tamamlıyor bu açıdan.

Tıbbi ve aromatik bitkilerde karşılaştığımız pek çok sorun var: Bunlardan bir tanesi, doğadan toplanıyor çoğu ihrac ettiğimiz ürün. Bunların kültürünün yapılması lazım. Doğadan topladığımız zaman kaliteli ve standart üretim yapamıyoruz. Tıbbi bitkileri pazarlayabilmeniz için standart ve devamlı bir üretimin olması lazım yani üretimde devamlılık olmadığı zaman pazarınızı kaybediyorsunuz. Tıbbi ve aromatik bitkiler önemli bir ihrac ürünü çünkü yoğun emek tarımı yapıldığı için gelişmiş ülkelerde üretilmiyor, daha çok, nüfus yoğunluğu, işçiliği ucuz olan ülkeler tarafından üretiliyor ve direkt dışarıya satıyorsunuz. Bu da birim alandan getirisini yükseltiyor ve aile iş gücünü değerlendirme potansiyeline sahip. Bu açıdan da ülkemizin özellikle tarım dışı değerlendirebileceğimiz kıraç, verimsiz arazilere uygun tiplerin yetiştirilmesi, büyük bir potansiyel oluşturuyor. Kültüre alma çalışmaları işte bu alanda önemli. Biliyorsunuz, bizim 12 binin üzerinde bitki türümüz var, bunun 3 binden fazlası endemik. Bunların içerisinde bine yakını tıbbi ve aromatik karakterler taşıyor ve doğal floramızda belki dünyaya pazarlananın alternatifi olacak bitkiler var. Bu bitki türlerinin bulunup değerlendirilmesi lazım. Dolayısıyla aslında bizim en büyük eksikliğimiz, bu konuda yeterince çalışmanın yapılmaması ve bilgi birikiminin oluşturulmamasından kaynaklanıyor. Yani çiftçiye gidip -biraz önce bahis konusu olduğu için söylüyorum- “Lavanta ekin.” dediğinizde, hangi türünü, hangi çeşidini ekeceksiniz? Çünkü ekolojik koşullar tıbbi ve aromatik bitkilerde verim ve kalite üzerine çok etkili. Bizim burada yürüttüğümüz “mentha piperita” çalışmaları vardı, hasılı verim olarak gayet yüksek alıyoruz; uçucu yağ oranına baktığımızda dünya standartlarının üzerinde ama pazarlanabilir “mentha piperita” yağının yüzde 40’ın üzerinde mentol içeriğinin olması lazım, bizdekiler yüzde 35’te kalıyor, dolayısıyla bunu ürettiğiniz zaman satamıyorsunuz. O nedenle her tıbbi ve aromatik bitkinin kendi koşullarında yetiştirme tekniklerinin ve kaliteli üretim tekniklerinin yapılması ve bilgi birikiminin oluşturulması gerekiyor. Bu bağlamda, sorumlulara öneriler neler olabilir diye söyleyebilirim. Özellikle kıraç ve susuz alanların değerlendirilmesinde direkt üretime yönelebilecek, kurağa dayanıklı bitkiler... Burada ada çayı, lavanta, kekik gibi ya da daha kısa vejetasyon dönemine sahip olan kimyon, kişniş gibi ürünler değerlendirilebilir. Bu yönde bizim üniversite olarak çalışmalarımız var.

Gen kaynaklarımızı koruma açısından toplamayı engellemek ya da doğadan toplama yönünde... Çünkü doğadan toplama genetik rezervlerin yok olmasına sebep oluyor. Bu genetik rezervleri biz yeni, kaliteli ürünler üretmede kullanmamız lazım. Bu eğitim süreçleriyle toplamamın önüne geçilmesi önem arz ediyor tıbbi ve aromatik bitkilerde.

Üretimde devamlılığı sürdürmek çok önemli. Burada da pazarlama yani alıcının belli olması lazım. Ege Bölgesi’nde biliyorsunuz, bazı ihracatçı firmalar kekik, ada çayı, vesaire gibi ürünlerde sözleşmeli çiftçilik yapıyor. Küçük aile işletmelerinde bu üretimde devamlılığı sağlamak için üretim birliği gibi bir oluşumun olması lazım ki hem ürününüzü değerlendirip mamul hâline döndürüp piyasaya satabilesiniz hem de üyelerinizi mağdur olmaktan kurtarabilesiniz, bu da önemli.

Tıbbi ve aromatik bitkilerde pazarlamayı engelleyen en önemli şeylerden bir tanesi kalite. En büyük sorunlardan biri de taşıyıcı sorunu yani harama hile katmak neredeyse. Nane yaprağının içerisine asma yaprağı, nanenin yerine asma yaprağı katmak gibi şeyler. Geçen gün baharat komisyonundan arkadaş aradı, yurt dışına ihraç edilen baharatlarımız içerisinde bulunan “pirolidon” benzeri bir “alkaloid”den dolayı geri gönderiliyormuş çünkü içine ne kattıklarını bilemiyoruz, nanede öyle bir “alkaloid” yok. Ama işte burada kalite önemli ki üniversitemiz kalite kontrolleri açısından yetkin ve yeterli altyapıya sahip, bunu bildirmek istiyorum. Arkadaşlarımız da buradalar, merkez laboratuvarımız bu konuda yeterince donanıma sahip.

Bir diğer şey, tıbbi ve aromatik bitkileri kaliteli olarak üretseniz bile eğer yeterince uygun koşullarda depolamaz ve bunları uygun koşullarda saklayamazsanız, kaliteyi bozan etmenlerin dışında daha önemlisi olan “kontaminasyon”lara bulaşmalara neden oluyor. Yani uygun koşullarda kurutmadığınız veya depolamadığınız şeyler gönderdiğiniz ülkeden geri dönmesine neden olan bulaşmalara, hastalık etmenlerinin bulaşmasına neden oluyor ki tıbbi bitkilerde karşılaştığımız en büyük sorunlardan birini de bu oluşturuyor. Burada da üretim sürecinin çok iyi denetlenmesi, iyi tarım uygulamalarının yapılması gerekiyor. Ayrıca, mamulde de yine iyi üretim uygulamalarına uygun bir üretimin tıbbi ve aromatik bitkiler için uygulanması söz konusu, yapmak gerekiyor. Bu konudaki en büyük eksikliğimiz, bilgi birikimimiz yok yani bizim ülke çok farklı ekolojik koşullara sahip. Urfa’yı biliyorsunuz, Urfa merkezin yağış durumu farklı, Koruklu’nun yağış durumu farklı, Harran’ın, Akçakale’nin iklim koşulları birbirinden farklı. Bu küçük farklılıklar da tıbbi ve aromatik bitkilerde kaliteyi belirleyen kriterler dolayısıyla bunu Türkiye genelinde düşünürseniz, her bölge için ayrı çeşitlerin, ayrı yetiştirme tekniklerinin belirlenmesi gerekiyor. Bu bizim doğal florada bulunan bitkilerin özelliklerini belirleyip bunların var olan, tüketiminde sunulan bitkilere alternatif olanlarının belirlenmesi bizim belki de bu tıbbi bitkiler açısından değerlendireceğimiz en önemli konu çünkü kekik diye “thymus” satılıyorsa bunun yerine başka bir bitkiyi de biz ikame edebiliriz ya da onun etken maddesi kullanılıyorsa bu bizim doğal floranın zenginliği açısından değerlendirilmesi gereken bir kısım.

Bir diğer şey de, biliyorsunuz, tıbbi ve aromatik bitkilerde pazar çok önemli, pazarı denetlemek çok önemli. Bugün tıbbi ve aromatik konusundaki en büyük sorunlardan birini bu oluşturuyor. Herkes tıbbi ve aromatik bitki konusunda uzman, herkes tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda kendini yetkin görüyor ve bir sürü farklı kanallardan bunları pazarlıyorlar. Bu pazarlama da geri dönüşümü üretimden ve bunun mamullerine olan güvenin sarsılmasına neden oluyor. TAGEM araştırmaları, toplantılarında Antalya Tarımsal Araştırma Enstitüsünün bir çalışması vardı, piyasada satılan uçucu yağların kalitesiyle ilgili. 17-18 firmanın yağından sadece 2 tanesinininki doğru çıkmıştı ve bu kadar taşıyıcı var işin içerisinde. Bizim, üzerinde durmamız gereken önemli husus -ve bizim araştırma enstitüsünün bu konuda çalışması takdire şayan- bölgeye uygun yeni çeşitlerin geliştirilmesi ki çeşit geliştirmek öyle kısa süreli bir iş değil, en az on beş yirmi yılınızı alıyor ve bu bir süreç, devam etmesi gerekiyor. Kısa sürede batırıp çıkaracağımız, üç yıl içerisinde bir çeşit oluşturma şansınız söz konusu değil ve para kazanmanın en önemli yolu tıbbi ve aromatik bitkileri mamul hâline dönüştürmek yani lavanta uçucu yağını uçucu yağ yerine satmaktansa “aerosol” ya da parfüm şekline dönüştürmekten geliyor.

Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Hocam, sizi davet etseydik Meclise ancak bu kadar sunum yaptırabilirdik, hizmet ayağınıza geldi.

Şimdi, sizin anlattıklarınız hepsi bizim 68 tane sunum aldığımız arkadaşların da söyledikleri yani hiçbir itirazımız olan tarafı yok ama işte yapmamız gereken de üniversitemiz burada, araştırmamız burada yani bunları kim yapacak? Yine bizler yapacağız. Onun için, demek ki doğru yoldayız. Biz

komisyon olarak da zaten raporumuza yazdığımızda birçoğu bunlara yakın şeyler olacak sonuç olarak. Zaten bu Komisyonun kurulma sebebi de nedir darboğazlar, nereye takılmışız, onu çözmemiz lazım. İnşallah güzel bir şey çıkacak hocam.

Evet, Doğa Koruma Millî Parklar Bölge Müdürümüz İsrail Erdoğan Bey, buyurun.

ŞANLIURFA DOĞA KORUMA VE MİLLÎ PARKLAR 3. BÖLGE MÜDÜRÜ İSRAFİL ERDOĞAN – Sayın Başkanım, kıymetli hazırun; hepinizi şahsım ve bölge müdürlüğüm adına saygıyla selamlıyorum.

Sözlerime başlamadan önce, dün Adana'ya uğurladığımız ve bugün de şu anda Kocaeli'ne uğurlanan Barış Pınarı Harekâtı şehitlerimizin şahsında bütün şehitlerimize Cenab-ı Hakk'tan rahmet diliyorum, ailelerine ve milletimize başsağlığı dileklerimi iletiyorum.

Bölge Müdürlüğümüz Şanlıurfa merkezli olup Kilis, Gaziantep, Adıyaman, Mardin ve Şırnak illerini kapsamakta. Bölge Müdürlüğümüz merkezinde 2 milli parkımız var, 10 tane tabiat parkımız var, 2 tane sulak alanımız var, ayrıca 3 tane de yaban hayatı geliştirme sahamız var. Şanlıurfa ilindeyse 2 tane milli parkımızdan 1 tanesi bulunmakta, Tektek Dağları Millî Parkımız var, Gölpınar Tabiat Parkımız var. 2 adet üretim istasyonumuz var, 2 adet yaban hayatı geliştirme sahamız var, korunan alanlarımızın il alanına oranı yüzde 7,7. Korunan alanlarımızın konumlarını gösteren haritamız bu. Gölpınar Tabiat Parkımız, Şanlıurfa'daki tek ormanlık alanda kurulmuş olan ve Şanlıurfa halkının piknik, mesire yeri ihtiyacını karşılamakta kullanılan yerimiz.

Yaban hayatı geliştirme sahalarından Şanlıurfa'nın adıyla müsemma olan ceylanlar var. Ancak yakın zamana kadar ceylanları Urfa'nın dağlarında, çevrede, doğal ortamlarında görmek mümkün değildi. Bölge Müdürlüğümüz birimlerinin zamanında kurmuş oldukları ceylan üretim istasyonunda üretilen ceylanlar doğal ortamlarına bırakıldı ve şu anda Kızılkuyu Yaban Hayatı Geliştirme Sahasında yaklaşık 900 birey civarında ceylan üretilip tabi alanlarına salınmış durumda. Bu yaban hayatı geliştirme sahamızdaki ceylan popülasyonu artık doygunluk derecesine geldiğinden dolayı bu yıldan itibaren üretmiş olduğumuz ceylanlarımızı aynı sahalara değil Güneydoğu Anadolu'da daha önceden de tarihî kaynaklardan, daha önceden doğal olarak bulundukları yerlere salmak üzere projelerimizi, planlarımızı hazırlıyoruz.

Yapılan çalışmalar neticesinde, nesli tehlike altında görülen bazı türlerimiz belirlendi. Bunlara ait tür eylem planlarımız yapıldı, bizim için en önemli kaynak değerlerimizden biri de kelaynaklar. 2 yetişkin, 9 yavru bireyle üretime başlanılan kelaynaklar bugün 250 civarına ulaşmış durumda. Artık yok olma tehlikesinden kurtarılıp kritik seviyeye yükseltilmiş durumda. Bakanlığımızın, Genel Müdürlüğümüzün ve buradaki şube müdürlüğümüzdeki görevli arkadaşlarımızın Birecik'te kurmuş oldukları istasyondaki gayretleri neticesinde.

Daha önceki Sayın Bakanımız Veysel Eroğlu'nun talimatlarıyla Türkiye genelinde biz tabiatla ne tür canlılarla beraber yaşıyoruz, bunun araştırılması için bir talimat verildi ve bulunduğumuz çevredeki biyoçeşitlilikle ilgili çalışmaları yapmak üzere ödenek nispetinde her ilde çalışmalar yapıldı ve en son çalışmalar bu sene tamamlanmış olacak. Bütün Türkiye genelinde ne tür canlılarla biz bir aradayız. Flora, fauna ve çift yaşamlılar, balıklar da dâhil olmak üzere bir araştırma yapıldı. Bazı illerimiz bu konuda şanslıydı, üniversitelerdeki gayretli hocalarımızın, akademisyenlerimizin gayretleriyle bireysel çalışmalarla bazı çalışmalar yapılmıştı ama genelde, Türkiye genelindeki çalışmalarda bu bir eksiklikti. 1960'lı yıllarda Amerika'dan gelen bir profesörün yazmış olduğu kitaplara bilimsel kaynak olarak atıfta bulunup makaleler, yazılar yazılmaktaydı. Bu açığı kapatmak ve üniversitelerimizdeki kıymetli akademisyenlerimizle, konunun uzmanlarıyla beraber alanda çalışmak üzere, zaten komisyonumuzun da görevlerinden biri olan tıbbi aromatik bitkiler... Sadece tıbbi, aromatik bitkiler olarak değil, bütün bitki ve hayvanlar olarak "Hangi türlerle biz beraber yaşıyoruz?"ın cevabını aramaya çalıştık.

Şanlıurfa ilinde bu çalışmamızı tamamladık. Önce literatür taraması yapıldı, literatür kaynaklarında, bulunduğumuz ilde ne tür canlılar var, bunların sayıları tespit edildi. Daha sonra kurulan komisyon arazi çalışmalarını yaptı. Yapılan bu arazi çalışmaları neticesinde üstede bulunan endemik türlerin bir kısmı literatür kayıtlarında vardı, bir kısmı arazi çalışmaları neticesinde yeni kayıt olarak kayda alındı; bunlar da o türlerden resimler. Bunların bulundukları lokaliteler de raporların içerisinde yer aldı ve Bakanlığımız merkezinde bulunan “Nuh’un Gemisi” veri tabanına koordinatlarıyla beraber işlenmiş durumda.

Ben orman mühendisiyim. 1992 yılından beri bu mesleği yürütmekteyim. Bakanlığımızın, bizden önceki büyüklüğümüzün ve hocalarımızın vermiş olduğu eğitimler neticesinde en önemli öğrendiğim şey tabiatı taklit etmek. Onun için, tabiatta bulunan tıbbi aromatik bitkileri de biz bu çalışma çerçevesinde belirledik, yerlerini de belirledik. “Acaba Siverek’te ne ekebiliriz?” veya işte “Şanlıurfa’da, Ceylanpınar’da, diğer yerlerde hangi türlerin çalışmasını yapabiliriz?”in en güzel cevabı tabiatta; nerede ne varsa onun üzerine gitmek. Tabii, olmayan yerde yeni türlerde araştırma enstitülerimizin, kıymetli araştırmaları da bize bu yeri gösterecektir ama herhangi bir araştırmaya gerek kalmadan, çok fazla zaman kaybetmeden, bir an evvel yürümek istiyorsak tabiatı taklit etmek durumundayız diye düşünüyorum.

Yapılan çalışmalarda elde edilen türlerimiz -çok ayrıntıya girmeyeceğim- şu gördüğünüz balık türü Şanlıurfa için yeni kayıt ve endemik olarak bulundu. 46 sürüngenden 3 tanesi endemik. Arazi çalışmalarında 45’ine rastlanılmış, 3 tanesi endemik. Yeni bir sürüngen kaydı bulundu. Bunlar arazi çalışmaları neticesinde elde edilen verilerin bir icmalı, bir cetveli. Literatür çalışmalarında 1.958 tür bulunmuşken arazi çalışmalarında 1.983 türe ulaşılmış, yeni kayıtlar eklenmiştir. Aynı zamanda, bu çalışmalardan sonra Bakanlığımızca, bu türlerin geleneksel kullanım yöntemleri olarak... Hangi türler insanlarımız tarafından, köylülerimiz tarafından kullanılmakta, bunun bir araştırmasının yapılması istendi ve bölgemizdeki Şanlıurfa ve Mardin illeri pilot olarak seçilen illerimizden iki tanesiydi. Şanlıurfa’daki literatür taraması ve arazi çalışmalarımızı biz tamamladık, verileri ilgi firma şube müdürlüğümüze teslim etti. Bunlarla ilgili çalışmalarımız devam ediyor. 109 köyde bu çalışmaları yaptık. Bu çalışmaların yapılacağı yerleri belirlerken biyolojik çeşitlilik verilerinde elde edilen bulgular bize yol gösterici oldu; aynı zamanda, yapılan araştırmalar neticesinde, modern tıbbın dışında bir yörede insanlar hangi bitki türlerini ne maksatla kullanıyor, bunu kullanmaya devam eden yerler nereler; bu köyleri o şekilde araştırma yaparak belirledik. Bu 109 köydeki çalışmalar arkadaşlarımız tarafından kontrol edilen, denetlenen akademisyen grubumuz tarafından yapıldı ve bu bulgular elde edildi.

230 kişiyle görüşülmüş ve toplamda 389 farklı taksonun kullanım amaçları belirlenmiş. Literatür taramalarında 6.200 veri elde edilmiş. Bunlardan 1.211’in sağlık kategorisinde kullanıldığı tespit edilmiş, 3.358’inin beslenmede, 643’ünün endüstriyel kategoride, 493’ünün tarım ve hayvancılık kategorisinde, 495’inin ise “diğer” olarak adlandırılan kategorilerde kullanıldığı literatür taramalarıyla belirlenmiş. Yapılan arazi çalışmaları neticesinde de 4.819 türün alanda kullanıldığını, bunlardan 757’sinin sağlık kategorisinde kullanıldığı, 3.087’sinin beslenme, 545’inin endüstriyel kategoride, 169’unun tarım ve hayvancılık, 261’inin ise diğer kategoride kullanılmakta olduğu tespit edilmiş. Özellikle sağlık kategorisinde kullanılanların mide ağrısı, yara iyileştirici, nezle, soğuk algınlığı gibi rahatsızlıklara çare olduğu düşünüldüğü ve o maksatla kullanıldığı tespit edilmiş; beslenme kategorisinde alanda bulunan bitkilerin yemek ve beslenme maksatlı kullanıldığı tespit edilmiş; diğer kategoride de yoğurt yapımında, peynir yapımında ve yemek yapımında kullanıldığı tespit edilmiş. Endüstriyel amaçlı kullanılanlar kozmetik, koku verici, müzik aleti, dabaklama, yapı malzemesi gibi, hangi maksatlarla hangi türlerin, kaç çeşidin kullanıldığına dair listemiz burada. Veterinerlik maksadıyla, hayvanların tedavisi maksadıyla, yem maksadıyla, arıcılık, hayvancılık ve biyolojik mücadele maksatlı kullanıldığı tespit edilmiş bitkilerin. Aynı zamanda, diğer kategoride de nazarlık, ölüm gibi alanlarda kullanıldığı

tespit edilmiş. Bunlardan bazılarının resimleri var burada. Fıstık sakızı, süpürge, üzerlik, hatmi, o üzerlik yapımında kullanılan bitkinin tohumları, tulum, saban, merhem -geleneksel yara tedavisinde kullanılan yaşlı insanların yapmış olduğu merhem- sepet, peynir yapımı, zeytin yapımı gibi. Bunlar da arazide arkadaşlarımızın, hocalarımızın köylerde yaptığı çalışmalarda görüştikleri kişilerle ilgili bazı resimler, bunlar da kullanıldığı tespit edilen bitkilerin örnekleri.

Arz ederim.

BAŞKAN – Sorusu olan var mı arkadaşlar?

Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi de Tarım İl Müdürümüz Murat Çakmaklı'yı davet ediyorum.

Buyurun.

ŞANLIURFA TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRÜ MURAT ÇAKMAKLI – Sayın Başkanım, değerli hazırun; öncelikle sizleri saygıyla selamlamak istiyorum.

Tabii, böyle bir toplantıda son konuşmacı olmak oldukça zor. Kurum temsilcilerimiz kendi kurumlarıyla ilgili gereken teknik çalışmaları ve bilgileri verdiler. Ben Şanlıurfa Tarım ve Orman İl Müdürü olarak Şanlıurfa tarımının ne olduğunu, ne kapasitede olduğunu, boyutunun ne olduğunu, ne anlam ifade ettiğini özellikle ve genel hatlarıyla tanımsal ve kurumsal anlamda size bazı bilgileri arz etmek isterim.

10 milyon 540 bin dekarlık bir tarımsal alanımız mevcut; yine çayır, mera alanımız 2 milyon 343 bin dekarlık bir alan. Toplam yüzölçümümüz 19 milyon 336 bin dekar, göl alanları dâhil ve ilimiz, Şanlıurfa, arazi dağılımı bakımından Türkiye'deki toplam alanın yüzde 4,9'una sahip olup Konya ve Ankara'dan sonra 3'üncü sıradadır. Sulanabilir alan 9,4 milyon dekar, ekonomik olarak sulanabilir alan 7 milyon 648 bin dekar. Şu an ilimizde 4 milyon 30 bin dekarlık bir alanda sulama yapılmaktadır. Şanlıurfa ilinde GAP projesi tamamlandığında sulanan alan olarak 9,4 milyon dekar sulanabilir alan, 7,6 milyon dekarlık da ekonomik olarak sulanabilir alan olarak planlanmıştır.

Tabii, ilimiz GAP bölgesinde bir il. Ülkemiz boyutunda alan olarak yüzde 9,6'sına tekabül etmekte, sulanabilir alan olarak 8,5 milyon hektarın yaklaşık yüzde 20'si GAP'ta, ülkemizdeki suyun yüzde 28'inin bulunduğu bir alan ve Şanlıurfa ili de sulanabilir alanın neredeyse planlama açısından yarısına yakınına sahip olan bir il yani GAP'ın tanımsal anlamda öne çıkan ve ülkemiz nezdinde de en önemli üç ilinden biri.

İlimizde 58.674 üreticimiz kayıtlı, mevcut; hayvansal üretimle birlikte 100 bini aşan bir potansiyele sahip. Tabii, ilimiz tarımsal anlamda birçok üründe üretim anlamında öne çıkan bir il. Örneğin, Türkiye'deki pamuğun yaklaşık yüzde 40'ının üretildiği bir il, buğdayda yüzde 4, mercimeğin yüzde 23'ünün üretildiği bir il, arpada yüzde 5, mısırdan yüzde 4, Antep fıstığının yaklaşık yarısına yakınının, yüzde 42'sinin üretildiği bir il Şanlıurfa.

Tabii, ilimiz, ülkemizde tarımsal üretim değeri bakımından 4'üncü sırada yer almaktadır. Bu tabloyu özellikle size arz etmek istedim Sayın Başkanım, değerli milletvekillerim. Tanımsal anlamda birtakım ürünlerin öne çıktığı Şanlıurfa, 2016 itibarıyla birçok projeyi gerçekleştirmiştir ve bunun onurunu yaşamaktadır. Örnek olarak tarımsal eğitim seferberliği. Milli Tarım Projesi kapsamında Türkiye'de tarımsal Eğitim Seferberliği Şanlıurfa'dan başlatılmıştır ve bunun bir buçuk yıllık bir altyapısı var. Bu anlamda, özellikle tarımla ilgili paydaş kurumlarımız, kamu kurumlarımız, üniversitemiz olmak üzere, GAP Araştırma Başkanlığımız, GAP Başkanlığımız da olmak üzere, çok kapsamlı ve ciddi bir çalışmanın ardından Tarımsal Eğitim Seferberliği başlatılmış olup ve bu seferberlik kapsamında yaklaşık iki buçuk yıl, geçmiş olan bu süreçte, bu projenin devre girmesiyle 30 binin üzerinde bir üreticiye bu anlamda eğitimler gerçekleştirilmiş ve bu eğitimleri gerçekleştirmedeki detayı özellikle güncel bilgi

ve teknolojinin içinde olduğu bilgilerin üreticilerimize ulaştırılması üzerine gerçekleştirmiştir. Yine şunu da özellikle belirtmek isterim Sayın Başkanım. Türkiye’de ilk Tarım Koordinasyon Kurulu da Şanlıurfa’da kurulmuştur. Yine üniversitemiz, GAP Başkanlığımız, DSİ Orman Bölge Müdürlüğümüz gibi tarımla ilgili Bakanlığımız kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, ziraat odası başkanlıklarımız gibi, üniversitedeki hocalarımızla beraber yine ve Türkiye’de ilk Tarım Koordinasyon Kurulu da Şanlıurfa’da kurulmuş olup özellikle tüm kamu kurum ve kuruluşlarımızın tarımla ilgili bilgi ve hafızalarının masaya yatırılarak değerlendirildiği, istişare edildiği bir koordinasyon. Belli dönemlerde ihtiyaca karşılık gündem maddesi olarak belirlenip Koordinasyon Kurulumuz bir araya gelmektedir. En son, malumunuz, 3’üncüsü gerçekleşmekte olan, çalışmaları başlatılmış olan, Bakanlığımız bünyesinde Tarım Şûrası çalışmaları; ilimiz nezdinde yine Tarım Koordinasyon Kurulumuz kapsamında bir rapor hâlinde hazırlanmış, çalışılmış ve Bakanlığımıza sunulmuş ve hatta Bakanlığımız 81 ilin çalışmaları kapsamında örnek çalışma olarak da tüm illerimizle paylaşılmıştır. Bunun da onurunu ve gururunu yaşadığımızı sizlere burada arz etmek isterim.

Tabii bu gibi projeler ve bu gibi hassas çalışmalar ve tüm kamu kurum ve kuruluşlarımızın bir arada olup hafızalarının da masaya yatırıldığı bu uyumlu ve birliktelik oluşturan çalışmalarımız neticesinde, 2016 yılında, Sayın Başkanım, Şanlıurfa ilimizin tarımsal üretim değeri 7 milyar TL. Bitkisel üretim, hayvansal üretim, hayvan varlığıyla birlikte. 2017 yılında yaklaşık 9 milyar TL. 2018 yılında ise -bunu büyük bir onur ve gururla ifade etmek istiyorum- tüm kurumlarımızın bu bir arada, birlikte çalışması ve sayın milletvekillerimizin de tabii bu anlamdaki duyarlılığı ve hassasiyetleriyle 12,33 milyar TL’lik bir tarımsal üretim değerine ulaşılmıştır. Yani iki buçuk yıl gibi bir sürede yüzde 75’lik bir üretim değeri artışı gerçekleşti Şanlıurfa ilinin tarımı anlamında. Tabii bunun çapraz sorgusu olarak da şunu da belirtmek isterim. 2016 yılında Şanlıurfa ilimizde toplam tarımsal desteklemeler yaklaşık 890 milyon TL. 2018 yılında 1,44 milyar TL’ye ulaşmıştır. Yani Şanlıurfa ilimize yüzde 72’lik bir tarımsal destekleme, Bakanlığımız nezdinde giren rakam yüzde 72 artışı. Malumunuz, üretim ve kalite kapsamında değerlendiriliyor, üreticimizin rekabet gücünü artırmaya yönelik tarımsal desteklemeler. Efendim, Şanlıurfa ilimizde 2016-2018 arasında artışı gerçekleşen yüzde 72’lik destekleme miktarının, ödenen destekleme bütçesinin yüzde 72’lik artışının karşılığı yüzde 75’lik bir üretim artışı gerçekleşmiştir. Yani ilimize ödenen her tarımsal destekleme, üreticimize ödenen her tarımsal desteklemenin her kuruşu karşılık bulmuştur, onu özellikle arz etmek isterim. Yine 2018 yılında 1,44 milyar TL’lik bir tarımsal destekleme Şanlıurfa ilimize, üreticilerimize ödenmiştir. 2019 yılında ise 1,40 yaklaşık 6 milyar TL’lik bir tarımsal üretim desteği ilimize ödenmiştir.

Tabii, hayvan varlığı olarak ilimiz yine önemli bir potansiyele sahiptir. 2019 yılı itibarıyla 366 bin büyükbaş hayvan varlığıyla birlikte 2 milyonun üzerinde hayvan varlığına, küçükbaş hayvan varlığına sahiptir. Yine küçükbaş hayvan varlığı olarak Türkiye’de ilk 3’ün içinde olan ilimiz. Sektörler bazında 2019 yılında 9.779 işletme, yine sektörler bazında 2017, 2018 ve 2019 yılında yaklaşık 10.555 denetim sayımız. Bu, 2016 yılından sonra yaklaşık yüzde 35 ve kademeli olarak denetim sayılarımız artış göstermektedir. Bu konuda da özellikle gıda hijyeni kapsamında kurumsal olarak büyük bir hassasiyetle çalışmaktayız. 2019 yılında yapılan denetimlerimizle 36 adet idari para cezası uygulanmıştır. Efendim, idari para cezasının uygulanmışlığı belki göreceli olarak değişebilir ama biz burada özellikle işletmelerimizin ihtiyaçları olan konularda özellikle eğitim bazında, malum Tarımsal Eğitim Seferberliğinin ilimizden başlatılması nedeniyle tüm işletmelerimiz de bu kapsamda kademeli olarak eğitimleri gerçekleştirmekteyiz ve bu anlamda özellikle bilinçlendirme üzerine çalışmaktayız. Tabii, efendim uygulanan proje, kırsal kalkınma yatırımları kapsamında 2005-2016’da 242 projede 61 milyon 396 bin TL’lik bir hibe ödemesi gerçekleşmiş, 2017, 2018 yıllarında 45 projenin sahipleriyle sözleşme imzalanmış olup kırsal kalkınma yatırımlarımız devam etmektedir.

Yine sulama, malum, sulanabilir alan olarak GAP'ın içerisinde önemli bir şehir olan Şanlıurfa ilimiz, özellikle tarla içi tasarruflu sulama sistemleri üzerinde büyük bir hassasiyet göstermekteyiz; suyun verimli kullanımı, özellikle de toprağın bu anlamda kıymetinin bilinmesi açısından tasarruflu sulama sistemlerinin önemi büyük. Bu rakamı da özellikle ifade etmek isterim. 2007-2017 yılında yaklaşık 1.108 projeye 17 milyon hibe desteği verilmiş. Sayın Başkan, 2018 yılında 611 kişiye yaklaşık 3 bin proje karşılığında 12 milyon 793 bin TL'lik bir hibe desteği; 2019 yılında ise 6.700 projeye tasarruflu sulama sistemi anlamında destekleme, hibe desteği verilmiştir. Çok büyük bir artışla ilimizin özellikle bu vahşi sulama yapılan bölgelerde tasarruflu tarla içi sulama sistemlerine geçişi anlamında büyük bir hassasiyetle çalışıyoruz ve ne mutlu ki üreticilerimiz bu anlamda da önemli bir bilinçlenmeye doğru gitmektedir. Yine eğitim çalışmalarımızda efendim, az önce ifade ettiğim, Tarımsal Eğitim Seferberliğinin ilimizde başlatılmış olmasından dolayı 2.370 yayın faaliyetinden 39.349 çiftçi faydalanmıştır. 58 bin üreticimizden bugün itibarıyla yaklaşık 40 bin üreticimize güncel bilgi ve teknolojinin içinde olduğu, yapmış olduğumuz çalışma ve hazırlıklar kapsamında, özellikle üniversitemizdeki konu uzmanı hocalarımızla birlikte ve diğer kamu kurum ve paydaş kurumlarımızla ve STK'lerimizle birlikte bugün itibarıyla 40 bin üreticimize ulaşmış bulunmaktayız. Sadece fındık üretimi, efendim, 2016 yılında 27 bin ton iken, doğru budanma ve aşılamayla, elbette ki “periyodisite” de işin içinde önemli bir unsur olsa dahi, 2018 yılı 105 bin tona ulaşmış Antep fıstığı üretim kapasitesidir, sadece bir örnek olarak.

Yine, tıbbi aromatik bitki üreten üreticilerimiz tarafından Bakanlığımızca 2019 yılı üretim sezonu için belirlenen destekleme birim fiyatları, bu kapsamda tabii destekleme ödemelerimiz mevcut. Mazot, gübre olarak dekara 19 TL; iyi tarım uygulamaları olarak bireysel ve grup başvuruları kapsamında 50 TL dekara ve 25 TL olarak, yine organik tarım desteklemesi olarak da dekara 70 TL ve grupsal olarak da dekara 35 TL'lik bir ödeme söz konusudur. Burada ilimizde toplam 143 dekarlık tıbbi aromatik bitkiler kapsamında kayıtlı üretimimiz mevcut ve biber ve kimyon bunun içerisinde öne çıkmıştır ve nane olarak devam etmektedir bizdeki kayıt sistemine göre efendim.

Tabii, burada şunu da belirtmek istiyorum. Özellikle tıbbi aromatik bitkiler kapsamında bayan üreticilerimize yönelik bir üretim çalışması gerçekleşmiş, hatta bu konuda da projelerimiz var. O noktada biz bu işin il müdürlüğü olarak tarımsal örgütlenme boyutu üzerinde çalışmaktayız; kadın üreticilerimizin özellikle kooperatifleşmesine yönelik arkadaşlarımız bir çalışma başlatmışlar. Öncelikle bu üreticilerimizin eğitimleri, nitelik kazandırılması ve akabinde de bu işin örgütlenmesine yönelik bir çalışmamız olduğunu da özellikle arz etmek istiyorum.

Tabii, proje anlamında, bizim, tarımsal anlamda Bakanlığımız himayelerinde çalışma anlayışımız ekolojik dengeleri gözetken, tüketici ve üretici beklentilerini dikkate alarak, pazar eğilimlerini de dikkate almak kaydıyla bir tarımsal üretim anlayışıyla kurumsal olarak çalışmaktayız. Tabii ki buradaki temel hedefimiz düşük maliyet ve yüksek verimlilik. Projelerimiz de bu anlamda ortaya çıkmış ve bu noktada çalışma anlayışına sahip bir kurum olarak çalışmaktayız. Örnek olarak da Tarımsal Eğitim Seferberliğinin dışında “Yeşil Ofis”, “Yeşil Masa” yine ilimizden üretilmiş bir projedir, 81 ilde uygulamaya geçilmiştir. Biz, ilimizin üretim kapasitesinin yüksekliğinden dolayı Yeşil Masayı Yeşil Ofis boyutuna getirmiş bulunmaktayız. Bunun da anlamı şudur efendim: Üreticilerimize beş yıldızlı hizmet anlayışını sunabilmek. Yani üreticimiz kapıdan içeriye girdiğinde, görüldüğü üzere, Yeşil Ofisle muhatap olmakta, kendilerini bire bir, oradaki uzman arkadaşlarımız, her meslek grubundan bulunan uzman arkadaşlarımız karşılamaktadır, ihtiyaçlarını yerinden, bire bir muhatapları olarak cevaplamaya çalışmaktadırlar. Kendilerini aşan husus veya konu olduğunda ilgili şubelerimizdeki -9 şube olarak çalışmaktayız 13 ilçe müdürlüğü olarak- konu uzmanı ekiplerimiz tanımlanmış ve ikame planı da gerçekleşmiş; direkt muhatabına, ilgili birimdeki ilgili masaya ulaştırılmakta ve beş iş günü

içerisinde de kayıt altına alınıp dönüşü takip edilmektedir. Bunu da özellikle vurgulamak istiyorum yani üreticimiz geldiğinde, hangi konuda ne ihtiyacı varsa bire bir muhatabını bulan bir anlayışıyla çalışmaya başladık 2016 yılı itibarıyla.

Yine Tarımsal Eğitim Seferberliğinde, sağ olsun, tüm kamu kurumlarımız, paydaş kurumlarımız ve hocalarımız özellikle sahada çok ciddi bir çalışmayla bizlere destek olmuşlardır kendileri.

Yine, kaliteli kaba yem üretim projemiz de ulusal bir projedir efendim. Pamuk üretim alanlarında gördük ki pamuğun hasadından tekrar dikimine kadar, ekimine kadar, beş ay süresince o arazilerin, yaklaşık 2,5 milyon dekarlık bir arazinin boş olduğunu gözlemledik uydu kayıtlarından ve uydu fotoğraflarından ve biz pamuk üreticilerini aynı zamanda... Çünkü beş aylık süreçte bu boş olan tarım arazilerini millî bir servet anlayışıyla, ülkemiz üretiminde millî bir kaynak anlayışıyla çalışmaya ve değerlendirmeye başladığımız için, bu alanların pamuk hasadından sonra kaliteli kaba yem “tritikale”, yemlik bezelye, fiğ gibi üretimiyle, üniversitemizle birlikte 100 dekarlık bir alanda bir deneme çalışması yaptık yine Bakanlığımız, kurumlarımızla birlikte. Yine Tarım Koordinasyon Kurulu kapsamında değerlendirdik yine bu çalışmayı ve böyle bir alanın ikincil bir şekilde yem bitkisi üretimine yönelik kazandırılabilir bir alan olduğunu keşfettik, bununla ilgili çalışmalarımızı başlattık iki yıldır. 25 bin dekarlık alanda deneme yaptık. Deneme alanımız 25 bin dekar. Yüzde 100 bir başarı sağladık bu dönemde, yetiştirilebileceğini de gördük ve biz, üreticilerimize “Şunu yapın, bunu yapın.” diyerek çıkmadık. Öncelikle yaptık, başardık, başarılarımız karşılığında, elde ettiğimiz sonuçlar karşılığında üreticilerimizin karşısına çıkıp “Biz bunu yaptık, başardık, buyurun sizde sıra, siz bunu yapın ve başaracaksınız.” anlayışıyla çalıştık. Çünkü bizim tarımsal üretim anlayışımızın temelinde 3 paydaş olan üretici, sanayici ve tüketici kitlesinin güven zincirini oluşturma anlayışıyla çalışıyoruz yani üretici, sanayici ve tüketicinin güven zincirini oluşturmak bizim temel çalışma anlayışlarımızdan biridir. Eğer bu proje yaygınlaşırsa 2,5 milyon dekarlık alanda 4,5 milyon tonluk kaliteli kaba yem üretiminin gerçekleştirilebileceği bir ilden bahsediyoruz Şanlıurfa tarımı olarak. 11,5 milyon tonluk kaliteli kaba yem açığımızın -ithal ediyoruz- yaklaşık yüzde 40’ının kapatılabileceği bir il. Malum, hayvancılığın en önemli girdisi yemdir, yaklaşık yüzde 70’dir. Kaliteli kaba yem bitkisi, protein değeri yüksek olan bir bitki çeşididir. Biz maalesef hayvanlarımızı sap, saman gibi otlarla besleme alışkanlığına sahibiz ancak bu bitki türünü eğer yetiştirip açığımızı bu anlamda kapatmayı başarabilirsek hayvancılığımızın gelişmesine yönelik de müthiş bir proje olacaktır ve sadece sahip olduğu protein değeri itibarıyla yüzde 12 ile yüzde 18 ardasında süt ve et veriminde bir artışı gerçekleştirebilecektir eğer bu ürünümüzü yetiştirmeyi ve açığımızı kapatmayı başarabilirsek. Aynı zamanda bu kaliteli kaba yem bitkimiz hayvancılığın gelişiminde de önemli bir rol oynayacak. İnşallah bunu başlatmış bulunmaktayız, başarılı bir şekilde de yürütüyoruz ve özellikle bu yılki pamuktaki münavebe yönetmeliğinden dolayı da üreticimiz eğer pamuğun hasadından sonra bu bitkiyi ekerse, tekrar bitkiyi hasat ettikten sonra pamuğunu ekmesi hâlinde münavebeyi de gerçekleştirmiş olacak. Çünkü bu bitki toprağa, dekara 8 kilogramlık bir azot kazandırıyor. Pamuk üreticilerinin kullandığı gübrede yüzde 30-35’lik bir tasarrufa yol açan bir üretim deseni aynı zamanda ve herhangi bir ürünün yerine geçmiyor, mevcut olan boş arazinin değerlendirilmesi anlamında bir proje, özellikle bunu da belirtmek isterim.

Tabii, diğer projelerimiz de var Zeytin Budama Yayımlı Projesi gibi. Bu anlamda yine çalışmalar yapıldı. 109 kişi katılım sağlamıştır, eğitimler verilmiştir. Projemizden görüntüler burada. Yine, Mevsimlik Tarım İşçisi Kadınlarla İpek Böceği Yetiştiriciliği Projesi... Özellikle, ilimiz merkezi Bozova ve Hilvan ilçelerinde bu anlamda KOZABİRLİK’ten getirilen uzmanlar tarafından 110 kadın üreticimize eğitimler verilmiş ve ipekböcekçiliği üzerine bir altyapı oluşturulmuştur üretici anlamında ve inşallah bu daha da artarak devam edecektir çünkü bölgede daha önceki yıllar kapsamında ipekböcekçiliğinin yetiştigi ve uygun olduğu bir bölge.

Tarımda Kadın Girişimciliğinin Güçlendirilmesi Programı, tabii, kadınlarımızın, özellikle tarımda bulunan kadın üreticilerimizin girişimciliğinin artırılmasına yönelik bir program ve bu anlamda da çalışmalarımız devam etmekte.

Yine Fıstık Dalları Kadın Elinden Yeşeriyor Projesi, fıstığın yarısına yakınının üretildiği bir il anlamında yine bu açıdan da araştırma enstitümüz ve üniversitedeki hocalarımızla birlikte. GAP Başkanlığımızın da bu anlamda desteklediği birçok projemizle -sağ olsunlar- bunu en iyi şekilde üreticilerimiz nezdinde değerlendirmeye çalışıyoruz.

Yine, Kadın Elinde Çiçek Açıyor, Köyümde Göç Bitiyor Projesi. Mevsimlik tarım işçisi kadınlarla birlikte “geofit” bitki yetiştiriciliği projesi; bu anlamda teknik açıdan bilgilendirmeler yapılmakta, danışmanlık desteğinin sağlanması ve yetiştirilen ürünlerin pazarlanması konularında destek olunmakta. Proje kapsamında 100 çiftçiye eğitim verilmiş, bu çiftçiler içerisinde yetiştiricilik yapabilecek 20 mevsimlik kadın tarım işçisi seçilmiş olup seçilen kişilerin “geofit” bitki yetiştiriciliği konusunda ileri düzey eğitimleri devam etmektedir. Yine bu anlamda kooperatifleşme, tarımsal örgütlenme çalışmaları üzerinde de arkadaşlarımızla birlikte çalışmaktayız.

Efendim, genel olarak bir bilgi vermeye çalıştım. Şanlıurfa tarımı hakikaten müthiş bir potansiyele sahip ancak sahip olduğu bu potansiyele ulaşmış bir üretim anlayışına, üretim seviyesine henüz ulaşmamıştır. Bizim buradaki kurumsal anlamdaki çabamız, tüm paydaş kurumlarımızla birlikte, konu uzmanı olan kıymetli hocalarımızla birlikte, sahip olduğu bu potansiyele ulaşması adına gecemizi gündüzümüze katarak, Şanlıurfa ili olarak STK ve kurumsal yapılarıyla birlikte, yine Türkiye’de bir ilki gerçekleştirmiş olan Tarım Koordinasyon Kurulu anlayışıyla birlikte, sahip olduğu bu potansiyele ulaşması için büyük bir uyum ve koordinasyon içerisinde çalışmalarımızı yürütmekteyiz. İnşallah, 2016’dan 2018 sonu itibarıyla ulaşılan yüzde 75’lik tarımsal üretim değerinin bundan sonra özellikle tarıma dayalı endüstriyel sanayinin gelişmesi üzerine -ki bu açıdan da bir çalışma yürütmekteyiz- bununla birlikte katma değer artışı yani üretilen ürünün katma değere dönüşmesiyle birlikte bu rakamları inşallah tüm kurumlarımız ve STK’lerimizle birlikte daha yukarıya çalışma anlayışı, arzusuyla çalışmalarımızı yürütmekteyiz.

Sayın Başkanım, ben sizlere ve tüm hazıruna saygılarımı sunuyorum.

Arz ederim efendim.

BAŞKAN – Evet, sunumunuzdan dolayı çok teşekkür ediyoruz.

Tabii ki Şanlıurfa deyince akla tarım gelir. Aslında 4’üncü sırada olması açıkçası şaşırtıyor yani ilk 3’ün içerisinde olması önemliydi. Tabii ki tarımsal eğitim seferberliği çok önemli. Sonraki atak çok çok önemli. Onun için ben en kısa sürede yani her konuda birinci olacak...

Tabii ki Şanlıurfa’da mesela Antep fıstığı diyoruz, yüzde 40’ı burada, 105 bin ton, az bir rakam değil yani. Hemen zaten Urfa sınırına girer girmez -dün oralardaydık- her tarafı fıstık bahçeleri. Yani özellikle kırsal kalkınmayı sağlamak için kadın çiftçilerimize destekleriniz önemli. Yani buradan Tıbbi ve Aromatik Bitki Araştırma Komisyon Başkanı olarak da işin açıkçası bu sektörde de bir numara olacağınıza inanıyorum. Yani toprağa ulaşımında bir sıkıntı yok, inşallah güzel şeyler olacak.

Evet, aramızda Mehmet Ali Cevheri dostum var, benim iki dönemdir milletvekili arkadaşım. Geçen dönem de Plan ve Bütçede beraberdik. Her toplantıda mutlaka bir konuşma alıp Urfa’nın değerlerini ortaya çıkarıp güzel sunumları olmuştur, güzel istekleri olmuştur. O da bizim yanımızda şu anda.

Soruları olan varsa...

SELİM ULUDAĞ ORGANİK TARIM ÇİFTLİĞİ YETKİLİSİ MEHMET SAİT ULUDAĞ – Şimdi, Urfa’ya hoş geldiniz, çok teşekkür ediyorum tekrar, şeref verdiniz.

BAŞKAN – Mehmet Bey’in dün tesislerine gittik gördük, orada güzel çalışmalar var.

SELİM ULUDAĞ ORGANİK TARIM ÇİFTLİĞİ YETKİLİSİ MEHMET SAİT ULUDAĞ – Ben şimdi çok kısaca, çok uzatmadan işin özünü aktarmak istiyorum.

Şimdi, dün de görüşmüştük Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Elektrik geldi mi?

SELİM ULUDAĞ ORGANİK TARIM ÇİFTLİĞİ YETKİLİSİ MEHMET SAİT ULUDAĞ – Elektrik sizden hemen sonra geldi.

Şimdi, en büyük sorunumuz pazardan geriye doğru gelmememiz. Yani biz hep araştırmalar yapıyoruz, hep incelemeler yapıyoruz ama pazar bizden bunu istemiyor. Yani bir yağın içindeki etken maddenin ne olduğunu istemiyor, özellikle bitki çayları için söylüyorum bunu. Şimdi, pazarda en önemli konulardan biri -Habip Hocam da bir değindi ama gördüğüm kadarıyla bu konuyla ilgili çok çalışma yok- “alkaloid” içerikli bitkiler konusu yani yabancı, toksik bitkiler. Daha doğrusu biz elemanlarımızı bilinçlendirmek için “zehirli bitki” diye niteliyoruz. 10 dekarda 3 tane yabancı ot, zehirli ot ya da toksik bitki olunca pazar size bütün malı iade ediyor. Yani bunlardan ne var bildiğimiz ürünlerden? Sütleğen var mesela toksik bitki, papatyanın bir cinsi var yani 5-10 çeşit ürün var. Dolayısıyla siz ne kadar iyi üretirseniz üretin eğer içinden o ürünü tarladan alıp uzaklaştırmıyorsanız, bu bitkileri... Özellikle Avrupa piyasasında inanılmaz bir durum var, şu anda rezene ihracatı yapanlar, kekik ihracatı yapanlar -muhtemelen duymuşsunuzdur- çok ciddi sorunlar yaşıyorlar. Emek yoğun bir iş olmaya daha çok başladı bu iş. Dolayısıyla pazar ne istiyorsa bizim onu yapmamız lazım. Pazar bize diyor ki: “Toksik bitki istemiyorum yani bunun içindeki zararlı bitkileri bana verme. Eğer içinde limitlerin üzerinde çıkarsa indirimi de olsa sizden almıyorum, iade ediyorum.” Şu anda İzmir’deki ihracatçılar çok ciddi sıkıntıda.

İkinci en önemli konu; kalite değil, fiyat istiyor bizden, kalite ondan sonraki konu. Fiyatı nasıl sağlayacağız peki? Bugün pamuğa 400-500 lira civarında bir destek veriliyor. Sayın Müdürüm de açıklama yaptı, organik ve diğer tıbbi ve aromatik bitkilere 50 lira, 70 lira civarında bir destek var. Bunu büyütmek mümkün değil bu bölgede. Neden mümkün değil? Ben pamuk üreten bir çiftçiye sözleşmeli üretim yapalım desem, bir defa adam zaten destekten ciddi bir para alıyor orada. Nasıl yapacak? Teklif edemiyoruz dolayısıyla. Yani büyük bir firmayla 10-15 bin dönümlük bir projeye yurt dışından girmek istiyoruz bu bölgede ama imkân yok çünkü çiftçi alternatif ürün olan pamuğu tercih ediyor daha çok destek aldığı ve pazarı olduğu için. Dolayısıyla bu destek konusuna özellikle dikkatinizi çekmek istiyorum, rica ediyorum, bu konu çok önemli. Yani biz bile neredeyse bu işi başka bir bölgeye taşıma gibi bir niyetimiz var, fabrikayı söküp başka bir yere gitme niyetimiz var.

Şimdi, diğer konu efendim –çok hızlıca geçiyorum- bu bölgede önerdiğim ürünler; fesleğen, adaçayı, melisa, kekik ve bir de kekiğin bir çeşidi var, sivri kekik; pazarda değeri olan ürünler ve bu bölgede üretilen ürünler. Tohumlu ürünlerden de kimyon, çörek otu, rezene ve kişniş bu bölge için önerilecek ürünler. Şimdi, mesela Mısır’da maydanoz ve dereotunun da çok büyük pazarı var ama bunları makinede kurutmak zorundasınız ve makinede kurutmanız mümkün değil, makine alanlar Türkiye’de hep sattı çünkü enerji maliyeti çok, 16 kat daha pahalı Mısır’dan. Mısır’da bunu yapıyor insanlar, çok büyük pazarı, binlerce tonluk pazarlar bunlar. Yani biz belki 20-30 bin dönümlük üretim yapma imkânı var Urfa’nın. Dolayısıyla pazar bize diyor ki: “Bu ürünleri üret üretebiliyorsan. Fiyatın uygun olsun. İçinde toksik bitkiler olmasın.” Ve devletimiz tarafından da biraz destek verilirse bu iş bu bölgede özellikle yürüyebilir. Bu nedenle benim tavsiyelerim bu doğrultuda.

İkicisi: Bir de ormanla ilgili müdürlerimiz bilirler bir “seed bombing” diye bir sistem var, 1 milyon ağacı bir günde ekiyorlar falan Tayland’da, çeşitli yerlerde. Tabii, iklimleri müsait olabilir nem açısından. Ben şunu düşünüyorum: Tektek Dağları, ormanlarımız, acaba biz -kilin içine tohumu koyuyorlar, biliyorsunuz, bildiğiniz konular olabilir- bu bahsettiğim bitkileri doğal hayatlarında yani

florayı artırmak için bu bölgede... Çünkü orman bizim de çiftliğin civarında var, pek bir şey yok. Yani melisa gibi, özellikle adaçayı gibi, böyle, çok yıllık bitkileri, biz killerin içine tohumları koysak, bunu bir seferberlik hâlinde bütün doğal floramıza, ormanlarımıza atsak kışın o killler çözülünce zaten – haşere de yememiş oluyor bu arada- orada hem hayvan ekosistemine hem de doğal flora katkıları olur diye düşünüyorum hem de toplayıp onun ihracatını yapma imkânı olur bu bölgede.

Teşekkür ediyorum.

TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU İL KOORDİNATÖRÜ DR. SADIK YETİM – Mehmet Bey desteklemeden bahsedince konu geldi diye bazı bilgileri aktarmak istiyorum müsaadenizle.

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu şu ana kadar 5.570 projeyi destekledi ve 439 milyon Türk liralık bir yatırım olmuş Türkiye genelinde. Yüzde 55 ila 65 arasında desteklerimiz var. 500 bin euroya kadar biz destek veriyoruz. Sadece bu başlıkta hem üretime hem de işlemeye destek veriyoruz. Bunun bilinmesini istiyorum.

Bir de IPARD-II Programı'mızda yine 145 milyon liralık bir yatırım talebi var. Toplamda 1.497 tane projenin şu anda sözleşmesi imzalanmış durumda. Şanlıurfa'da ise şu ana kadar 126 tane proje destekledik tıbbi ve aromatik bitki kapsamında. Bunlara toplam 12 milyon civarında yatırım yapıldı. Yaklaşık 6 milyonunu da biz hibe olarak verdik. Şimdi, tıbbi ve aromatik bitkiler çok çeşitli. Bizim destekleme listemizde 73 tane tıbbi ve aromatik bitki var. Urfa da bizim listemizde, bir de Urfa biberi var yani aromatik bitki olarak. İstiyoruz ki hem... Mehmet Bey belki üretimine özel olarak... Yani geniş tarlada yapacak. Hem sulamasına hem makine ekipmanına her türlü üretim desteğimiz var. Bir de daha önce de biz Uludağ Çiftliğiyle filan da görüştük, uzun müzakereler yaptık ama şu ana kadar bir desteğimiz olmadı onlara çünkü büyük çaplı ihracat yapıyorlar. Zaten çok iyi bir işletmeci. Biz istiyoruz ki burada işlemeyi de biz oluşturalım ki hani -biliyorsunuz, hocalarımız da burada- üretim, işleme, pazarlama hep bir zincirin tamamlayıcı unsurlarıdır. Bu kadar tıbbi ve aromatik bitki ortamını bulmuşken biz hem destek veriyoruz hem üretime destek veriyoruz ama şu ana kadar Urfa'da olması gereken şeyde değiliz yani en azından işleme açısından. Mesela bu kadar tıbbi ve aromatik bitki üretimi var ama işlemeyle ilgili... Biz yine Emine Hanım'ın katıldığı bir şeyde lavanta götürmüştük. “Neden yağını çıkarmadınız?” dedi haklı olarak. Biz yağını da destekliyoruz, aslında yapılabilir. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu her türlü desteği vermeye devam edecek. Bu ortama sanırım iyi bir katkı olur.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Buyurun.

REFİK ÖZEN (Bursa) - Tarım İl Müdürümüzün sunumu için ben teşekkür ediyorum.

2016'da 7 milyar TL'lik, 2018'de 12 milyar TL'lik bir artış var, yüzde 75'lik artış, çok ciddi bir artış; tebrik ediyoruz. Bundaki ana etken sadece desteklemelerdeki pay mıdır ve hangi üründe bu sıçramayı sağladık, hangi ürünlerde sıçradık? Bu iki yılda bu kadar sıçramayı sağlayabiliyorsak önümüzdeki iki yıl için hedefiniz nedir, o da önemli bence.

Diğer taraftan, tabii, sunumda bizim açımızdan önemli olan tıbbi aromatik bitkilerdi, o konuda çok fazla bir şey duymadık doğrusu. Bizim beklentimiz en azından işte biber, kimyon, nane, özellikle bu bölgede bahsettiğiniz ürünlerle alakalı. “Pamuk, buğday, arpa, mercimek, mısırdaki bu başarıyı acaba hangi tıbbi aromatik bitkilerle sağlayabiliriz?” diye düşünürken Mehmet Bey oradaki tavsiyelerini bizimle paylaşmış oldu. Bence bizim Komisyon açısından beklentimiz gerçekten “Bu fesleğen, adaçayı, melisa, kekik -bu bölgelerde- yahut da başkaları neler olabilir?” şeklinde kurumlarımızın, özellikle siz değerli bürokrat arkadaşların bu konudaki fikirleri bizim açımızdan önemli. Biz özellikle bu anlamda,

toprak açısından oldukça bir potansiyele sahip olmamızdan tıbbi aromatik bitkiler olarak da daha fazla faydalanmayı arzu ettiğimizi de ifade etmek istiyorum. Mesela hangi ürünlerde bir sıçrama sağladınız, somut hangi ürünle? Ana pay hangi ürünün?

Teşekkür ediyorum.

ŞANLIURFA TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRÜ MURAT ÇAKMAKLI – Teşekkür ediyorum böyle güzel bir soru için. Ben hemen onu arz edeyim size.

Tabii ki bu üretim artışındaki temel etkenler; eğitim seferberliği ve diğer projelerimizle birlikte yapmış olduğumuz özellikle saha çalışmaları. Örneğin, fıstıkta budama, aşılama, yine tabii ki pamukta yine özellikle sulamaya dâhil olan alanlarda sulu tarıma yönelik bir üretimin gelişerek artması ve bu anlamda, örneğin tasarruflu sulama sistemlerinin 2016 yılında 27 projeyken 2019 yılında 6.700 projeye ulaşmış olması; bu sadece bir örnek. Tabii ki bu başarı, tüm kamu kurum ve kuruluşlarımızın ve sivil toplum kuruluşlarımızın bu uyumu ve bu anlamdaki hassasiyetleriyle birlikte bu birliktelikten kaynaklı bir çalışma. Sağ olsun üniversite hocalarımız birçok konuda bire bir sahaya inmiş, ekip arkadaşlarımızla birlikte ve sahadaki özellikle çalışmaları sonuç almaya yönelik bir süreç yürütmüş. Ben şöyle bir örnek vereyim...

REFİK ÖZEN (Bursa) - Hangi ürünler var mesela somut olarak, ana pay hangi ürünün?

ŞANLIURFA TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRÜ MURAT ÇAKMAKLI – Pamuk var, fıstık var.

ALİ CUMHUR TAŞKIN (Mersin) - Fiyatlar arttı mı, ondan dolayı mı?

ŞANLIURFA TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRÜ MURAT ÇAKMAKLI – Fiyat; mesela döviz artışı bu rakamların sonrasında olan bir süreç ki önümüzdeki yıl bunun etkisi belki bu rakamı daha da yukarıya çekecektir ama burada özellikle doğru üretim tekniklerinin devreye girmesi. Ben sadece bir örnek vereyim, hemen arz edeyim size: Mesela fıstıkta dişi ve erkek oranı ilimizde yaptığımız çalışmalar... Tabii biz bu çalışmayı yaparken köy köy havza bazlı çalıştık yani ilçe bazlı. Hangi ilçemizde hangi üretim deseni öne çıkıyorsa o üretim desenine sahip olan üreticilerimizin o kapsamdaki ihtiyaçlarına yönelik hazırlandık. Tabii, bu hazırlık sürecinde eğitimcilerimizi eğittik, örnek olarak fıstıkta dişi, erkek oranı yaklaşık ilimizde yetmişte 1, seksende 1, hatta yüzde 1 gördük ama akademik olarak literatürde bunun onda 1, yirmide 1 olması, özellikle fıstığın döllemesi anlamında... Mesela bu konuda bir bilinçlendirmeyle devreye girdi. Üreticilerimiz bir erkek fıstık ağacının meyve vermemesinden dolayı kesilmesi gerektiği anlayışıyla sürekli, böyle bir anlayışa da sahip olduğunu gördük; doğru budama, doğru aşılama... Tabii ki pamuk üretiminde üretimin artışı da etkili ama özellikle üst üste ekmeden kaynaklı zirai mücadelenin verdiği maliyet de elbette ki bunda olumsuz etki yapıyor olsa da sulamaya giren alanlarımızın da ideal planlamasıyla üretime geçilmesi de burada büyük bir etken.

Arz ederim.

ZEMZEM GÜLENDER AÇANAL (Şanlıurfa) - Tarım İl Müdürümüzün sunumu için ben teşekkür ediyorum.

Kooperatifleşmekten bahsettiniz, bu çok önemli. Başta Mardin olmak üzere birçok ilimizde çok başarılı çalışmalar olduğunu biliyoruz. Bu konuyla ilgili de burada birkaç kadın arkadaşımın çalışması olduğunu ve kooperatifleşmeyi düşündüklerini biliyorum, belki onların da katkısı olur diye masada olduklarını görüyorum.

Teşekkürler.

ŞANLIURFA ECZACILAR ODASI BAŞKANI SÜLEYMAN AÇAR - Sayın Valim, Sayın Başkanım, değerli vekillerim, değerli katılımcılar; hepinizi Şanlıurfa Eczacılar Odası adına saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, üretim konusunda tüm konuşmacılar çok değerli bilgiler paylaştı. Özellikle hocanın değindiği hususların hayati önem arz ettiğini de ayrıca ifade etmek istiyorum. O yüzden tekrara girmeden üretim konusunda çok fazla şey söylemek istemiyorum. Şunu ifade edeyim: Ben 2011 yılında kendi arazimde deneme ekimi yaptım 9 çeşit tıbbi bitkiyle, bunların 8'inde de başarılı oldum. Fakat gerek fide maliyetinin yüksekliği... Şimdi, bu bitkilerin birçoğu çok yıllık, bir kere ekiyorsunuz, beş altı yıl boyunca kekik gibi, lavanta gibi, ada çayı gibi, "sideritis" gibi, "ekinezya" gibi... Fakat çok yüksek bir fide maliyeti var, şöyle söyleyeyim, o dönemin rakamlarıyla 500 dolar civarında bir fide maliyeti var. Çiftçilerimizin bunu göze alıp böyle bir riske girebileceğini ben düşünmüyorum. O yüzden destek noktasında diğer girdilerden ziyade fideye destek üzerinde durulmasını tavsiye ediyorum.

Üretime kısaca değindikten sonra, son ürün kullanımı üzerine bir şeyler söylemek istiyorum. Ülkemizde tıbbi bitkilerin kullanımı hususunda tam anlamıyla bir karmaşa ve kaos söz konusu. Bitkilerin tıbbi kullanımı konusunda lisans düzeyinde eğitim gören tek meslek grubu eczacılık, ikinci bir meslek yok. Fakat ülkemizde bitkilerle tedavi alanı neredeyse tamamen bilimsel hiçbir yetkinliği olmayan, hiçbir eğitimi olmayan ve sadece para kazanmayı amaçlayan şahısların eline düşmüş durumda. Sırf uydu kanallarını izleyecek olursanız, bu uydularda korsan kanallar açılıyor, durumun vahametini çok rahat görürsünüz. İşte bir sanatçı çıkıyor, yemin billah ediyor, kimisi hadisîşerif paylaşıyor, ayetikerime paylaşıyor. Benim annem de dâhil olmak üzere -ben eczacıyım- onları görür görmez telefona sarılıyor, hemen sipariş veriyor çünkü her derde deva; ağrıya, sızıya, her şeye. Şimdi, biz sabahtan beri burada bu işin de ekonomisini konuşuyoruz ama ekonomiden çok daha önemli bir şey var, halkımızın sağlığı. Halkımızın sağlığını bizim bu insanların eline bırakma lüksümüz yok. Bu bağlamda, ülkemizdeki halk sağlığının ciddi tehlike altında olduğunu ve bir an önce tıbbi bitki satışı ve kullanımının kontrol altına alınması gerektiğini ifade etmek istiyorum. Bu hususta özellikle gıda takviyelerinin -belki burada birçok katılımcı katılmayabilir buna- Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılması gerektiğini, öte yandan kullanım ve ruhsatlandırma; artı, üretim başta olmak üzere, Cumhurbaşkanlığının himayesinde Sağlık Bakanlığı ve Tarım Bakanlığınca ortak bir çalışma grubu veya "sertifikasyon" mu dersiniz, "yetkilendirme grubu" mu dersiniz, oluşturulması gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi, eczacı dedik, eczacılarımız -biraz da öz eleştirimizi yapalım- yıllarca bu sektöre sırtlarını döndü çünkü ilaçtan para kazanıyordu ama şu anda eczacılar ekonomik sıkıntıda dolayısıyla pazar arayışına giriyor fakat pazara giremiyor. Çünkü biz eczanemizde her türlü ürünü satamıyoruz, rastgele bir ürünü satamıyoruz, hastamıza güven telkin etmek zorundayız, bunun bize geri dönüşünün olumsuz olmaması lazım. Derken biz sertifikasyonu yapılmış güvenilir ürün bulmakta sıkıntı yaşıyoruz. Dolayısıyla bu konularda en önemli noktalardan biri, tıpkı ecza depoları gibi "drog" depolarının kurulması, sağlam ve güvenilir ürünlere hem eczanelerin hem de vatandaşın ulaşabilmesi.

Bir diğer husus ki bence ekonomik anlamda en önemli noktada da bu: Ülkemiz, dünya fındık üretiminin yüzde 70-75'ini yapıyor fakat koskoca Türkiye'nin binlerce fındık çiftçisi sadece bir İtalyan firmasının, Ferrero'nun yaptığı kazancı yapamıyor, o ciroyu da yapamıyor. Burada hepimiz bitkilerin üretiminden bahsediyoruz fakat ürettiniz... Türkiye'de köylüler yıllarca kekik toplardı, yurt dışına kekik ihracı yapılırdı; öte yandan, yurt dışından kekik yağı, "timol" ithalatı yapılırdı. Ki kekik yağının üretimini de biz üniversitede yaptık, çok basit bir şey ama hiç kimse burada onu yapmıyor. Burada sadece işin çiftçi boyutuna değil, son ürün boyutuna odaklanmak lazım, eğer bunu gerçek anlamda bir katma değere çevirmek istiyorsak, burada yine, son ürünü nasıl oluşturacaksınız? İşin uzmanlarıyla birlikte. Tıbbi bitkinin ne işe yaradığını, hangi formülasyonda... Gerçekten çok ciddi bir bilgi kirliliği var, karmaşa söz konusu. Bir örnek vereyim: Standart bir c vitamini tabletiyle alabileceğiniz vitamini ancak birkaç kilo portakal yiyerek alabiliyorsunuz ama biz hepimiz ne diyoruz? "Portakal c vitamini içeriyor." Günde 1 kilo portakal yiyemezsiniz. Bu bitkilerin birçoğunda durum böyle. Ülkemizdeki aktarlarda satılan adaçayının hiçbirisinin tıbbi özelliği yok. "Salvia officinalis", tıbbi adaçayı ve

ülkemizde doğal olarak yetişen bir adaçayı değil. Bu konuda bir bilinç söz konusu değil. Son ürün bilincini geliştirmemiz lazım. Keza, atıyorum, adaçayını demleyerek içtiğiniz zaman zaten yeterli katkıyı göremezsiniz, onun ekstraktlarını yapmak lazım, çok konsantre şekilde “drog”larını, etken maddelerini hazırlamak lazım veya yeni formülasyonlar geliştirmek lazım ki bunun da yine konunun sağlık profesyonelleriyle özellikle eczacılarla birlikte yapılması lazım. Örneğin, yurt dışında şu anda form çayları var, zayıflama çayları. Bunların içine “probiyotik” katılarak çok yüksek rakamlara satılıyor ama sizin bilginiz olmazsa siz o sinamekiyi yetiştirirsiniz, bir şey yetiştirirsiniz, sadece satmakla kalırsınız, esas parayı oradan o kazanır. Bu hususta, Türk Eczacıları Birliğinin yıllardır yürüttüğü bir komisyon var, aynı isimli, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Komisyonu. Bu Komisyonla iş birliği yapılması durumunda çok faydalı sonuçların çıkacağını düşünüyorum. Kendilerini davet ederseniz de seve seve gelip katkıda bulunurlar.

Beni dinleme sabrı gösterdiğiniz için hepinize teşekkür ediyorum.

GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANI SADRETTİN KARAHOCAGİL - Başkanım, hazır gelmişken ben de bir iki cümle söyleyeyim müsaade ederseniz.

BAŞKAN – Tabii, buyurun.

GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANI SADRETTİN KARAHOCAGİL - Yıllardır bölgedeki tarımsal altyapının iyileştirilmesi için uğraşıyoruz ama bir iki yıldır bu konuya da eğildik. Yani tıbbi aromatik bitkilerde bölgede farkındalığı artırmak için özellikle ilgili birimlerin projelerini desteklemeye çalışıyoruz. Bu çerçevede hem üniversitelerin –Harran, Dicle ve Siirt Üniversitesinin- hem de araştırma enstitülerimizin –GAP Tarımsal Araştırma ama aynı zamanda da Diyarbakır Tarımsal Araştırma Enstitüsünün de- projelerini destekledik. Bunun yanında, il müdürlüklerimizin, ilçe müdürlüklerimizin özellikle sosyal içerikli projelerini de desteklemeye çalışıyoruz. Sayın vekilimin bahsettiği o kooperatifler, birlikler inşallah, bizim de küçük de olsa desteğimizi görüyor. Özellikle kadınlarımızın bu çerçevedeki emeklerini, taleplerini desteklemeye çalışıyoruz. Bu anlamda, gene bölgede... Tabii, biz bölgesel kuruluş olduğumuz için Şırnak’tan Kilis’e 9 ilde çalışıyoruz ve bu 9 ilde de projeleri desteklemeye çalışıyoruz, bölgelere özellikle uygun türleri desteklemeye çalışıyoruz ama tabii, bu aralar lavanta önde. Lavanta, özellikle hanımların rahat çalışabildiği ya da çalıştığı bir alan. Kadınlarımızın bu anlamdaki projelerini destekliyoruz.

Tabii, tıbbi aromatik bitkiler katma değeri çok yüksek ürünler. Hocamın biraz önce dediği gibi, katma değerini biraz daha artıracak çalışmalar yapılabilirse eğer parfüme kadar giden yolda ciddi katma değer üretebiliyor. Yani ham olarak satmaktansa bunu biraz daha ileriye götürmek lazım. Bunun için de hem Urfa’da hem Diyarbakır’da hem de diğer illerimizde altyapı oluşturmaya çalışıyoruz, laboratuvarlar oluşturmaya çalışıyoruz, paketleme, sıkma tesisleri oluşturmaya çalışıyoruz elimizden geldiğince.

Bir de tabii, bu alandaki sorunları dinliyoruz, inşallah, bu sorunlara çözüm önerilerini de gene destekleyeceğiz. Yani tabii, büyük ölçüde bu destekleme mekanizmasını biraz Ankara’nın çözmesi lazım ama diğer açıdan buradaki yerel sorunlara da her türlü desteğimizin olduğunu burada açıklamak istiyorum. Yani elimizden geldiğince bölgenin bu anlamda zenginliğini de biliyoruz çünkü flora, fauna çalışmasını da çok eskiden yapmış bir kurumuz. Bölgedeki endemik ürün çeşidini ve bunun zenginliğini de bilen bir kurum olarak bu anlamda ciddi destek de vermek istiyoruz.

GAP İdaresi olarak gerçekten, tıbbi aromatik bitkilerin bölge için de bir hedef olabileceğini düşünüyoruz ve bu anlamda bütün çalışmaları desteklenmesi gerektiğine inanıyoruz ve inşallah, biz de destekleyeceğiz. Hep beraber olursa daha güzel olur.

BAŞKAN – “Değişik illere hep bakıyoruz.” dediniz. Mesela, DOKAP, Karadeniz’de “her ile bir ürün” gibi çalışmaları var, destekleri var. Mesela, Artvin’de “alıç” demiş, onlar desteklemişler, kurulan firmaya destek vermişler. Yine aynı şekilde Giresun’da maviyemiş, karayemiş... Güzel çalışmalar yapmışlar.

GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANI SADRETTİN KARAHOCAGİL – Aslında, beraber başladık. DOKAP Başkanımızı da Mehmet Bey’e ben götürmüştüm, orayı da gezdirmiştım. Onlar kendilerinin uyguladığı projeyi uyguluyorlar. Biz, bölgenin hazırladığı projeleri daha fazla desteklemeye çalışıyoruz. Bizim odaklandığımız alan biraz daha başka. Yani biz, biliyorsunuz, yenilenebilir enerji, organik tarım ve turizm çalışıyoruz bölgenin asıl rekabetçi olduğu alanlar olarak.

BAŞKAN – Bunların hepsini destekleyebilir tıbbi aromatik bitkiler, turizmi de destekleyebilir, hepsini destekleyebilir.

GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANI SADRETTİN KARAHOCAGİL – Tabii.

Bu anlamda, zaten, bu üç ayaktan tıbbi aromatik bitkiye de destek vermeye çalışıyoruz ama DOKAP, tıbbi aromatik bitkiyi bir hedef olarak seçti, odak alanı olarak seçti, buna özel bir proje üretti, biliyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz, sağ olun.

REFİK ÖZEN (Bursa) - 4,3 milyon dekar sulanabilir alan şu anda gözüküyor.

GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANI SADRETTİN KARAHOCAGİL – Sulanıyor.

REFİK ÖZEN (Bursa) - Planlanan 7,65 milyon dekar.

GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANI SADRETTİN KARAHOCAGİL – Biz, özellikle, Şanlıurfa’nın ekonomik olarak sulanabilir alanını 7,65 olarak belirlemiş durumdayız ama bu biraz daha günün maliyetlerine dönük, o zamanki maliyetler biraz düşükmüş, şu anda enerji maliyetleri biraz yüksek. Onun için, özellikle, buradaki en büyük proje Siverek-Hilvan-Viranşehir projesi yani Karacadağ alanının sulanması projesi. Orada yaklaşık 260 bin hektar yani 2 milyon 600 bin...

MEHMET ALİ CEVHERİ – 1 milyon 580 bin...

GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANI SADRETTİN KARAHOCAGİL – 1 milyon 580 bin, biraz daha şeyi var. Yani asıl büyük alan orada. Bu alanın şu anda enerji maliyeti yüksek sulanma açısından, onun için henüz karar verilmiş değil sulanıp sulanmamasına. İllaki sulanacak yani daha ilerideki zaman için ama...

MEHMET ALİ CEVHERİ – 765 bin hektar aslında DSİ’nin...

GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANI SADRETTİN KARAHOCAGİL – Tespiti yani evet.

MEHMET ALİ CEVHERİ – Sizin belirlediğiniz rakam çok daha yüksek.

GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANI SADRETTİN KARAHOCAGİL – 900 bin hektar.

MEHMET ALİ CEVHERİ – Potansiyeli 9,5 hektar.

GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANI SADRETTİN KARAHOCAGİL – Potansiyel 900 bin hektar. Zaten, bölgedeki sulamanın yarısı burada yani 1,8 milyon hektar alanda sulama var.

REFİK ÖZEN (Bursa) - Ne kadar alanın sulanabilir olduğunu... Enerji maliyetiniz yüksek olduğu için...

GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANI SADRETTİN KARAHOCAGİL – Yani öyle bir sıkıntı var.

RECEP ŞEKER (Karaman) - “Güneş enerjisi” dediniz ya, onu kullanıyor musunuz? Hiç örnek yaptınız mı?

GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANI SADRETTİN KARAHOCAGİL – Yani o konuda bir iki denememiz var Adıyaman’da.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Sulama suyunda?

GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANI SADRETTİN KARAHOCAGİL – Şimdi, biliyorsunuz, cazibeli sulamalarda böyle bir maliyet yok ama pompajlı sulamalarda bir enerji maliyeti çıkıyor. Adıyaman’da bir denememiz var yani Samsat birinci kısım sulamasında böyle bir solar panel tarlası oluşturuldu, 1 megavatlık. Bakalım, onun sonuçlarına göre belki diğer yerlerde de bu denenebilir ama bu da gene bir maliyet oluşturuyor yani yaparken, bu güneş enerjisini kurarken ciddi bir kurum maliyeti oluşuyor.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Şimdi, mesela Karaman Konya bölgesinde güneş orada hazır, tarım olayı orada da hızlı; şu anda güneş enerji santrali kuran özel işletmeler uzun vadeli, faizsiz sistemle bunları yıllar içerisinde geriye dönüş olarak çiftçilere özel projeler yapıyorlar. Yani bir sefer bir başlanılırsa illa kamu kurumları bir yerinde olacaktır ama özel sektörlerle bu şekilde... Çünkü sulamadaki elektrik maliyetini düşünmezseniz o zaman kaldırdığınız ürünü ancak elektrik faturasına verirsiniz. Bunun güneşi bol olan Urfa’da da değerlendirilmesinde fayda var.

GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANI SADRETTİN KARAHOCAGİL – Zaten güneş açısından Türkiye’nin en zengin bölgesi burası. Belki radyoaktif olarak biraz zayıf görünüyor ama güneşlenme süresi oldukça fazla yani üç yüz gün güneşlenme süresi var. Bu açıdan önemli tabii bölge. Bölgenin zaten yenilenebilir enerjide dünya çapında bir rekabet gücü var, bunun farkındayız. Bunun bilincini artırmak için zaten çok çalıştık. 2009’dan beri ciddi bir projemiz var. Herkese ulaşmaya çalışıyoruz. Bu sadece tarımda değil, hemen hemen Türkiye’nin de enerji problemine çare olacak bir alan. Güneş enerjisi, termal enerji ve özellikle burada bir de bitkisel atıklarımızdan dolayı biyokütle enerjisi var, o da Türkiye’nin gelecekte ciddi bir alternatifi olacak.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Urfa’da var mı?

GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANI SADRETTİN KARAHOCAGİL – Tabii, tabii var.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Yani biyokütleden elektrik üretimi var mı?

GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANI SADRETTİN KARAHOCAGİL – Yani şu anda örnekler var, pilot çalışmalar var. Bizim mesela Diyarbakır’da var bir çalışmamız. Biyokütle önemli bir alternatif kaynak olacak inşallah.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyoruz.

Güneş enerjisiyle ilgili mesela, bakın, Antalya’da BAKA, Antalya Büyükşehir Belediyesi – Menderes Başkan zamanında- ve üniversiteler bir iş birliği yapıldı, çiftçilerimize ucuz elektrik verme adına ve sulamada da kullanıyorlar yani büyük bir katkı oldu.

Evet, buyurun.

TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU İL KOORDİNATÖRÜ DR. SADIK YETİM – Sayın Başkanım, güneş tarlalarına biz destek veriyoruz. Urfa’da şu anda dört beş tane tesis...

Bu su kuyularıyla ilgili sayın milletvekilimizin sorduğu... Bilmiyorum, herhâlde Konya’da kuyu derinliği çok yüksek değil, Urfa’da sulanamayan alanlar, kuyuyla sulanan alanlar 600-700 metreye kadar su çekiyor. Burada maliyet hesabı yaptığımızda çok yüksek bir maliyet hesabı çıkıyor. Biz destekliyoruz aslında, yüzde 55’ini destekliyoruz ama üreticiye, tarım şeyine çok cazip gelmiyor kuyu derinliğinden dolayı.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Süremiz de azaldı, söz almayanlara söz verelim. Orman Bölge Müdürünün sunumunu en son alacağız herhâlde ama bence sunumu alıp da ondan sonra devam edelim çünkü oradan da sorular gelebilir.

Buyurun.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ MERKEZ ARAŞTIRMA LABORATUVARI MÜDÜRÜ PROF. DR. AHMET KILIÇ – Ben Eczacılar Odasının açıklamalarına tamamen katılıyorum.

Şimdi, ülke olarak biz üretimde başarılıyız, ürün elde etmede başarılıyız fakat katma değeri yüksek ürünlere dönüştürme konusunda sıkıntılarımız var. Aynen borda olduğu gibi, burada da aromatik bitkilerde, tamam, biz bunu elde edebiliyoruz fakat katma değeri yüksek ürünlere dönüştürmede bazı ciddi sıkıntılar var. Bu sıkıntılar nelerdir? Analiz konusunda ve saflaştırma konusunda sıkıntılar var. Dolayısıyla bizim üniversite bünyesinde HÜBTAM merkezi araştırma laboratuvarı var, bunların altyapısı mevcut durumda, tüm analizleri yapabiliyoruz. Ayrıca, Teknokent bünyesinde de bu tür yatırımcılar eğer ilgi duyarlarsa biz o konularda kendilerine yardımcı olmaya da her zaman hazırız.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Evet.

Şimdi, Orman Bölge Müdürümüzün sunumunu alalım. Şanlıurfa Orman Bölge Müdürü Cevdet Çiçek daha bir ay önce atandı. Öncelikle hayırlı olsun diyorum. Ben de bir orman mühendisi olarak ve Komisyon Başkanı olarak hayırlı uğurlu olsun diyorum ve başarılar diliyorum.

Tabii ki Urfa Bölge Müdürlüğü sonradan kurulan bir orman bölge müdürlüğü ve belki Urfa’mız orman alanı en düşük olan illerden birisi. Bölge Müdürlüğümüzün merkezi burada olunca bu oranın önümüzdeki yıllarda hızla artırılmasını istiyoruz. 11 Kasım’da 11 milyon... Herhâlde büyük bir oran var iki gündür aldığımız bilgilere göre, hedefe de ulaşıyoruz inşallah.

Evet, buyurun Cevdet Bey.

ŞANLIURFA ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ CEVDET ÇİÇEK – Sayın Başkanım, sayın milletvekillerim, Sayın Valim, sayın hocalarım ve kurumun değerli başkanları, müdürleri; hepinizi şahsım ve kurumum adına saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, Başkanımız da bahsetti; Şanlıurfa, orman varlığı açısından Türkiye’nin en zayıf ili. Şu anda Tarım İl Müdürümüz de burada ve kendisi de değerleri verdi. Biz yüzde 1’ine ancak müdahil olabiliyoruz. Bu alanlar da genelde kimsenin çıkmadığı, ulaşamadığı, kullanım dışı olan alanlar ama buna rağmen biz Bölge Müdürlüğü olarak -kuruluşu da taze, 2011’de kuruldu, 7 tane ili kapsamaktadır- dışı ürünler kapsamında badem, melengiç, alıç, acı yavşan otu, çitlembik, geven, kekik, meşe, Antep fıstığının kendi alanlarımızdaki envanter çalışmalarını yaptık, planlamalarını yaptık. Bunların ne kadar alana yayıldığı tarafımızdan tespit edildi, bunlar kitapçık hâline getirildi ve envanter çalışmalarımızı tamamladık.

Şimdi, Şanlıurfa’da özel ağaçlandırmayla ilgili şu ana kadar 2.115 hektar yani 21.150 dekar; Antep fıstığında da -25 dekar’ı zannediyorum- bir desteklememiz oldu. Kendi alanlarımızda uygun olan yerlere... Şimdi, bir de Urfa’da genelde hep şununla karşılaşıyoruz: Orman alanı deyince herkes işte fıstık dikilsin, zeytin dikilsin, badem dikilsin yani gelir getirici bir tür olsun istiyor. Evet, biz de

bunu istiyoruz, biz de ormancılar olarak şu gözle bakıyoruz: O toprak en fazla ne verir? O topraktan en fazla geliri nasıl elde ederiz? Bunun üzerine çalışıyoruz. Arazilerin uygun olduğu yerlerde 450 hektar badem çalışması yapılmış, 335 hektar fıstık çalışması yapılmış, 25 hektar da zeytin ağaçlandırması yapılmış. Bu, kendi sahalarımızda, gelir getirici türlerin olduğu sahalarda... Az önce Mehmet Bey -arada ayrıldılar- şeyden bahsetmişti, bu orman alanına tali ürün olarak alt tabakada da şey kullanamaz mıyız diye. Evet, istediği yerde kullanabilirler yeter ki alanı kendileri seçsinler, takviye yapsınlar; biz de destek olalım, orman sahalarında türlerin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması adına. Biz “bal ormanları” diye adlandırdığımız sahalarda bunun çalışmalarını yapıyoruz ama özel çalışma talep edilen yerler varsa da bizimle istişare yaptıktan sonra biz bu tür şeylere açığız.

Bölge Müdürlüğü olarak diğer iller de dâhil, yapmış olduğumuz gelir getirici tür çalışmaları olarak 4.500 hektar badem, 700 hektar fıstık, 25 hektar zeytini örnek verebilirim.

Arz ederim efendim.

BAŞKAN – Evet, çok teşekkür ediyoruz.

Tabii yani Orman Genel Müdürlüğü özel ağaçlandırma diye izin verebiliyor. Tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili de hazine arazilerinden izin verebiliyoruz. Eğer özel ağaçlandırma olarak saha verilirse altında ikinci ürün olarak tıbbi ve aromatik bitkilere de izin verilebiliyor yani biz Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak bazı düzenlemeler yapıyoruz fakat işin ilginç tarafı, aşağı kadar yansımıyor bazı şeyler. Ben bu gezilerde gördüm ki hiçbir ortamda bize demediler ki: “Ya, işte, bu olay çok güzel oldu, hazine arazileri çok cüzi rakamlarla bize kiraya veriliyor.” Böyle bir şey duymadık, hatta “Biz nasıl ulaşabiliriz? Nasıl yapabiliriz?” diye soru soran da olmadı bu konuda.

Mehmet Bey’in dün dediği olay hep şuydu: “Ne üretirseniz üretin, önce bir pazarını bulun, pazarsız bu iş olmaz.” diye başlamıştı, tersten. Ben Antalyalıyım, bizim Aksekililer vardır, ticareti çok severler, derler ki: “Malına değil, pazarına güven.” Eğer pazarın yoksa ne ürün olsa anlamı yok ama bir de şu var: Üretmezsen pazar nasıl arayacaksın? Üreteceksin bir de. Üretirken de -dediğim gibi- en uygun ürünü nasıl üretirim? Bunun sonucunda da bizim bir hedefimiz de kırsal kalkınmayı sağlamak yani. İşte, “Kadınlarımıza istihdam olsun.” diyoruz yani kalkınsın ki oradaki insanlarımız hep şehre göçmesin. Türkiye’nin nüfusu 45 milyonken 30 milyonu kırsalda yaşarken şimdi 82 milyon olmuş, 8 milyon bile yok yani yüzde 10’un altına düştük; o da büyük sorunlar yaratıyor, onun için kadınlarımıza da önem veriyoruz bu konuda.

Şimdi, başka katkıda bulunmak isteyenler, bu kadın kooperatifleriyle ilgili bir şeyler.

Buyurun.

KARAKÖPRÜ BELEDİYESİ MECLİS ÜYESİ SEHER KILIÇ - Sayın Başkanım, değerli vekillerim; öncelikle, bu toplantıyı şehrimizde gerçekleştirdiğiniz için teşekkürlerimi arz etmek istiyorum.

Ben belediye meclis üyesiyim, aynı zamanda proje uzmanıyım ve en önemlisi bir kadın çiftçiyim.

Şimdi, biraz önce bütün katılımcılarımız, değerli kurum amirlerimiz konuşmalarını yaptılar ama bir çiftçi gözüyle ben burada bir şeyler eklemek istiyorum: Profesyonel yatırımcılarımız olabilir ama gerek profesyonel yatırımcılar gerekse kooperatiflerin en büyük ortakları burada küçük çiftçilerdir. Özellikle toplulaştırmayla birlikte çok küçük parseller oluşmaya başladı. Bizim yaptığımız saha araştırmalarında kadın çiftçilerimizin küçük parsellerde kendi geçimlerini sağlayabilecek ve en önemlisi, ailelerine ekonomik katkı sunabilecekleri alanlar oluşturduğunu görmeye başladılar. Bu alanlarda, tıbbi ve aromatik bitkiler alanında özellikle çünkü kadın çiftçinin bir buğday pazarı, bir pamuk pazarı bulma gibi bir lüksü yok ama tıbbi ve aromatik bitki grubunda da herkes genelde fesleğene, ada çayına, melisaya, kekiğe değindi ama burada Urfa’nın tescilli ürünü olan ve kadınların en çok üretime yatkın olduğu bir biberimiz var bizim. Biberi ham madde olarak yani kalkıp tarladan pazara götürdükleri

zaman kadınların ekonomik katkısına küçük bir ölçekte de katkı olsa da genel anlamda bir pazar etkisi olmuyor maalesef. Biberin işlenerek en önemli ürün olan biber yağının elde edilmesi gerekiyor, kekikte olduğu gibi, fesleğende olduğu gibi, ürünlerin işlenerek pazara sunulması gerekiyor. Biz kadınlar bir araya gelerek, özellikle biraz daha çiftçiye güven sağlaması açısından Karaköprü Belediyesinin de ortaklığının da bulunacağı bir kadın kooperatifi oluşturmayı hedefliyoruz, bu yönde çalışmalarımız gerçekleştiriyoruz. Genelde hep yapılan bir yanlış var, üretim aşamalarından başlanır hep genelde, ben proje danışmanım, bu alanda birçok iş planı hazırladık yatırımcılarımıza, bizim hep tavsiye ettiğimiz –kendi şahsım adına da söylüyorum- şudur: Önce pazar alanınıza bakın, pazar alanınıza göre üretim sahası oluşturmaya çalışın çünkü pazar alanı oluşturmadağımız sürece, pazar alanına hitap etmediğimiz sürece özellikle çiftçilerimizin o ürünü üretime yönelik hiçbir amacı olmayacak, kırılacak, o hevesi, umudu kırılacak; kendisine ve pazara olan güveni kırılacak. Bu da üretimin gitgide azaldığını gösterecek. Biraz önce İslim Hanım sunumunda söyledi, 2010’da -biz kendimiz de kimyon üretimi yapan bir çiftçiydik- kimyonu üreten çiftçiler, özellikle Karaköprü bölgesinde birçok köyde kimyon üretimi yapıldı ama pazarın bulunamaması sebebiyle, girdi maliyetlerinin satış maliyetinin üzerine çıkmasından dolayı kimyon üretimi yok denecek seviyede azaldı. Bunun en büyük sebebi işlenmeden ham madde olarak pazara sunulması. İşlenerek pazara sunulan ürünün üreticilere katacağı çok daha fazla şey vardır. İşleyeceğiz ki ürünlerimizi katma değeriyle birlikte en önemlisi yurt dışına yani Avrupa’ya ihraç edebileceğiz. Bu konuda bizim kuracağımız kooperatif de gerek GAP Başkanımızın, TKDK İl Koordinatörümüzün, Tarım İl Müdürlüğümüzün çok büyük desteğine ihtiyacı var ve en büyük desteği siz değerli büyüklerimizden inşallah alacağız biz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Dediğiniz doğru, şimdi, biz tabii, her tarafı yerinde görüyoruz, Kilis’te meyan kökü fabrikası var, yıllar önce iyi paraya alınmış, hatta 1985’te Suriye Şam’dan gelerek tesisleri kurmuş fakat tabii, daha sonra dünyayı da iyi takip etmek lazım, dünyayı takip etmezsen... Çünkü dışarıya ihracat yapıyorum diyorsun, şimdi Türkiye Cumhuriyetleri de piyasaya girmişler, orada da meyan kökü oluyor, doğal olarak toplanıyor bunlar, tabii ki işçilik ucuz Türkmenistan’da, doğal gaz, enerji neredeyse bedavaya yakın yani fazla bir ücret ödemiyorlar, şimdi öyle olunca senin rekabet etme şansın yok. O zaman ne yapacaksın? Bu ürünü değiştireceksin. Tutup da ille de ısrarla durursan, zaten pazarlayamıyorsun, batıyorsun sonucunda. Ha, ondan, meyan kökünden başka bir ürün elde edebiliyorsan devam edeceksin yani kendi kendini yenilemeyen kurumlar, çağa ayak uyduramayan kurumlar yok olmaya mahkûm. Bu ürünler de aynı şekilde, dünya piyasasını iyi takip edeceksin ve mutlaka tabii en üst ürünü üreteceksin. Yoksa ham madde olarak alsan, mesela bize Çinli heyet geldi 45 kişi falan, adamların istediği rakamları bizim bulma şansımız hiç yok zaten. Ama onlar ne istiyor? Ham madde olarak istiyorlar, işleme olarak değil. Hatta biz onlara dedik ki: “Madem geldiniz tesislerinizi buraya kurun.” Ama onların istedikleri ham madde olarak alıp götürmek.

Başka katkıda bulunmak isteyen var mı?

Buyurun.

SEDA DENEK – Değerli vekillerim, hepiniz hoş geldiniz öncelikle.

Eczacıyım. Harran Üniversitesi Biyoloji Bölümünde de doktora yapıyorum şu an, tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili çalışacağım.

Size şundan bahsetmek istiyorum, naçizane gördüğüm bir şey: Eylül ayında Exponatura organik ürünler fuarına katılmıştım ve orada bir şey dikkatimi çekmişti; yağlar satan bir stant vardı ve Türkçe ismi vardı, “acı elma yağı” ve Türkiye’de eczanede de gözlemediğim kadarıyla annelerin çok tercih ettiği bir yağ, özellikle bebeklerdeki gaz sancıları için çok tercih edilen bir yağ ama altında “salvia

officinalis” yazıyordu hâlbuki acı elma yağı “salvia sclarea” yani misk adaçayı olması lazım ve “thujone” içermemesi lazım çünkü makalelerde şöyle geçiyor: “Thujone” miktarı fazla olduğu zaman çocuklarda epileptik nöbetlere neden oluyor ve bu çok önemli bir sıkıntı. Bunu gördüm ve sordum “Neden böyle?” diye. Oradaki adam cevap veremedi, aslında bir bilinç eksikliğimiz var hep birlikte. Ben bu doktora başladığımda bütün botanik kitaplarını tekrardan aşağı indirdim ve bütün Turhan Baytop olsun, hocalarımızın bütün kitaplarını toplamaya çalışıyorum. Sonra susam yağının standına geldim. “Siz kaç derecede üretiyorsunuz bunu?” diye sordum. O da dedi ki: “80 derecede, biz soğuk sıkım üretiyoruz.” Hâlbuki soğuk sıkım değil, 25 derecede olması lazım en fazla. Yani böyle eksiklikler var. bunu söylemek istedim.

Bir de son olarak, şimdi, “tıbbi ve aromatik bitkiler” diyoruz, “ilaçlama” diyoruz, az önce bahsettiğiniz meyan kökünde en büyük sıkıntı şeymiş herhâlde, ilaçlamada büyük problem varmış, oradaki hocalardan birisi bahsetmişti. Çok ilaçlama yapıyormuş oradaki çiftçiler ve bu, çok sıkıntılar oluşturmuyormuş.

Bu yaz katıldığım bir kursta da bitkilerde “homeopati”, “agra homeopati”, bu çok yeni bir alan. Kimyasal ilaçlardan ziyade “homeopatik” ilaçlarla bitkiler tedavi ediliyor ve bu şekilde hem tıbbi bitkiler... Az önce Mehmet Bey’in dediği gibi, hani tüketiciler alırken “Acaba kötü bir bitki var mı, zehirli bir bitki var mı veya işte üzerlerinde bu ilaçlama ne kadar?” Bunlarla ilgili böyle bir şeyler de var, eklemek istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Aslında biraz önce Eczacılar Odası Başkanımız da öz eleştiri yaptı yani Türkiye’de bu konuda, biz dinledik, hocalarımızı da dinledik, özellikle Eczacılık Fakültesinden gelen dernekleri de dinledik fakat sıkıntı şu: Biraz tembellik yapılmış, eczacılar tarafından, bu konuda öz eleştiri yaptığımız için size de teşekkür ediyorum. Zaten ilaç fiyatları yüksek, gelirler yüksek, biliyorsunuz ilçelerin çoğunda... Eczacıları bizim zamanımızda 80’li, 90’lı yıllarda falan.

Şimdi, Almanya bu işi çok güzel yapıyor yani Almanya’da bir eczaneye gittiğin zaman eczane bu bitkisel ilaçlarla doludur, ona göre yapar, özel reçeteleri var. Çin’e gidiyorsun, Çin’de bir eczaneye gitsen, bir rahatsızlığım var desen... Benim başıma geldiği için bunu hep anlatıyorum, bir mermer fuarına gitmişim, arkadaş rahatsızdı, topuk dikenim var diye gitti, bir poşet otlar geldi. “Hayırdır, ne yaptın sen, aktara mı gittin, eczaneye mi gittin?” dedim. “Vallahi eczane yazıyordu, bunları verdiler.” dedi. Onun gibi biraz daha atak yapmamız lazım. İşte ilaçların temeli otlar, bitkiler yani bunları geliştirmemiz lazım. Eczacılık tarafı bu işte biraz ağır kaldı. Fakat şu da var: Bizim en büyük sıkıntımız disiplinler arasındaki sıkıntı. Eczacılar ve üniversitedeki hocalar diyor ki: “Bu benim işim, ilaçlar bitkilerden yapılır, bu benim saham.” Ormancısı, millî parkçısı, tabiatla uğraşanı onlar diyor ki: “Bu ormanda yetişiyor, bu benim bitkim, ben bunu şunlara satacağım.” Ondan sonra, ihracatçı, ithalatçı, iş sanayicisi “Bu, benim işim.” diyor. Tarım Bakanlığı bir ayrı, Orman Bakanlığı bir ayrı, şimdi ikisi birleşti, güzel. Ondan sonra, üniversiteler –tenzih ederim- hocalar bir şey buluyor, çalışıyor fakat onu sektörle paylaşmıyor yani yatırımcıyla paylaşmıyor, bulmuş, üstüne yatmış, bekliyor, bunu nasıl paraya çevirebilirim şeklinde, o, öyle yatmış üzerinde bekliyor. Şimdi bunların hepsini birleştirmesek olmaz.

Kırsaldaki garip köylü ne yapsın yani gözüne mi inanır çiftçi, komşusu ne eker para kazanırsa o da onu ekmeye devam eder. Bunların da çoğu kısa süreli bitkiler değil. Şimdi, mesela bir lavanta modası aldı başını gidiyor, her tarafta lavanta. Görseli çok güzel, adı, söylemesi kolay. Mesela bizim Burdur bölgesinde turizm amaçlı hizmet etmeye başladı, orada gelip fotoğraf çekiliyorlar, öyle bir hareketlilik yaptı ki. Isparta bak, gülle anılan bir yer, onlar bile lavantaya mı dönsek diye... Müthiş bir şey, önümüzdeki yıllarda bol lavanta balmız olur ama lavantadan hangi ürünü nereye dikeceğimizi

bilmezsek yanlış yanlış şeyler yaparız. Nedir? Bu bitki gerçekten susuzluğa dayanıklı, kanaatkâr bir tür, eyvallah, hiçbir zararlısı yok, bizim o yörede ne keçi yer onu ne de domuz zarar verebilir. O bölgelerde bizim Akdeniz, Antalya’da, Ege’de şöyle bir sıkıntı oldu: Tarım arazilerinde müthiş bir baskı var, yaban hayatının bir baskısı var, onu yemez, kolay bir ürün yani. Deneyelim tamam ama yazık yani üç sene, beş sene sonra ya bu ürünü yanlış dikmişiz ya keşke buraya yağlık değil de şunu dikseydik iyiymiş durumuna getirmeyelim. Burada da işte Tarım Bakanlığından araştırıp bir netice bulmamız lazım yani şu ürünlere öncelik verelim diye devam etmemiz gerekiyor. Onun için eczacılardan biraz daha atak bekliyoruz bu konuda. Raporumuzda da bunlar aynen geçecek yani benim konuştuğularımın hepsi şu anda kayıtta.

ŞANLIURFA ECZACILAR ODASI BAŞKANI SÜLEYMAN AÇAR – Bu ilaç maliyetlerini de düşürür.

BAŞKAN - Kimse direnmesin bak, mesela biz dinliyoruz, o ara bizim kendi Komisyonumuzda bile doktor, hekim arkadaşların bir kısmı sentetikçi diyor ki: “Arkadaşım ilaç yazalım.” Tamam, dünyada bir ivme var, buraya doğru bir rüzgâr var, bitkisel ilaçlar kullanılmaya devam edilecek, oraya kayıyor dünya. Yahut da işte gıda destek olayı, onun için bizim 500 milyar dolar olacak dediğimiz olay bu yani. “İlaç” deyince aklımıza bitkilerle ilgili ilaç da gelmeli. Bazı bitkiler var dikiyorsun onu oraya, sinek getirmiyor, oraya onun zararlısını getirmiyor yani bunları çalışmamız lazım. Üniversitelerdeki hocalarımızın da bunları çalışması lazım ki neticeye varalım.

Başka katkıda bulunmak isteyen?

Hocam, buyurun.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ TARLA BİTKİLERİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ ABDÜLHABİP ÖZEL - Sadece bir konuyu dile getirmek istiyorum: Bitkisel ilaçlar ülkemizde destekleme kapsamında değil yani SGK tarafından ödenmiyor. Sentetik ilaçları ödüyor ama siz bitkisel ilaç aldığınız zaman onun hepsini cebinizden ödemek zorundasınız. Benim eşim “legalon” diye bir tane Meryemana dikeninden elde edilen bir ilaç kullanıyor, karaciğerle ilgili. Avrupa’da her tarafta şey ediliyor ama tanesi 120 lira falan galiba. Bildiğimiz deve dikeninden, tohumundan üretilen bir ilaç. Onun benzeri bir sürü ilaç var ama bunlar SGK tarafından desteklenmediği için de çok fazla şey edilmiyor. Mesela biz son üç yıldır tıp fakültesinde seçmeli ders olarak tıbbi ve aromatik bitkiler dersi koydurduk, orada gidip öğrencilerimize, tıp fakültesi öğrencilerine işte bu sentetik ilaçların kaynağını bu bitkiler oluşturuyor diyoruz kendilerine farklı bir bakış açısı oluşturmak için.

Teşekkür ederim.

ŞANLIURFA ECZACILAR ODASI BAŞKANI SÜLEYMAN AÇAR - Şimdi şöyle bir durum var: Biz bir şeyler yapmak istiyoruz, çok güzel ifade ettiniz fakat bizde bir de mevzuat konusunda sıkıntı var. Örneğin bir Almanya modeli, Almanya’da gerçekten bu iş rayına oturmuş durumda, fitoterapi uzmanı hekim reçete yazıyor, kişi gidip eczaneden olduğu gibi alıyor, o reçetenin her türlü geçerliliği var. Bu konuda bir mevzuat çalışması da gerekebilir.

Öte yandan şöyle bir durum var: Biz eczacılar olarak buna eğilmek zorundayız, özel bir durumumuz var. “3.500 kişiye bir eczane” şeklinde bir yasal sınırlama geldi. Dolayısıyla 2013 ve sonrası girişlerde eczacılar ülkemizin çoğu yerinde eczane açamıyor. Yılda 2.500 eczacı mezun oluyor, tahmin ediyorum bunların yaklaşık 1.500’ü işsizlikle karşı karşıyadır, eczane de açamıyorlar, girebilecekleri iş alanları da kısıtlı. Bu bağlamda yeni meslektaşlarımıza, yeni eczacılarımıza eczane açamadıkları için bu hususta bir girişimcilik imkânı tanıtırırsa... Atıyorum, laboratuvar açar vesaire.

BAŞKAN - Yani tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği için bir öncelik verebilir. Mesela özel araştırmalar ve bu tip şeylerde ziraat mühendislerine öncelik veriliyor, puanlama verilirken, bir arazi verileceği zaman, bu gibi şeyler olabilir yani.

ŞANLIURFA ECZACILAR ODASI BAŞKANI SÜLEYMAN AÇAR - Şöyle bir şey var: Sağlık Bakanlığının iş gücü raporuna göre 2023'te 8.500 eczacı işsiz. Bu insanları hem istihdam etmek hem de bu çok önemli bir konu, hayati bir konu bana göre, katma değer sağlayabilecek bir konu. İşin ehli insanları bu konuda istihdam edebilirsek, girişimcilik imkânı sağlayabilirsek daha verimli olur kanaatindeyim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz.

Toplantımızın sonuna geldik.

Mehmet Ali Hocam, buyurun.

MEHMET ALİ CEVHERİ - Değerli Başkanım, kıymetli milletvekili arkadaşlarım, kıymetli hazırun; hepiniz hoş geldiniz, ilimize şeref verdiniz. Ben teşekkür ediyorum.

Çok önemli bir konuda Türkiye Büyük Millet Meclisi adına araştırma yapıyorsunuz. Olması gereken bir komisyondur bu, sizin de Başkanı olmanız bizi ayrıca sevindirdi. Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe komisyonunda beraber çalıştık. Orada da hep sürekli GAP ve Urfa tarımını gündeme getirmiştik. Biraz önce GAP Kalkınma İdaresi Başkanı da ifade ettiler.

Urfa, aslında arazi büyüklüğü noktasında Türkiye'nin 3'üncü büyük ili. Tarım potansiyeli 14 milyon dekar ama bunun ekonomik olarak sulanabilirliği 10 milyon dekar civarında. GAP'ın yüzde 51'ini teşkil ediyor. Her ne kadar 9,5 veya 10 milyon dekar sulanabilirse de bunun işte bir kısmı da tabii pompa sulama, bununla ilgili de biz bir çalışma başlattık, buraya gelmeden de yine Maliye Bakan Yardımcımızla görüştük. Güneş enerjisi üzerinde şu anda projeler yapılıyor ve GAP'ın tamamının sulanabilmesi noktasında Dünya Bankası imkânlarının kullanılması söz konusu. Bununla ilgili birtakım çalışmalar da yapılıyor.

Özellikle büyükşehir belediyelerimize burada çok önemli bir görev düşüyor çünkü Dünya Bankası, şu anda, otuz yıl vadeli, beş yıl ön ödemesiz, ciddi manada krediler veriyor. Eğer Libor'u da dikkate alırsanız yüzde 1'in altında bir faize tekabül ediyor. Bizim güneş enerjisi sistemini bu noktada kurup özellikle tarımsal sulamaları desteklememiz lazım büyükşehirler eliyle. Bu önemli bir husus. Sulanamayan arazilerimizde bizim bahçe üretimini desteklememiz gerekiyor veya tıbbi aromatik bitkileri desteklememiz gerekiyor. Burada kırsal kalkınmaya ve TKDK'ya yine önemli görevler düşüyor. Geçmişte ben de kimyon ekтім ama ektiğim kimyon elimde kaldı, pazar yok, nereye göndereceğim? Velhasıl benim hatırım için bir arkadaş aldı, götürdü, Mersin'de sattı. Tabii maliyetinin altında bir gelir elde ettik. Böyle bir durum söz konusu.

Özellikle Değerli dostum Mehmet kardeşim doğru söylüyor yani önce pazarı bulmamız lazım, ondan sonra bunun üretimini desteklememiz gerekiyor. Yoksa, bir, iki, ondan sonra piyasadan çekiliyorsunuz. Ben de bir yıl ekтім, ondan sonra da bir daha ekmedim. Onu da mecbur ekmiştim tabii, TKDK'nın bir projesini yapmıştık.

Şimdi, bu noktada ben mesela şu anda bahçeciliğe döndüm ve dönmek için özel gayret ediyoruz. Geçen sene 150 dekar fıstık ekтік, bu yıl yine 100 dekar ekeceğiz. Önümüzdeki sene badem ekeceğiz çünkü bademle ben arpayı kıyasladığımda arada gelir olarak en az 20 kat fark var, asgari düzeyde söylüyorum yani. Bu noktada bizim çiftçilerimizi desteklememiz gerekiyor. Burada Orman Bakanlığına çok önemli görevler düşüyor projeler noktasında. Değerli Bölge Müdürümüz göreve yeni başladılar, kendisini ziyaret edeceğiz ama özellikle istirham ediyorum... Urfa tabii... Orman alanı olarak Türkiye'de yüzde 1 bile değil, çok düşük bir rakam. Bunu muhakkak artırmamız gerekiyor. Özel çalışma gerekiyor. Bize ne düşerse bu noktada... Hazine arazilerinin özellikle tarıma dönüştürülmesi önemli.

Bir de son yıllarda dikkatimizi çeken bir husus var, nadas arazileri kalmadı aslında. Yani kayıtlarda var ama pratikte yok. Değil mi Başkanım? Sizin bölgede de hiç nadas kaldığını düşünmüyorum. O hâlde bu nadas arazileri -nasıl olsa şey yapıyor- hiç olmazsa zeytincilik veya badem veya fıstık noktasında ekime dönüştürülürse... Ki zaten fiiliyatta da buna dönüşüyor, onu da söyleyeyim. Hiçbir yaptırım gücü de yok yani hazine arazilerini kimse korumuyor, nadası da kimse korumuyor. Zaman zaman o nadas üzerinde bölgemizde ciddi manada, ölümlere kadar varan kavgalar da oluyor. Geçen bir iki ay içerisinde, sadece bir nadas yüzünden 2 kişi öldürüldü bizim bölgemizde. Değil mi Başkanım? Konu nadas. Böyle durumlarla da karşılaşıyoruz. Muhakkak buna da bir yasal çözüm bulmamız gerekiyor. Büyükşehir belediyemize yeni görev düşüyor burada. Park ve Bahçeler Daire Başkanımız, hayırlı olsun. Ormandan geçti. İnşallah ondan da umutluyuz.

Geldiğiniz için tekrar çok teşekkür ediyorum, şeref verdiniz bizim ilimize.

Ben bu Komisyonun sonucunun ülkemize hayırlı olacağını düşünüyorum.

Selam ve saygılarımı sunuyorum.

ZEMZEM GÜLENDER AÇANAL (Şanlıurfa) - Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Araştırma Komisyonu olarak, perşembe günü Hatay’la başlayan çalışmamız Kilis ve Gaziantep’le devam etti, dün sabah itibarıyla Şanlıurfa’da başladı ve bu akşam sonuçlanacak. Çok önemli tesislere gittik. Bugün de devam edecek.

Bugünkü çalıştayımız bence çok verimli oldu. Özellikle il müdürlerimize, sivil toplum kuruluşları başkanlarımıza, akademisyen hocalarımıza ve girişimcilere bize katkı sundukları için teşekkür ediyorum.

Komisyonumuz Kasım sonu itibarıyla rapor hazırlayacak. Bu raporun da hayırlı olmasını diliyorum şimdiden.

Hepinize tekrar teşekkür ediyorum katkılarınızdan ve katılımınızdan dolayı.

BAŞKAN – Bizler de çok teşekkür ediyoruz.

Peygamberler şehri Şanlıurfa’ya tarımın başkenti diyebilirim. Her ne kadar ilk üçte, dörtte olmasak da ileride olacak diye düşünüyoruz. Şanlıurfa denilince akla GAP geliyor, tarım geliyor. Tabii ki “GAP’ı gaptırmayız.” diye başlamıştı zamanın Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü yapmış Süleyman Demirel ve daha sonra da tüm hükümetlerimizde büyük bir mesafe katedildi. Ama tabii, son yıllarda bu sulanabilir arazinin tamamına yakını sulamak lazım bir şekilde. Şu son yıllardaki artışların da büyük bölümü bu projelerin uygulanıp sulamanın yapılması. Tabii sulama yapılırken de vahşi sulama değil, özellikle kapalı sistem sulama yapmamız gerekiyor Şanlıurfa’nın kalkınması için.

Şanlıurfa tabii, çok stratejik önemi olan bir yer. Peygamberler şehri dedik ve 911 kilometrelik Suriye sınırının büyük bir bölümü Şanlıurfa’da. Özellikle Barış Pınarı Harekâtı’nda Şanlıurfalılar büyük destek vermiştir, ondan dolayı Şanlıurfalıları için açıkçası kutluyorum.

Bu Barış Pınarı Harekâtı’mız da gayet güzel bir şekilde oldu, hem sahada hem de masada kazanacağız ve özellikle komşu olan, hemen sınırdaki ilçelerimizde de büyük bir rahatlama olacak. Yani, Suruç, Ceylanpınar, daha ilerileri Mardin, Nusaybin, buralar... Buralarda da aslında hep... Hatay’da da anlattım, bu bölgede 32 kilometre içeride, hatta Suriyeli kardeşlerimiz, misafirlerimiz oraya gidince o sahada da hem tarım konusunda orada onları istihdam etmek lazım hem de tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda destek vermek lazım. Şimdi, bunların hepsini planlarsak buralarda barış olur, huzur olur, zenginlik olur. Zaten zenginliğin olduğu yerde sıkıntı olmaz.

Ama şu var tabii ki: Ben hep söylerim, bir hocamız vardı “Yol kenarında bağı olan ile güzel yâri olanın başı dertten kurtulmaz.” diye... Bizim Anadolu’muz en güzel yer yani bizim yârimiz Anadolu. İşte Urfa da aynı şekilde, yolun kenarında değil, yolun ortasındayız. Bu coğrafyada mutlaka olacak bu işler ama inşallah, birlik ve beraberlik içerisinde ve kalkınarak burada dimdik ayak üstünde duracağız.

Yarın 29 Ekim. Cumhuriyet’imizin kuruluşunun 100’üncü yılına az bir süre kaldı. İnşallah 29 Ekim 1923’ten yüz yıl sonra 2023 yılında hedeflerimize ulaşabilirsek -özellikle bizim bu tıbbi ve aromatik bitkilerde de- o zaman gayet iyi bir şekilde kalkınmamıza devam ederiz.

Evet, ben bu duygu ve düşüncelerle, bize ev sahipliği yapan milletvekillerimize...

Bir de özellikle şundan da bahsetmeden geçemeyeceğim: Fakıbaşa Bakanımız, Başkanımızla biz her ortamda bulunuyoruz. Tabii ki Bakanlık süresi kısa sürdü. Bir ilin şansı şudur: Bir bakanın çıkması önemlidir yani. Onun kısa sürdü. Yeni Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçildi. Yani bu kalkınmalarla ilgili atak yapılabilir, diğer şeylerde de. Kısa sürdü ama yine de siyasi parti olarak da -burada siyaset yapacak hâlimiz yok- milletvekilimiz olarak da en iyi şekilde Mecliste temsil edildiğini görüyorum. O konuda da tebrik ediyorum arkadaşlarımı.

Yine, bu kurumlar arasına baktığımız zaman güzel birlik ve beraberlik olduğunu da gördüm bugün, ona da çok sevindim çünkü coğrafyası çok büyük ve çok kurum var burada. Ama dediğimiz gibi, orman konusunda -benim kendi mesleğim için- en zayıf olduğumuz bölge yani yüzde 1 bile değil. Ama önümüzdeki yıl da iyi atak yapacağız. Tabii, orman deyince akla yalnızca çam ağacı da gelmiyor çünkü ormancılığın anlayışı da değişti, yalnızca odunculukla da değil bizim işimiz. Hele bu bölgede özellikle ayrı bir çalışmamız lazım. İşte, bakın, özel ağaçlandırmalar, konular da çok önemli. Ama yaptığımız bir konu, buradaki sıkıntı...

Bak, bir yerden bir yere geçiyorum ben, teşekkür edip kapatacaktım ama en önemli konu, mesela mera konusunda veyahüt da hazine arazileri konusunda biraz dikkatli olmamız lazım, yeniden tarif edilmesi gerekiyor. Yani biz güneyde de aynı şekilde veyahüt Ege’de ot bile bitmeyen yerin adını “orman” koymuşuz taşlık, kayalık yerin, daha sonra ne yapmışlar, birinci sınıf tarım topraklarında inşaat yapmaya...

Şimdi gelelim mera konusuna. Mera çok sert bir kanun, Orman Kanunu’ndan daha sert olmaya başladı. “Aman ha, burası mera, hiçbir şey yaptırmayalım.” deyip devam edersek ne olacak bu sefer? Ağaçlandırma konusunda, merada ağaçlandırma yapılabilmesi lazım, “mera” dediğimiz yerin alanını daraltıp... Yoksa, meralar ya da hazine arazileri sahihsiz olunca... “Sahipsiz” derken bir Orman Kanunu’nun gücüyle orman teşkilatı yok yani bunları savunacak, ondan dolayı önüne gelen tırtıklamaya kalkarsa ileride sıkıntı çıkabilir. Bu konular önemli yani burada değerlendireceğimiz konulardan birisi de bu, onu gördüm ben iki gündür.

Tekrar ev sahipliğinizden dolayı teşekkür ediyoruz ve bu toplantıya katılan tüm STK’lere, odalara, onlara ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Daire başkanlarımıza, Şanlıurfa’mıza hizmet eden birimlere ve üniversitedeki hocalarımıza, herkese ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Basın mensuplarına çok teşekkür ediyorum ve tekrar çalışmalarımızın hayırlı olmasını diliyorum. Bugün akşama kadar devam edeceğiz.

Saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

GAZETE TEMSİLCİSİ - Soracağım soru bu: Beyefendi rahatsız ettiyse... Bir gazeteci olarak, milyon dolarlık, milyar dolarlık bir projeden bahsediyoruz, bu PKK’nın sonu demek, bu anarşinin sonu demek, terörün sonu demek; çiftçinin kalkınması... En azından Meclis tutanaklarına benim Urfa Milletvekilimin çabası neyse, girsin.

BAŞKAN – Şimdi, şöyle: O konuda hiçbir tereddüdün olmasın, gayet güzel bir şekilde çalışmalar yapılıyor. Tabii, ülkenin ekonomik durumuna göre... Ben Plan ve Bütçe Komisyonu üyesiyim aynı zamanda, onu da anlatayım. Bu iş ülkenin ekonomik durumuna göre planlanıyor ve şu anda çok da

geri kalmış değiliz, hızlı bir şekilde bu işler tamamlanabilir ve ben tüm milletvekili arkadaşlarıma özellikle açık söyledim. Türkiye Büyük Millet Meclisinde çok iyi bir şekilde temsil ediliyor, geçmiş dönemdeki milletvekillerine de söylüyorum, bu dönemdekilere de. Ta Necmettin Cevheri'sinden tut, yani amcamla siyaset yaptığı için biliyorum, çok güzel hizmetler yaptılar ve tüm siyasiler de öyle yani bu ülkeye gelen başbakanların hepsi de aynı şekilde. Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan her zaman her konuşmasında GAP projesinin bir an evvel bitmesi, bu bölgenin kalkınması... Yani devlet teröre karşı yeri geldiği zaman yumruğunu vuracak, yeri geldiği zaman kalkındırarak, şefkatli olduğunu gösterecek, son yıllarda da en iyi şekilde bunu yaptık yani. O konuda hiçbir tereddüdünüz olmasın. Belki arkadaşlarımızla aranızda şu oldu: Konuşma bitti, daha önce niye sorulmadı gibi oldu herhâlde, ondan dolayı öyle bir engellemesi yok.

GAZETE TEMSİLCİSİ - Sayın Başkanım, ben memleketimiz çıkarları için araya da girerim, soru da sorarım, boğulsam da benim umurumda değil. Beyefendi burada ekmek yemiyor, benim vatandaşım ekmek yiyor. Onların tuzu kuru.

GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANI SADRETTİN KARAHOCAGİL – Başkanım, ben bir açıklama yapma ihtiyacı hissediyorum. Arkadaşımın soru soracağıyla ilgili bir bilgim, haberim yoktu.

Sayın Cumhurbaşkanımızın ta 2008'deki talimatları var, bunlar uygulandı, yapılan tüm yatırımları biliyoruz. Şu anda 600 bin hektara ulaşmış durumdayız. Sulama çalışmaları devam ediyor. İnşallah Silvan Projesi de biterse, bölgemizin en büyük projesi hem barajıyla hem ana kanallarıyla zaten hedefimize ulaşmış oluyoruz. Burada biraz önce konuştuğumuz konu, çok pahalı yatırımları yapacak mıyız, yapmayacak mıyız? Bunlar önemli. Bunlara özel çözümler üretmemiz gerekli. Burada hiçbir sıkıntı yok, yakında inşallah 2023 önümüzde bir hedef, gerçekleşmiş olacak. Sulamaya ayrılan yatırım bütçesi en son 1,5 milyar liraya kadar çıktı. Bunlar ciddi gelişmelerdir.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz.

Tabii, terörle ilgili ülkemizde direkt 1 trilyon dolar para harcandığı... Eğer bunlar olmamış olsaydı biz nice GAP'lar bitirirdik, nice tüneller de yapardık. Yapmadık mı? Yaptık ama Allah'ın izniyle bu terör işi bitiyor, bittikten sonra bu bölgeler daha hızlı bir şekilde kalkınacak.

Katkıda bulunan herkese teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

Kapanma Saati: 13.05

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 13.10

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

(GAPTAEM Basın Açıklaması)

TBMM TV MUHABİRİ NİDA YILMAZ – Efendim, bölgede birkaç gündür araştırma yapıyorsunuz, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde. Ne tür çalışmalar yaptığınıza, Komisyonun genel olarak hangi amaçla çalışmaya başladığına ve son gezide ziyaret ettiğiniz illerde nelerle karşılaştığınıza dair bilgi almak istiyoruz.

BAŞKAN - Evet, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Araştırma Komisyonunun öncelikle kuruluş amacını anlatarak başlayayım.

Meclisimizin 26’ncı Döneminde kurulmasına karar verilen ve 27’nci Dönemde kurulan bir araştırma komisyonudur. Bu Komisyonumuz Mecliste bulunan 5 partinin teklifiyle kuruldu ve yaklaşık üç ayı tamamladık, Meclis açıldıktan sonra tekrar çalışmamıza devam ediyoruz. Mecliste 11 toplantı yaptık, bu 11 toplantıda 68 kişiyi dinledik. Bunun içerisinde üniversite hocaları, yine sektörde bu işi yapan kişiler, bakanlıklarımızın üst seviyelerdeki yöneticilerini dinledik. Aynı zamanda da “arazi çalışması” dediğimiz çalışma ziyaretlerimiz oldu. Öncelikle İç Anadolu Bölgesi’nde Çorum, Konya, Karaman; Ege ve Marmara’da Balıkesir ve Doğu Karadeniz Bölgesi’nde de ziyaretlerimizi yaptık. Bu son ziyaretimizde perşembe günü Hatay’a geldik, daha sonra Kilis, Gaziantep ve şu anda da peygamberler şehri, tarihin sıfır noktası, yine GAP’ın ve pamuk denince akla gelen, Antep fıstığının üretildiği Şanlıurfa ilimizdeyiz. Bugün burada Komisyon üyesi olan Zemzem Hanımla eczacı olarak, yine ev sahipliği yapan Mehmet Ali Cevheri arkadaşımızla, vekil arkadaşlarımızla beraber güzel bir toplantı yaptık. Bu salonda bugün tüm kamu kurum ve kuruluşlarından kişiler vardı ve aynı zamanda tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgilenen odalar, STK’ler, kooperatifler, onlar da vardı. Çok güzel bir çalışma oldu.

Tabii, bitki çeşitliliği olarak ülkemiz çok zengin. 12 binin üzerinde bitki çeşitliliği var, 3.600 endemik tür var. Bunlardan ülkemizin aldığı pay çok düşük. Dünyadaki hacme baktığımız zaman 115 milyar dolar civarında, bizim ülkemizin geliri 600-700 milyon civarında yani 1 milyar dolar bile olmamış ama güzel çalışmalar oldu son yıllarda, her kurum üzerine düşen görevi yaptı fakat bu üretimin ve pazarlamanın önünde veyahut yetiştirmenin önünde belli sıkıntılar vardı, darboğazlar vardı, bunları nasıl aşabiliriz diye bu Komisyon kuruldu. Şu anda Komisyon raporunu uzmanlarıyla beraber yazmaya başladı ve Kasım’ın 21’inde bitecek.

Şanlıurfa’mız gerçekten -biraz önce de söylediğim gibi- tarım konusunda GAP’ın hızla tamamlanması neticesinde pamuğun başkenti -pamukta yüzde 40- oldu. Biraz önce dediğim gibi, her ne kadar Antep fıstığı desek de fıstık üretiminin Türkiye’de yüzde 40’ı burada. Bunun yanında da tıbbi ve aromatik bitkilerde de üniversitemizin yaptığı, Tarım ve Orman Bakanlığının yaptığı güzel çalışmalar var. Şu bulunduğumuz tesisin müdürleri de bu konuda çok hassaslar. Güzel çalışmalar yapıldı şu ana kadar ama neticeye, hedefe ulaşmamız lazım. Hedefe ulaşmak için de özellikle bizim kırsal kesimde çiftçilerimizi bu işte eğitmemiz gerekiyor. Şanlıurfa’mız bu konuda da iyi, çiftçi eğitiminde pilot bölge seçilmiş olan bir yer. Eğitilirse hangi ürün nerede yetişir ve onun da pazarını bulduğumuz anda büyük bir atak yapacaktır çünkü bizim hedefimiz 2023’te 5 milyar dolar. Yarın 29

Ekim, buradan Cumhuriyet Bayramı'mızı da kutluyorum. 2023'te 100'üncü yılında 5 milyar dolar bir gelirimiz olsun diye bekliyoruz ve ileride 2050 yılında da buradaki tüm bu projeler bittiği zaman, hedef ürünü bulduğumuz zaman, iyi bir şekilde pazarladığımız zaman Türkiye'de niye 50 milyar dolar olmasın, biz onun peşindeyiz. Bir de aynı zamanda kırsal kalkınmayı sağlamak ve kırsal kalkınmadaki kadınlarımıza da iş imkânı sağlamak, onu mutlaka geliştirmemiz lazım.

Ben burada ev sahipliği yapan vekillerimize, kamu kurum ve kuruluşlarımızdaki arkadaşlarımıza, hepsine ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Şanlıurfa'ya geldiğimiz özellikle çok çok iyi oldu çünkü eğer biz bir atak yapacaksak tıbbi aromatik bitkide, üretim yeri burası olacaktır mutlaka. Onun için de raporumuzda da mutlaka bu birikimlerimizi, bu topladığımız bilgileri değerlendireceğiz.

TBMM TV MUHABİRİ NİDA YILMAZ - Efendim, dün incelemeleriniz sırasında bir fabrikaya gitmiştiniz. Tampon bölge içerisinde çeşitli üretim yapılabileceğine dair önerilerde bulunmuştu fabrika sahibi. Az önce de teröre dikkat çektiniz. Terörün sonlanması, oralarda yeniden bir üretime geçilmesi konusunda neler söylersiniz yeniden bize?

BAŞKAN - Bizim Suriye'yle sınırimız 911 kilometre, bunun en büyük sınırında da Şanlıurfa'mız var yani Suruç hemen sıfır, sınıra yakın, Akçakale aynı şekilde, Viranşehir ve ileride de Mardin, Nusaybin diye gidiyor. Şimdi bu hatlarda 32 kilometre güvenli bölge olduğu zaman hem sınırdaki vatandaşlarımız rahat bir şekilde tarımını yapabilecek, bu tür bitkileri üretebilecek hem de tarafsız bölgede, bu 32 kilometrelik hatta madem Suriyeli kardeşlerimiz de oraya göçecekler, yerleşecekler, onlara bir iş imkânı sağlanması gerekiyor. Hem tarım konusunda öncülük yapılması lazım orada hem de oralarda, o bakir topraklarda, özellikle mayınların olmadığı, boşaltıldığı yerlerde yapıldığı zaman bu tıbbi ve aromatik bitkiler daha iyi yetişebilecek ve orada da onların sanayisini kurabilirsek ve ticaretini güzel bir şekilde yapabilirsek... Terörün en çok beslendiği konulardan birisi oradaki eğitimsizlik, fakirlik. Onları kullanarak yıllardır o bölgelerde devletin yaptığı yatırımları engellemek adına kırk senedir büyük bir çabaları olmuştur ama Allah'ın izniyle bunun sonuna gelindi yani hem sınırlarımız içerisinde hem de hemen kenarımızda bir terör devleti kurulmadı, kurdurmadık. Allah'ın izniyle bu bölgeler kalkınacak. Yani 1 trilyon dolar para harcandı bu teröre, direkt harcanan para. Bir de diğer yan kollardan hesaplarsak belki 2-3 trilyon dolarlık bir etkisi olmuştur. Bunun önüne geçilecek. Buralar bereketli topraklar ve aslında dedim ya peygamberler şehri olan bir yer. Yani buralarda güzel bir şekilde insanlarımızı kalkındırırsak bu terör olmadığı sürece kardeşçe yaşamaya devam edeceğiz.

Ben teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

Kapanma Saati: 13.20

DÖRDÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 15.00

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

(Şanlıurfa Teknokent Ziyareti)

ŞANLIURFA TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRLÜĞÜ ZİRAAT MÜHENDİSİ FATMA ZEHRA AKGÜNLÜ – Harranatura Teknokent firmasıyla birlikte projeler yaptık ve bu projelerde kırmızıbiber yetiştiriciliği yapıp, sonrasında da o biberlerle elde edilen son ürünleri sergiliyoruz şurada.

Kırmızıbiberde bizim araştırma enstitümüzün yetiştirdiği “İnan 33-63” çeşidi hakiki Urfa biberi. Bunun yetiştirilmesinden sonra bayanlarla birlikte onun kurutulmasını ve salçaya dönüştürülmesini gerçekleştiriyoruz. Birden fazla renkte; açık rengi, koyu rengi olarak üretime sunuyoruz.

ŞANLIURFA TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRLÜĞÜ ZİRAAT MÜHENDİSİ ADNAN YETKİN – Sayın Başkanım, sayın vekillerim, Sayın Valim, değerli konuklar; öncelikle hepinize hoş geldiniz demek istiyorum.

Bakanlığımız destekli yaklaşık iki yıldır yürütmekte olduğumuz projelerimizle ilgili kısaca bilgi vermek istiyorum size.

Tabii, onun öncesinde Şanlıurfa tarım potansiyeliyle ilgili birkaç slaytımız var. Şanlıurfa, 12 milyon tarım dekar alanıyla Konya ve Ankara’dan sonra toprak alanı olarak 3’üncü kentimiz, tarımsal üretim kenti olarak da 4’üncü kentimiz.

Pamuğun yaklaşık yüzde 42’si Şanlıurfa’da, fıstığında da neredeyse yarısı Şanlıurfa’da üretilmekte, bunun dışında da ülkemizde üretim bakımından 1’inci olduğumuz ürünlerimiz mevcut.

Tıbbi aromatik bitkiler diğer bitkilere göre Şanlıurfa’da üretimi daha az olan bitkiler ama özellikle son yıllarda toplulaştırma sonrasında da bazı küçülen alanlarda, özellikle mevsimlik tarım işçilerinin fazla olmayan arazilerinde tıbbi aromatik üretimiyle ilgili birtakım çalışmalarımız oldu.

İlimizde yaklaşık 12 bin dekar tıbbi aromatik bitki üretimi mevcut. ÇKS’ye kayıt yaptırmayan üreticilerimiz de mevcut, toplulaştırmadan kaynaklı ya da aileler arasındaki çekişmeden kaynaklı problemlerden dolayı kayıt yaptırmayan üreticilerimiz de mevcut.

İlimizde üretimi yapılan tıbbi aromatik bitkilerimiz şu an ekranda gördüğünüz bitkiler. Özellikle isot biber bizim için çok çok önemli, çok büyük önem arz ediyor. İkincil ürüne çevrilerek en çok işlenebilen ürünümüz de isot. Zaten 2000’li yıllarda isotun tescilli Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından alınmış durumda.

Tıbbi aromatik bitkilerin yetiştiriciliğinde dekara 70 lira bir destekleme söz konusu iyi tarım, organik tarım uygulamaları kapsamında.

Tıbbi aromatik bitkilerin yetiştiriciliğiyle ilgili olarak da Tarım ve Orman İl Müdürlüğümüzün yaptığı birtakım çalışmalar var.

2017 ve 2018 yıllarında kişniş ve çörekotu yetiştiriciliği yapıldı Siverek ilçemizde. Burada yetiştiriciliği yapan çiftçilerimiz bu ürünleri doğrudan kendileri pazarladılar. Geçtiğimiz yıl yağışlardan dolayı maalesef çörekotu yetiştiriciliği yapılamadı ama bu yıl inşallah yine yapılacak ve bahsettiğim gibi küçük alan sahibi çiftçilerimiz başka ürünler üretemedikleri için tıbbi aromatik bitkilere yöneleceklerdir.

Tıbbi aromatik bitkilerdeki en büyük açmaz -iki gündür ilimizdesiniz- sizin ve herkesin bahsettiği gibi, pazarlama sorunu. Biz, bu pazarlama sorunuyla ilgili olarak özellikle üreticilerimizin üretecekleri ürünün önce pazarını bulmak, sonrasında da bu ürünleri üretmeleri yoluna gittik.

Gördüğümüz fotoğraf Siverek ilçemizden. Bayan çiftçimizin yaptığı kişniş ve çörekotu yetiştiriciliğinden fotoğraflarımız.

İki yıl önce, yine İl Müdürlüğümüzce yürütülen bir proje, 20 mevsimlik kadın işçimizle birlikte “geofit” bitkilerin üretimi. Tabii, bunların içerisinde 3 tane de tıbbi aromatik bitkimiz var. “Geofit” bitkiler soğanlı ve yumrulu bitkilerimiz. Bu bitkiler için 20 kadın çiftçimizle birlikte yetiştiricilik yaptık. Öncelikle 100 kadın çiftçiye eğitim verildi, bu çiftçilerin arasından yetiştiriciliği yapacağını söyleyen ve yeterli kapasiteye sahip 20 kadın mevsimlik tarım işçimiz seçildi. Bunlarla birlikte zambak, nergis, “frezya”, safran, salep, mis zambağı, ters lale gibi soğanlı yumrulu bitkilerimizin üretimi yapıldı.

Şu an ekranda gördüğünüz, yansıttığım, Bakanlığımızın desteklediği projemiz. “Kadın Elinde Çiçek Açıyor, Köyümde Göç Bitiyor” şeklinde. Burada mevsimlik tarım işçilerimizle birlikte üretim yaptık, birer dekar alanda üretim yapıldı. Bu üretim için Antep’te bunların kooperatifine de üye olundu ve üreticilerimizin ürettiği ürünler hem Antep ve İstanbul merkezli çalışan flora kooperatifine hem de ilimizdeki çiçekçilere verildi. Satıştan elde edilen geliri de doğrudan çiftçilerimiz kendileri aldılar. Şimdi üretim aynı şekilde devam ediyor. Proje Haliliye, Eyyübiye ve Suruç ilçelerimizde gerçekleştirildi çünkü mevsimlik tarım işçilerinin en fazla bulunduğu yerler buralar. Özellikle bir iki dekar alanı olan, bu alanda yetiştiricilik yapamayan ve mevsimlik tarım işçisi olarak il dışına gitmek zorunda kalan kadınlar seçildiler.

Sol taraftaki fotoğraf safranın ekim alanına, sağ taraftaki fotoğraf da –benim bulduğum fotoğraf da- zambağın ekim alanından çekilmiş olan bir fotoğraf. Yine Suruç ilçemizde mis zambağının yapıldığı, 4 dekar mis zambağı yetiştiriciliği yapıldığı alanlarımızdan bir tanesi, yine soldaki fotoğraf da orada ilk gittiğimiz eğitim çalışmalarından bir tanesi.

Erkeklerin de çalıştığı, destek verdiği ama özellikle kadınların yoğun olarak çalıştığı projelere daha fazla önem verdik. Projelerin hiçbirisinde sadece erkeklerin bulunması mümkün değil çünkü işçilik yoğun, özellikle kas gücünün istendiği yerlerde erkek gücü de gerekiyor. Burada ilk etapta açmazımız zaten bizim, eşlerin kadınlara izin vermemesiydi. Daha sonrasında eşlerinin projede çok büyük desteği görüldü alanda çalışmalarda.

Burada gördüğünüz kızımız kendisi Şanlıurfa Sultantepe köyünde, aynı zamanda ödül de aldı bu konuda yani traktör süren, alanda ekim yapan Şehriban isminde bir kızımız. Sol tarafta da kızlarımızı zambak bitkilerini ayıklarken görüyorsunuz.

Sarı zambaklarımız ve beyaz zambaklarımız projede yetiştirilen. Yine alanda kadınlar ot toplarken çekilmiş olan bir fotoğraflarımız. Tıbbi aromatik bitkiler kapsamında salep ve safran yetiştiriciliği de yapıldı birer dekar alanda. Salep ve safranın kilosunun pahalı olması nedeniyle, yoğun işçilik istemesi nedeniyle arazide fazla girmedik buna çünkü çok gelir getiren bir ürün ancak işçiliği çok yoğun, ondan dolayı herkesin yapabileceği bir olay değil, özellikle gönüllü 4 çiftçimizin alanında yaptık bunu.

Yine proje kapsamında üretilen sümbüller ve nergisler. Projenin son derece başarılı olduğunu düşünüyorum çünkü üretim devam ediyor, pazarlama devam ediyor, artı bizim bunu yaptığımızı duyan sivil toplum kuruluşları elimizdeki çiçekçi arkadaşlarımız son derece destek verdiler. Sağ tarafta gördüğümüz sivil toplum kuruluşlarımızdan birisinin başkanı. Bu da yine bize destek olan çiçekçi arkadaşlarımızdan bir tanesi.

Projemiz özel projeler kapsamında Türkiye genelinde 5 projeden bir tanesiydi ve geçtiğimiz yıl içerisinde Emine Erdoğan Hanımefendi’nin de katıldığı bir törende ödül aldı.

Bunun dışında, özellikle bu yıl da yeni başladığımız “geofit” bitkilerle tıbbi aromatik bitkileri birbirinden ayırmak istemiyoruz. Özellikle tıbbi aromatik bitkilerin üretimi konusunda bayanlarla birlikte çalışıp projeler geliştirmek ve onların kendi kazançlarını sağlayabilmelerini sağlamak, bizim amacımız buydu. Ondan dolayı yine belirli alanlarda isot ve fesleğen tıbbi aromatik bitki üretimi yapmak istedik ama yağışlardan dolayı maalesef sadece isot ve fesleğenin üretimi yapabildik. Fesleğenlerimiz, fiderlerimiz Bakanlığımız tarafından bize gönderildi ve biz bu fiderlerin 25 kadın çiftçimizle birlikte üretimini yaptık.

Projemizin içeriği de oydu zaten; yine, 25 kadın çiftçiyle birlikte üretim yapmak, gelirin doğrudan bu kadın çiftçilere verilmesini sağlamak.

Bu alanda 5 dekar fesleğen ve 5 dekar isot üretimi yaptık. İso, az önce arkadaşımız, Ziraat Yüksek Mühendisi Fatma Zehra Akgünlü’nün açıklamasını yaptığı iso, (İnan 33-63) araştırma enstitümüz tarafından geliştirilen hakiki Urfa isodu. Normalde, son yıllarda özellikle Urfa isodu açılım yaptığından dolayı gerçek Urfa isodunu bulmak biraz sıkıntılı hâle gelmişti. Sağ olsun, araştırma enstitümüz bu konuyla ilgili ciddi çalışmalara girdi ve (İnan 33-63)’ü geliştirdi. Tohumu da şu anda özel bir firmaya verildi. Biz enstitümüzle birlikte bir çalışma yaptık; o tohumlardan fide geliştirdik ve o fiderleri yine bu projede kullandık. 5 dekar iso ve 5 dekar fesleğen üretimi yaptık. Sonrasında isotlarımız –şuradan gördüğünüz gibi- işte, kırmızı isoda, ondan sonra reçele çevrildi. Şu an üreticilerimiz bunları bir yandan halk pazarına sattılar isodu taze olarak, satamadıklarını da kırmızı isoda ve reçele çevirdik. Yine süs biberlerinden turşu yaptılar. Bu turşunun satışı gerçekleştirildi ki öğlen yemek yediğimiz Cevahir Restoran’ın sahibi Cevahir Asuman Yazmacı, kendisi bu isotların ve turşuların satın alınması konusunda sağ olsun, çok büyük destek verdi.

Fesleğenlerimizden görüntülerimiz, yine, iso ayıklamasından görüntüler.

Tabii, dediğim gibi, erkek iş gücü de önemli. Müslüm ağabey sağ olsun, kendisinin de kadınlarımızla birlikte iso temizlerken fotoğrafı.

İkincil ürünlere çevrilmesi denildiğinde, şu an bulunduğumuz işletme çok önemli bir yere sahip. Harranatura da yaklaşık iki yıldır bazı projelerde teknik açıdan destek verdiğimiz işletmelerimizden bir tanesi. Bu işletmede nar ekşisi, nar suyu yapılıyor, aynı zamanda nar çekirdeğinin yağı çıkartılarak bundan sabun elde ediliyor. Bu yıl birlikte sahada “İnan 33-63” dışında birkaç çeşit biberin de üretimini yaptık, aynı şekilde süs biberlerinin üretimini yaptık. İso, yani biberin çekirdeğinden de iso yağı elde edip bu iso yağının sabuna dönüştürülmesi konusunda da Nutara’nın faaliyetleri var. Bu konuda Profesör Doktor Hasan Vardin Hocamız birazdan size açıklamayı yapacaklar.

Yine tarla günümüzden bir kesit.

Projeler yürütülüyor ama güç birliği çok önemli. Sabah il müdürünün bahsettiği, özellikle koordinasyon grubu, koordinasyon kurulu bu konuda çok önemli. Çeşitli kurumlardan destek alıyoruz, özellikle Tarımsal Araştırma Enstitümüz, Şanlıurfa Teknokentimiz ve özel sektörümüz projelerde bizim desteğimiz.

Onun dışında, Kızılay Toplum Merkezi bu arazinin birtakım giderlerinin karşılanması konusunda destek oldu. Yaklaşık iki yıldır birlikte çalıştığımız Birleşmiş Milletler, FAO ve UNHCR, UNDP gibi kuruluşlar da küçük konularda desteklerini sağladılar ama daha büyük projelerde inşallah birlikte çalışacağız diye düşünüyorum.

Onun dışında, zaten bu kuruluşlarla projeler yürütüyoruz ama bu alanda da çok büyük destekler sağlayacaklarını, özellikle aralık sonrasında sağlayacaklarını düşünüyorum.

Bu da arazide kalem ve defter rüşvetiyle çalışan işçimiz. Kendisi pek çalışmıyor ama fotoğrafa girmeyi çok istedi, ondan dolayı aşağı yukarı sunumlarımızın hepsinde ve kendisine verdiğim sözden dolayı bütün sunumlarımızı bu fotoğrafla bitiriyorum.

Arz ederim. (Alkışlar)

Teşekkürler.

BAŞKAN - Salep demiştiniz de, geçen Karadeniz gezimizde, 19 Mayıs ilçesinde, dekarında 50 bin lira kazandırıyor. Burada böyle bir çalışma yok mu bununla ilgili?

ŞANLIURFA TARIM VE ORMAN İL MÜDÜRLÜĞÜ ZİRAAT MÜHENDİSİ ADNAN YETKİN – Sayın Başkanım, saleple, safranla ilgili olarak, özellikle safranla ilgili olarak Urfa, çok ilerdeymiş geçmiş yıllarda yani Osmanlı döneminde saraya giden safran buradan, Viranşehir’den gidermiş. Bu konuda 2002 yılında, sabah toplantıya katılan Haluk Hocamla birlikte bir kulüp kurmuştuk, Bitki Yetiştiriciliği Kulübü ve o zamandan itibaren zaten bizim çalışmalarımız başladı.

Salep konusunda şöyle bir sıkıntı var: Salep üretilecek yerin ilaçlanmaması gerekiyor. Mesela, gidip Maraş’ta da gördük, başka yerlerde gördük, Karadeniz turumuzda gördük aynı şekilde. Bizim alanlarımızın ilaçlanmasından dolayı salep olayına biraz... Bir de biraz gölgelik alan istiyor diye inanılıyor, sıcakta olmaz diye inanılıyor. Ondan dolayı salep konusuna çok fazla girilmemiş.

REFİK ÖZEN (Bursa) - Bu nar suyuyla alakalı -az önce tadına baktık- raf ömrünü uzatmak için bir ısıtma işlemi falan uyguluyor muyuz hocam yoksa direkt piyasaya sunuyor muyuz?

HARRAN ÜNİVERSİTESİ GIDA MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HASAN VARDİN - Tekrar hoş geldiniz.

En baştan başlayayım: Biz Teknokente bir firmayız, GAP Bölge Kalkınma İdaresinin de desteğiyle biz burada nar suyu ve nar suyu konsantresi üretmek temelinde başlayan bir proje kapsamında burayı biz kurduk. Bu alan Harran Üniversitesinin bir birimi. Kendimiz bir firma kurarak GAP Bölge Kalkınma İdaresinden bir destek aldık, böyle bir tesisi kurduk. Amacımız, bölgedeki özel ürünlere, işte, nar ve isottan başlayarak diğer ürünlere farklı bir bakış açısı kazandırmak.

İlk başta, bölgede çok fazla nar ekşisi tüketiliyor, dışarıya da bayağı bir pazarlaması var ama tabii, halk arasında –sizinle meslektaşız, bilirsiniz- doğal ürün diye aslında açıkta kaynatılan HMF’si yüksek, kanserojen, köy ürünü diye birçok ürünler satılıyor. Biz de bunu bir nebze engellemek için vakum altında nar ekşisi üretiyoruz. Bir de aynı zamanda organik ürün olarak üretip böyle bir butik ürün üretme yoluna gittik. Ben de üniversitedenim. Burada böyle bir şirket kurup bu işe başladık. Tabii, sonrasında diğer ürünler de geldi. Temel amacımız bizim, atıkları da değerlendirmek, katma değerli ürünler yapmak. Üniversitenin nar bahçesi var. Biz burada üniversitenin arka tarafında yine Adnan beylerle bu isotların yetiştirilmesinde bizim üzerimizden projeyi yürütüyoruz. Böyle bir kapsamımız var.

Yine sorularınız varsa onları da detaylı bir şekilde açıklayabilirim. Biz sadece nar suyu olarak vermiyoruz, nar ekşisi olarak yani operasyonla kuru maddesini yüzde 70, 72’ye çıkarıp o şekilde konsantre olarak veriyoruz. O yüzden raf ömrü sorunuz yok. Yine ürünlerimiz de bu şekilde belli ambalajlar içerisinde.

ALİ CUMHUR TAŞKIN (Mersin) – Herhangi bir katkı maddesi kullanmıyorsunuz değil mi?

HARRAN ÜNİVERSİTESİ GIDA MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HASAN VARDİN - Hiçbir katkı maddesi yok. Yani bizim bu tesisin zaten organik sertifikasyonu var. Gelen ürünlerin organik olmasını istiyoruz ama sevdiğimiz bazı arkadaşlar olursa onlar sadece suyunu isterse suyunu veya nar ekşisi olarak isterse onlara da yardımcı oluyoruz.

Onun dışında, katma değerli ürünler... Mesela, şu, isot çekirdeği yağı. İsozun içerisindeki çekirdekler, pul biber üretilirken yaprak açma... Burada Maraş biberi de çok fazla üretilmeye başlandı rekabetçi olduğu için ama aslında bu biberden Urfa’ya özgüyü isot yapılabiliyor, diğeri kırmızıbiber olarak biliniyor. Bilmiyorum, o konuda detaylı bilgi isterseniz o ayrı bir konu, ayrı bir bilgilendirme

olur. Urfa bölgesinde yaprakları açılıp tohumları çıkarıldıktan sonra yaprak bir şekilde kurutulup belli aşamalardan, fermentasyonlardan karamelizasyon işlemlerine geçildikten sonra istenilen tat oranına getirilip, sonrasında kurutulup, öğütülüp Urfa isodu yapılıyor. Mehmet Ali Cevheri Hocam da zaten bilir. Dolayısıyla, o esnada çekirdek de çıkıyor. O çekirdeği aslında yapmamaları gereken bir şekilde... Şimdi, fiyat normalde Urfa isodunda şu anda bu yıl 65-70 TL kilogramı, kurutulmuş olarak ama birisi diyor ki: “Ya, ucuzu yok mu bunun?” O zaman da üretici de bu tohumu alıyor veya sapını alıyor, onları da öğütüyor, içine katıyor, fiyatı aşağıya çekiyor “Ucuzu da var, 50 liralık da 40 liralık da 30 liralık da var.” diyor. Aşağı giderseniz, 15-20 liraya da var, onlar Urfa isodu değil, farklı şekilde üretilmiş ürünler olarak... Dolayısıyla biz o atıkları da yani tohumları da değerlendirmemiz lazım ki başka amaçla kullanılmasın diye bu şekilde bir çekirdek yağını çıkardık. Aslında çekirdeğin yağının içerisinde, Urfa isot çekirdeğinin yağının içerisinde “kapsaisin” denilen ağrı kesici amaçlı, bu yakılarda kullanılan başlıca bileşen, o “profenid” bileşenler sınıfında. Oval içerisinde masaj yağı olarak kullanılabilir, bölgesel, lokal masajlarda ağrı kesici olarak kullanılabilir. Aynı zamanda nar çekirdeği yağı var. Çekirdekleri aşağıda gördünüz, presten çıktıktan sonra biz onları alıyoruz, dış yüzeyindeki o kırmızı et dokularını uzaklaştıran mekanik bir yıkama sistemimiz var, onları da yine organik olarak yapıyoruz, sonra o çekirdekleri kurutuyoruz, buğday tanesi gibi bir hâle geliyor, aşağıda yine görebilirsiniz isterseniz, ilginizi çekerse, sonra onları da soğuk preste yağını çıkarabiliyoruz. Kozmetik sanayisinde bunlara baya bir talep var. Önemli olan bunları bölgede tanıtip daha fazla kapasiteli üretim yapabilmek. En son Almanya’da organik fuara katılmışım mart ayıydı, oradan bir Alman, Avusturyalı bir şirket geldi “Organik nar çekirdeğiniz var mı?” diyor. “Var, ne kadar istiyorsunuz?” dediğimde “4-5 konteyner varsa alırız.” diyor. Yok burada öyle bir şey. Talep-arz... Potansiyel var ama onu değerlendirebilmek... Arada böyle çakışmalarımız var.

Tabii “İlk aşamada biz bunlardan ne yapabiliriz?” deyince isot çekirdeği yağı ile zeytinyağını belli oranlarda karıştırıp isot çekirdeği sabunu ve nar çekirdeği sabunu yaptık, o da baya bir talep gördü. Hiçbir katkı yok içerisinde. Katkı derken sadece sabun yapım maddesi “kostik” diye ifade ettiğimiz o var ama sizin dışarıdan aldığınız sabunlarda renklendirici, köpük yapıcı, aromatik bileşen şu bu 15-20 tane madde var. Üzerine bakacak olursanız zaten onları görebilirsiniz. Bizimkinde sadece yağ ve kostik maddemiz var. Kullananlar da çok çok memnunlar. Tabii, tüm bu işlemleri biz burada özel şirket şeklindeyiz ama bir ekip ruhuyla yapıyoruz. Demet benim doktora öğrencim. İmat, burada o da yine lisans öğrencimiz. Kendi öğrencilerimizle burada projeler yapmaya çalışıyoruz, birçok proje yaptık. Adnan Bey’in projelerine yardımcı oluyoruz, işte isot kurutmalarından tutun da alandaki birçok projede yer alıyoruz. Önemli olan, burada bu bölgenin insanına bir şeyleri gösterebilmek. Bakalım, inşallah her şey daha güzelce doğru gider.

MEHMET ALİ CEVHERİ - Hasan Hocam, o isot çekirdeği yağı acı olmuyor mu?

HARRAN ÜNİVERSİTESİ GIDA MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HASAN VARDİN - Acı, çok acı. Birkaç damla tabağınıza damlatın, tam konsantre... Tadına bakmak isterseniz, bakın.

MEHMET ALİ CEVHERİ - Peki, onun sabunu acı olmuyor mu?

HARRAN ÜNİVERSİTESİ GIDA MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HASAN VARDİN - Şöyle, bir miktar kostikle ve diğer yağla karıştırdığımız için acı olabilir. Aslında masaj için zaten acı olması lazım. O bileşen -hocam daha iyi bilir- o bölgedeki sinir uçlarının algı mekanizmasını kesip beyne acıyı iletmesini engelliyor kapsaisin bileşeni. Zaten acı olması lazım. Zaten onunla masaj yapınca o bölge kızarıyor, kabarıyor, yumuşuyor, böyle hamamdan çıkınca olur ya.

BAŞKAN - Belki gözünüze falan dokunmaması lazım.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ GIDA MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HASAN VARDİN - Tabii. Yani, aslında belki belli bir konsantrasyonda ayarlansa göze bile damlasa antiseptik özellik de gösterebilir çünkü birçok şekilde anti bakteriyel etkisi de var, onları da denemeye alacağız.

BAŞKAN – Evet, değerli arkadaşlar, bu ziyaretimizde de şunu gördük: Tabii ki güzel bir ortamda nar suyu sıkılıyor, güzel ama en önemli konu burada, üniversitedeki hocamız ile girişimcinin bir araya gelmesi ve burada, bu meydana güzel ürünler çıkarması. Biz şunu istiyoruz: Bizim tıbbi ve aromatik bitkilerde de... Üniversitelerdeki hocaların görevi yalnızca ders okutmak, öğrenci yetiştirmek değil. Bakın, ne güzel sizin burada asistanlarınız, doktora öğrencileriniz, girişimci beraber olmuşsunuz, bir ürün çıkarıyorsunuz orta yere. Bu çalışmaların devam etmesini istiyoruz inşallah. Güzel çalışmalar olmuş. Tabii ki Urfa deyince akla isot geliyor yani, buranın bir gerçeği. Bu ürünlerimizi devam ettirmemiz gerekiyor.

Ben, emeği geçen herkese teşekkür ediyorum, müessesenize de ev sahipliğinden dolayı da teşekkür ediyoruz.

Zaten Tarım İl Müdürümüzün hem sunumu güzeldi hem de burada ürünlerini orta yere koydular ve arkadaşımız da güzel bir şekilde bunu anlattı.

Teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati:15.30

BEŞİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 16.00

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülander AÇANAL (Şanlıurfa)

(Talat Demirören İstasyonu Koleksiyon Bahçesi)

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ İBRAHİM ÇETİNER – Bu mobil güneş pili sulama makinamız. Sabah gündeme geldi, güneş enerjisinin tarımda kullanımıyla ilgili. Girişte de gördüyseniz kanalların üstünde güneş panelleri var, belki dikkatinizi çekmedi çıkarken dikkat edersiniz. Ayrıca da bizim “center pivot” sulama sistemimiz var, orada da güneş enerjisini kullanıyoruz. Bu 3 ürünümüz de patentli ürünlerdir. Dünyada ilktir. Nedir ilk olma özelliği? Mobil oluşu. Traktöre bağlıyorsunuz, çekiyorsunuz, götürüyorsunuz, akşam evinize götürüyorsunuz, sabah jeneratör gibi kullanıyorsunuz. Ertesi günü getiriyorsunuz tarlanızın başına. Derin kuyudan suyu çekiyorsunuz veya kanaletten suyu çekebiliyorsunuz. Günebakan gibi devamlı güneşi takip ediyor, sabah bu tarafta, öğlen yukarıya kalkar, akşam bu tarafa döner. Yani güneşi günebakan gibi takip edip günde on dört saat verimli bir elektrik elde edebiliyoruz.

ALİ CUMHUR TAŞKIN (Mersin) - Otomatik mi takip eder, yoksa?

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ İBRAHİM ÇETİNER – Otomatik kendisi sensörleri aracılığıyla takip edebiliyor. Kullanmış olduğumuz pistonlar ilk kez kullanılmış şeylerdir. Taklitleri çıktı ama taktikleri kötü olduğu için kötü bir intiba oldu. Mesela şu anda bulut var, güneş yok, elektrik şu anda suyu basıyor, çalıştırıyor.

BAŞKAN – Aküsü olduğu için.

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ İBRAHİM ÇETİNER – Akü yok, akü kullanmıyoruz.

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜR YARDIMCISI MURAT TARİNİ - Üstteki 4 tane panel sistemin kendi enerjisini sağlıyor yani sistemin hareket etmesini sağlayan enerjiyi sağlıyor. Diğer paneller de dinamları çalıştırmaya yarıyor.

BAŞKAN- Şu anda güneş yok ama bu güneşte bile bu kadar enerji mi çıkarıldı?

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ İBRAHİM ÇETİNER – Evet, böyle su çıkarabiliyor.

REFİK ÖZEN (Bursa) – Peki, bu akü bağlansa, depolansa enerji, daha iyi değil mi?

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜR YARDIMCISI MURAT TARİNİ - Sayın vekilim, şöyle: Biz aslında onu çiftçilerimize önermiyoruz. Sebebine gelince, aküler çok pahalı, maliyetli unsurlar. İki üç senede bir aküleri değiştirmek gerekir. Ha, bu maliyete katlanırsa eğer üretici, üniteyi bağlayabilir, gece gündüz sulama yapabilir. Ama biz ekonomik olmaması sebebiyle önermiyoruz.

MEHMET ALİ CEVHERİ - Ne kadar bir akü?

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜR YARDIMCISI MURAT TARİNİ - Ömrü iki yıl kadar sürüyor. Bunlar yani maliyet olarak sayın vekilim bilmiyorum ama 30 bin lira civarında bir maliyeti çıkıyor bir sezon için, daha doğrusu bir dönem için. Her iki senede bunu değiştirmek de çiftçi için maliyetli olduğundan...

REFİK ÖZEN (Bursa) – Bunu siz mi ürettiniz?

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜR YARDIMCISI MURAT TARİNİ - Bunu biz ürettik.

REFİK ÖZEN (Bursa) – Peki bunun satışıyla alakalı başka...

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ İBRAHİM ÇETİNER – Biz bunun patentini satmak istiyoruz. Bir firma gelip ciddi ilgilenirse patentini satacağız, o üretip dağıtacak. Yani bizim işimiz AR-GE yapmak, AR-GE sonucunda bulduğumuz şeyi bir firmaya devretmek, tıpkı çeşitlerimizde olduğu gibi.

ALİ CUMHUR TAŞKIN (Mersin) - Kaç dolar?

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ İBRAHİM ÇETİNER – Yani maliyeti kadar bir şey istiyoruz yani 70 bin, 100 bin civarında bir şey.

ALİ CUMHUR TAŞKIN (Mersin) - Taklit yapıyor değil mi?

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ İBRAHİM ÇETİNER – Sadece taklitleriyle ilgilenseler o paranın 5 mislini çıkarırlar. Çok taklidi var özellikle Konya civarında. Yani biz nede olsa devlet ayağı olduğumuz için çok böyle pazarlık şeyimiz olmuyor. Sayın Bakanımız Faruk Çelik zamanında Tarım Kredi Kooperatifleri tarafından üretilsin dendi. O zaman ben bu 3 projemizi de şu andaki Enerji Bakanımız Fatih Dönmez o zaman müsteşardı. Kendisine sundum. 3 projemizi de çok beğendiler fakat dediğim gibi yani biz kamu olduğumuz için bir noktaya kadar gidiyoruz, sonrasında olmuyor.

BAŞKAN – Şu karşı tabelalardan çok görmüştük, böyle DOKAP diye, şimdi burada GAP.

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ İBRAHİM ÇETİNER – GAP idaresinden destek alarak yürüttüğümüz bir proje. İslim Hanım proje liderimiz, isterseniz anlatsın.

İSLİM KOŞAR – Projemiz, 10 dönüm alanda lavanta, adaçayı, melisa, kekik ve nanenin üretilip burada tesisimizde yağının çıkarılarak işlenip pazara sunulması ve buradaki çiftçilerimize hani alternatif neler yapıldı, yani sadece yaprak olarak değil, hani yağını çıkarabileceğini, bunun farklı ürünlere dönüştürebileceği gibi, projemiz o yöndeydi. Pilot tesisimizi de kurduk. Deneme alanımız da burası. 2 dönüm lavanta, 2 dönüm adaçayı, 2 dönüm melisa, 1 de kekik. Sadece nanemiz eksik, onu da materyal gelince tamamlayacağız.

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ İBRAHİM ÇETİNER – Yani bunu yeni kurduğumuz için tarla boş gibi görünüyor ama.

BAŞKAN – Burası?

İSLİM KOŞAR – Koleksiyon bahçemiz.

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ İBRAHİM ÇETİNER – Geçen sene burada yerel tohum buluşmaları oldu. Emine Erdoğan burada konuşma yaptı. Daha sonra da burada kendi eliyle biber dikti. Biz de bu bahçeyi geçen yıl oluşturduk.

BAŞKAN – Şekerotu, bahsettiniz. Buranın yetiştirme modülü hasadı her sene belli bir...

İSLİM KOŞAR – 10 santim yükseklikten yapıyoruz Başkanım. Yılda iki biçim buradan alabiliyoruz. Hani biz bunu yapmadık, koleksiyon bahçesi olduğu için tohuma bıraktık. Lavantanın farklı türleri, “intermedia” ve “angustifolia.”

BAŞKAN – Aradaki farkı da söyle de.

İSLİM KOŞAR – Aradaki fark: Bu kozmetikte kullanılanı, diğeri hani yağı çok ama kozmetikte kullanılan “angustifolia.”

Yine biberiyenin farklı popülasyonları.

BAŞKAN – Şanlıurfa’da var diyorsun bu. Üretiliyor mu şu anda hiç?

İSLİM KOŞAR – Üretimi yok Başkanım, lavanta var. Lavantada üretim var, kekikte üretim var, adaçayında üretim var ama talep var.

Çiğdemlerimiz, kaparımız. Bundan çelik alıp çoğaltma gibi tescile gidecek hattımız. Reyhanımız... Farklı kekik plantasyonlarımız. Bu “origanum onites”, İzmir kekiği. “Lippia”mız orada var, mentollü nanemiz var.

BAŞKAN – Bu yörenin endemik bitkisi var mı?

İSLİM KOŞAR – Burada yok.

BAŞKAN – Bu nanenin Nizip’teki naneyle farkı var mı?

İSLİM KOŞAR – Yok, yani bizim normal yerel nanemiz.

BAŞKAN – “Yüzde 70’i orada üretiliyor.” dendi de.

İSLİM KOŞAR – O materyalden de aldık, 600 dönümde yapılıyor, hani onu da aldık biz nane plantasyonumuza. Onu çoğaltıp hani nanede farklı materyallerde de bakacağız.

BAŞKAN – Bu nedir?

İSLİM KOŞAR – “Lippia”, limonotu.

BAŞKAN – Kullanım alanı neresi limonotunun?

İSLİM KOŞAR – Limonotu daha çok ilaç sanayisinde kullanılıyor, bir de mentollü şeylerin ham maddesi.

Yine biberiyenin diğer şeyi. Bu farklı, yağ oranları farklı, farklı popülasyondan, ondan dolayı biz farklı aldık.

Bu da hayıt bitkisi. Tohumu kullanılıyor.

BAŞKAN – Bir de dere içinde böyle yetişen hayıtlar var, sulak yerlerde.

İSLİM KOŞAR – Şu yuvarlak olanlar hayıt tohumu.

ZEMZEM GÜLENDER AÇANAL (Şanlıurfa) – Hayıt nerede kullanılıyor?

İSLİM KOŞAR – Tohumu kullanılıyor?

ZEMZEM GÜLENDER AÇANAL (Şanlıurfa) – Nerede?

İSLİM KOŞAR – İlaç yapımında.

Bu da diğer “thymus” türü, kekiğimiz. Bu yine “origanum onitesimiz.” Tarhunumuz var.

BAŞKAN – Tarhun buranın bitkisi mi?

İSLİM KOŞAR – Yok, tarhun bitkimiz de bu. Dışarıya ihracatı en çok yapılıyor.

BAŞKAN – Bu da ıtır mı?

İSLİM KOŞAR – Yok, adaçayımız.

BAŞKAN – Burada mı üretiliyor, var mı üretimi?

İSLİM KOŞAR – Var Mehmet Bey yapıyor, Mehmet Bey burada, biz ondan almıştık materyali, hani deneyelim burada en azından nasıl olur diye. Dışarıya ihracatını yapıyor.

Bu “intermedia” hani yine yağ değeri yüksek.

BAŞKAN – Yükseklik olarak bu sıfır-900’e kadar olan birisi var, 900’den sonra olan, ayrı olan biri var lavantanın. Hangisi daha yüksek rakımda oluyor bunun? Bilginiz var mı?

İSLİM KOŞAR – Yüksek rakımda olan bu.

BAŞKAN – Yüksek rakımda olan hangisiydi?

İSLİM KOŞAR – “İntermedia.”

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TIBBİ AROMATİK VE BOYA BİTKİLERİ BİRİMİ SORUMLUSU REYHAN BAHTİYARCA BAĞDAT - Kafur oranı yüksek bunun, biliyorsunuz, uçucu yağ oranı yüksek ama kafur oranı da yüksek. Parfümeri sanayisi bunu çok istemiyor. Bize gelen Hasan Bey’in son raporuna göre diyor ki: Fransa’da 160 bin dekarlık alanda hâlâ “intermedia” yapılıyor ve buradan dolayı çok fazla azalma var. Bulgaristan’daki plantasyonlar İngiliz lavantası olduğu için bizim de hani “intermedia”ya bir miktar yer vermemiz lazım.

BAŞKAN – Buna mı yer vermemiz lazım, ona mı yer vermemiz lazım?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TIBBİ AROMATİK VE BOYA BİTKİLERİ BİRİMİ SORUMLUSU REYHAN BAHTİYARCA BAĞDAT - İkisine de ihtiyaç olduğunu söylüyor arkadaş.

İSLİM KOŞAR – Söyleyeyim Başkanım: Burada da 2 dönümde “intermedia”, 2 dönümde “angustifolia.” “Angustifolia”lar yazın tamamen gitti, “intermedia” kaldı. Onun için çiftçi “intermedia”yı...

BAŞKAN – Burdur’daki “intermedia” mı?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TIBBİ AROMATİK VE BOYA BİTKİLERİ BİRİMİ SORUMLUSU REYHAN BAHTİYARCA BAĞDAT - Burdur’da “intermedia” da var.

BAŞKAN – Görüntü olarak en iyi görünenler?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TIBBİ AROMATİK VE BOYA BİTKİLERİ BİRİMİ SORUMLUSU REYHAN BAHTİYARCA BAĞDAT - Evet, “intermedia.” Yani süs bitkisi olarak park ve bahçe, sabun sanayisi için, deterjan sanayisi için uygun ama kozmetik sanayisinin aradığı...

İSLİM KOŞAR – Bu proje kapsamında yetiştirdiğimiz ürünlerin işlenmesi, farklı şekilde işlenmesi olduğu için biz de yörede olan ve bu proje kapsamında olan bitkileri nasıl işleyebiliriz, nasıl bir stant yapabiliriz diye böyle bir şey düşündük, hem ürünlerimizi göstermek hem taze olarak... Yağını çıkardık, çörekotu yağı zaten İŞBAP projemiz var. İşte hem tohumu kullanılıyor hem yağı çıkarılabilir, ondan sonra kantaron bizim kendi yöremizde yaygın olarak çok fazla var, onları alıp yağını çıkardık. Kapari projemiz vardı, ıslah çalışması, ondan tomurcuklarını toplayıp turşusunu kurduk. Bu şekilde bir stant oluşturduk.

BAŞKAN – Yağlarını neyle çıkardınız?

İSLİM KOŞAR – Tesisimiz burada. Burayı da stant şeklinde ürünlerimizi gösterme amaçlı yaptık, yetiştirdiğimiz kendi ürünlerimiz. “Stevia”, işte lavantalarımız, rezene... Burada tamamen bizim kendi tohumumuzdan yetiştirdiğimiz ürünler.

Başkanım, depolama birimi, aldığımız ürünleri kurutup burada depolama, hani işleme şeyine geçmeden önce. Burası işleme tesisimiz. Bir günde 4 kez çalıştırabiliyoruz, yarım tona kadar ürün alabilir hani çiftçiye hizmet, zaten projenin amacı oydu. Buradaki çiftçi ürününü nasıl işleyebilir, hani bir yere götürmeden. Pilot tesis kurduk hani sistemi anlatmak hani pratik şekilde hem görsün hem de şu aşamada yapamıyorsa buradan yararlanabilsin diye.

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ İBRAHİM ÇETİNER – Örnek olması için çalışıyoruz çünkü kamu kuruluşuyuz.

BAŞKAN – Siz bunu örnek alacağım dediniz, başka var mı?

GAP TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ İBRAHİM ÇETİNER – Efendim, yani daha bir ay oldu tesisi kuralı.

BAŞKAN – Ne çıkartıyor o?

İSLİM KOŞAR – 30 dönüm lavanta. Zaten bunu Isparta’dan getirdik.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Ürünleri değiştirirken bir işlem den geçiriyor musunuz?

İSLİM KOŞAR – Önemli olan şu camlar bizim her bitki için farklı. Kazanlar farklı, kokular birbirine geçmesin diye. Bu da soğuk pres.

Yani yeni projemiz bunlar olduğu için biraz farklılıkları ileriki dönemlerde... Daha ilk yılı.

Burası da standımız. Yani aldığımız ürünleri paketleme... Daha yeni yaptık yani. Lavantalar, tamamen bizim burada yetiştirdiğimiz ürünlerimiz.

BAŞKAN – Afyon’da Tıbbi Aromatik Merkezi var, gördünüz mü orayı hiç?

İSLİM KOŞAR – Afyon’a gitmedim.

BAŞKAN – Paketleme birimi.

İSLİM KOŞAR – Orayı daha aktifleştiremedik Başkanım, onda da buraya paketleme cihazı alacağız, dikey ambalajlama cihazı, burada paketleme sistemini yapacağız. Dediğim gibi ilk yılı olduğu için ancak biz tesisi ve yan ünitesini aktifleştirebildik.

Kapanma Saati: 16.30

ALTINCI OTURUM

Açılma Saati: 17.00

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

(Şanlıurfa-Akçakale Sınır Kapısı Basın Toplantısı)

TBMM TV MUHABİRİ NİDA YILMAZ – Kaymakam Bey bize bilgi verebilir misiniz, şu anda Akçakale’de durum nasıl? Akçakale’nin operasyondaki yeri, işlevi nedir?

AKÇAKALE KAYMAKAMI METİN ESEN - Barış Pınarı Harekâtı’nda önemli merkezlerden bir tanesi Akçakale ilçemizdir. Hemen tam karşımızda Suriye’nin Tel Abyad şehri bulunuyor. Onunla komşuyuz. Bizim harekâtın ilk gününden de ilçemizde de tabii ki meskûn mahallere de karşı taraftan roket, havan ve benzeri mühimmatlar düşmüş ama birkaç gün sonra ordumuz karşı tarafta güvenliği sağladıktan sonra atışlar kesilmiştir. Şu anda ilçemizde hayat normal bir şekilde devam etmekte, bundan sonrası daha ziyade artık Suriye’deki yaşam alanlarında normal hayata dönülmesi için çalışmalara destek olmak, onları takip etmek ve şu anda bulunmuş olduğumuz gümrük kapısının bir an önce ticari faaliyetlere de başlayacağı şekilde çalışmalara devam etmek...

Dün de biz Tel Abyad’a geçmiştik Sayın Valimizle beraber. Orada yerel meclis oluşturuldu, yerel meclis çalışmaya başladı. Bundan sonra onların çalışmalarına destek olmak adına daha çok faaliyetlerimiz olacak. Ben bu vesileyle bizleri ziyaret eden Türkiye Büyük Millet Meclisinin değerli üyelerine, Komisyon Başkanımıza, bölgemizin milletvekillerine, değişik illerden gelen milletvekillerimize bizlere moral verdikleri için teşekkür ediyoruz.

Saygılar sunarım.

TBMM TV MUHABİRİ NİDA YILMAZ – Efendim, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Komisyonumuz elbette sizi ziyaret etmeden hareket etmek istemediler. Siz neler söylersiniz?

AKÇAKALE BELEDİYE BAŞKANI MEHMET YALÇINKAYA - Komisyon üyelerimize, değerli milletvekillerimize, Başkanımıza bu gayretlerinden dolayı teşekkür ediyoruz.

Sınır kapısı, burası, yani sıfır noktada ve uzun yıllar ticarete açık olan bir kapı, birinci sınıf bir kapı, Kapıkule gibi bir kapı. 3 bin tırın çalıştığı, ithalat ve ihracatın merkezi olan bir kapı. Ancak dokuz yıldır Akçakale ve bölge büyük bir bedel ödedi. Burası bir terör yuvası oldu. Önce IŞİD, DEAŞ, arkasından PYD, PKK bu bölgedeydi. Ama Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın kararlılığı, Savunma Bakanımızın dirayeti, milletimizin gayretiyle burada bir destan yazdık. Allah’ın izniyle herkes kendi evine, kendi yurduna, kendi köyüne dönecek ve burada tekrar barış, sükûn, huzur olacak; annelerin göz yaşı olmayacak. İstiyoruz ki burada Kürt, Arap, Türk herkes bir arada kardeşçe dünya durdukça yaşasın. Burada her şeyin normalleşmesini istiyoruz, her şeyin tabi mecrasına dönmesini istiyoruz. Milletvekili arkadaşlarımızın buraya kadar gelip bu harekâta hem destek vermek hem bölgeye moral vermek açısından gelişleri bizim için çok önemli. Onlara teşekkür ediyoruz.

İnşallah, yakın bir zamanda her şey Türkiye’nin umduğu gibi, düşündüğü gibi olacak. Türkiye büyük bir felaketin eşiğinden döndü. Bunu ben bir Orta Doğu uzmanı olarak, bu işleri bilen bir arkadaşınız olarak söylüyorum. Yapılan harekât bir destanlık iştir, cumhuriyet tarihinin en büyük harekâttır ve bununla Türkiye büyük bir tehlikeyi bertaraf etmiştir. Allah’a şükür hem Orta Doğu yani

Suriye de huzura kavuştu, burası da huzura kavuştu. Bundan sonra önümüzde iyi günler göreceğiz. Gecenin sonunda aydınlık bir şafak ve inşallah aydınlık bir gün yüzü yakın bir tarihte bizi bekliyor. Allah yardımcımız olsun.

Teşekkür ederim.

TBMM TV MUHABİRİ NİDA YILMAZ – Efendim, size de bir şey sormak istiyoruz. Tıbbi bitkiler ülkemiz için farklı bir konu, önemli bir konu. Araştırma için gelmişsiniz fakat burayı mutlaka ziyaret etmeden dönmek istemediniz Ankara’ya. neler söylersiniz?

BAŞKAN - Evet, Tıbbi ve Aromatik Bitki Araştırma Komisyonu olarak iki gündür Şanlıurfa’dayız. Tabii ki buraya kadar gelip de burada Akçakale’yi, tam sınırı ziyaret etmeden dönmemiz mümkün değildi. Hem Kaymakam Bey’i ziyaret hem Belediye Başkanımızı ziyaret edelim ve hem de halkımızı, buradaki insanların durumunu görelim diye geldik.

Gerçekten şu anda şehir gayet sakin, yaşam devam ediyor. Tabii ki Başkanımızın ve Kaymakamımızın dediği gibi burada başta Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan’ın büyük dirayeti ve desteğiyle yine şanlı Türk ordusu burada gereğini yaptı. Hem sahada inşallah hem de masada bu işin kazananı olacağız. Burası eski kriterleriyle anılacak, burası barış yurdu olacak ve özellikle de bizim tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili burada da büyük bir destek olacak, üretim olacak ve bu güvenlik bölgesinin içerisinde bu bitkiler de rahat bir şekilde burada yetiştirilebilir, Suriyeli kardeşlerimiz orada bu işleri yapabilirler. Ben gerçekten şu anda burada olmaktan çok mutluyum. Bize bu ortamı sağlayan askerlerimize... Ölenlere Allah rahmet eylesin, şehitlerimizi rahmetle anıyoruz, gazilerimize ve insanlarımıza, yaralı olanlara da acil şifalar diliyorum. İnşallah, Kaymakamımın ve Başkanımın dediği gibi, burası barış yurdu olacak, huzur yurdu olacak ve ülkemiz kalkınacak ve tüm ümmete, ezilenlere Türkiye Cumhuriyeti devleti kardeşçe yaşamaları için ortam sağlayacak.

TBMM TV MUHABİRİ NİDA YILMAZ – Teşekkür ederiz.

REFİK ÖZEN (Bursa) - Sayın Başkanım, müsaadeniz olursa Sayın Kaymakamımıza Bursa Yıldırım ilçemizden öğrenci kardeşlerimizin kahraman Mehmetçiğe yazmış olduğu mektuplar var 300 tane, bunu size emanet ediyoruz, askerlerimize, komutanlarımıza ulaştıracağımıza inanıyoruz.

AKÇAKALE KAYMAKAMI METİN ESEN - Tabii ki. Ben de bu mektupları inşallah bu operasyonda önemli bir görevi icra eden 7. Komando Tugayına inşallah bu mektupları teslim edeceğim yarın sizler adına.

REFİK ÖZEN (Bursa) - Sağ olun.

Burada tabii TÜGVA’lı kardeşlerimiz o konuda vesile oldular, kendilerine teşekkür ediyoruz.

Aynı zamanda Bursa’mızın kestane şekeri vardı. Bunlardan daha var. Onları da inşallah yine... Bu vesileyle bunu da sizlere takdim etmiş oluyoruz.

AKÇAKALE KAYMAKAMI METİN ESEN - Çok teşekkür ediyorum.

TBMM TV MUHABİRİ NİDA YILMAZ – Efendim, zarflardan bir tanesini görebilir miyiz?

AKÇAKALE KAYMAKAMI METİN ESEN - Okuyayım isterseniz.

TBMM TV MUHABİRİ NİDA YILMAZ – Evet, bir tanesini okursanız...

AKÇAKALE KAYMAKAMI METİN ESEN - “Sevgili askerim, şu an kim olduğunu, kime yazdığımı bilmiyorum fakat şu anda eminim ki çok değerli birine, bizim için kendi ailesinden, sevdiklerinden vazgeçecek kadar koca yürekli birine yazdığımı düşünüyorum. Tanımıyorum ama sizin hepimizi çok seviyorum. Dualarımızın her zaman içindedir. Rabb’imin melekleri kanatlarının altında olun, tümümüzü korusun, hakkınızı helal edin.

Sizi çok seviyorum. Beni Instagram’dan ekleyebilirsiniz.

Yaren Kara.”

Bursa'dan yazmış. Yaren kardeşimize teşekkür ediyoruz.

İnşallah ben yarın bu mektupları bizatihi operasyonel faaliyetlerde bulunan birliğimize teslim edeceğim. Yaren gibi bütün kardeşlerimize teşekkür ediyoruz.

Bu, milletimizin bütün mensuplarının 7'den 70'e dualarıyla, gönülleriyle askerimizin yanında olduğunu biz zaten biliyoruz, ona bir kez daha şahit olmuş olduk.

Teşekkür ediyoruz.

REFİK ÖZEN (Bursa) – AK PARTİ Bursa Milletvekili olarak, aynı zamanda Araştırma Komisyonu Sözcüsü olarak Sayın Başkanımızın önderliğinde bugün Urfa Akçakale'de olmaktan ayrı bir gurur duyuyoruz. Sayın Kaymakamımıza, Belediye Başkanımıza misafirperverlikleri için de teşekkür ediyoruz.

Bize verilen emanetler vardı. Özellikle Bursa Yıldırım ilçemizdeki TÜGVA Başkanlığımızın Urfa'daki TÜGVA kardeşlerimiz aracılığıyla burada hem askerlerimize, Mehmetçiklerimize ulaştırmış oldukları, öğrenci kardeşlerimizin yazdığı 300 tane mektubu Sayın Kaymakamımıza teslim ediyoruz ve Bursa'mızın simgesi kestane şekerlerimizi de inşallah askerlerimize ulaştırılmak üzere teslim ediyoruz.

Rabb'im ordumuzu, askerimizi muhafaza etsin diyoruz, tekrar teşekkür ediyoruz.

Kapanma Saati: 17.40

YEDİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 18.00

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

(Şanlıurfa-Akçakale Belediyesi)

BAŞKAN – Evet, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Araştırma Komisyonu olarak dört gündür yollardayız, çalışma ziyaretlerinde bulunuyoruz. İşte önce Hatay’a geldik, perşembe gecesi. Hatay ilimiz gerçekten de güzel hem bitki çeşitliliği fazla Hatay ilimizin hem de tıbbi aromatik müzesi yapmışlar, hatta ilçelerinin birinin adı da Defne.

İkinci günde, oradaki ziyaretlerimizi yaptıktan sonra, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başbakanını da davet etmişler, Altınözü ilçesinde bir festival vardı. Orada üniversiteden hocalar falan hepsi... Ona da katıldık. Oraya katılmamış şöyle: Hem tıbbi ve aromatik bitkiler olarak hem de ülkemizin son günlerdeki... Yani bu Barış Harekâtı gündeme düşmüştü, biliyorsunuz, Kuzey Kıbrıs Cumhurbaşkanı eleştirmişti. Ama tam aksine, güçlü bir şekilde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başbakanı ve orada onun yanında gelen vekiller de ona karşı açıklamada bulunmuşlardı. Hatta, şunu demişlerdi: “1974’te eğer Türkiye Cumhuriyeti devleti ve Türk Silahlı Kuvvetleri Kıbrıs’a çıkarma yapmasaydı, şu anda senin adın Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı değil, Bay Mustafa olacaktı.” gibi sert bir açıklama yaptılar. Gerçekten buradaki Barış Pınarı Harekâtı da çok yerinde olan bir hareket. Daha önceki Zeytin Dalı Harekâtı’nı da yerinde olan bir harekât olarak görüyorlar. Çok güzel bir şey oldu yani burayla örtüştürdüğümüz zaman.

Ben de aynı şekilde, onu da söylüyorum, 11 Nisan 2019’da Belediye Başkanımız Mehmet Ağabey seçildiğinde ben buraya geldim, hayırlı olsun diye. Her zaman geldiğimde o sınıra gider bakarız, işte, daha önce, yirmi sene önce de geldiğimde de bakmıştım hemen sınıra. O zaman bir ticaret vardı, alışveriş, hareketli bir kapıydı burası o yıllarda. Gerçekten, işin açıkçası, kanıma da dokunmuştu, hemen karşı tarafta, bir 100 metre ileride o paçavra asılıydı; sınırdaki, hemen burnumuzun dibinde, yani hemen karşımızda. Şimdi, bugün, şükürler olsun, iki gün Urfa ziyaretimizin sonunda yani finalinde güzel bir şeye şahit olduk, şehir gayet iyi, hiçbir sıkıntı yok, ondan sonra gittik, hemen sınırdaki, orada insanlarla çocuklarla karşılaştık ve karşıda ne teröristler var ne paçavraları var, hepsi gitmiş. Tabii burada şehit olanlara Allah rahmet eylesin, gazilerimize de Allah sağlık versin diyorum.

Tabii, işte yarın 29 Ekim, cumhuriyetimizin kuruluş yıl dönümü ve 2023’te 100’üncü yıl dönümü olacak. İnşallah buralarda bu teröristlerden kurtulduğumuz zaman, hemen dibimize bir terör devleti kurduğunu düşünmüyüz zaman, buralarda zenginlik olacak, huzur olacak ve rahat bir şekilde yaşamaya devam edeceğiz.

Gerçekten çok iyi bir ev sahipliği yaptı Şanlıurfa ili, hem vekillerimiz olsun hem işte belediye başkanlarımız yine aynı şekilde. İlk Halfeti’ye gittik, Halfeti’de başladık, orada hem bitki çeşitlerini gördük, karagölü gördük, ondan sonra o zenginlikleri gördük. Arkasından geldik, bugün tarım il müdürümüzün yaptığı sunumda Şanlıurfa’nın ne kadar zengin bir il olduğunu gördük. Zaten biz biliyoruz GAP’ın önemini ve pamuğun başkenti yani. Türkiye’nin yüzde 40’lık pamuk üretimi burada. Her ne kadar Antep fıstığı desek de fıstığın da üretiminin yüzde 40’ı-yüzde 50’si burada. Ondandır yani büyük bir zenginlik... Ha, daha iyi olması lazım. Yani biz eğer burada bu terörden kurtulabilseydik, işte 1 trilyon dolar son kırk yılda harcanmış para, direkt para yani; bir de onun yan etkilerine baktığınız

zaman onun 4 katı, 5 katı yani. O parayla yani 10 tane GAP yaparsın. Ama tabii tüm dış güçlerin yaptığı, hep bu sözü söylüyorum, anlatıyorum herkese, bizim bir hoca vardı, işte “Yol kenarında bağı olanla güzel yâri olanın başı dertten kurtulmaz.” derdi. Bizim yârimiz Anadolu ve yolun kenarında da değil, yolun ortasındayız. Burada bizim güçlü bir devlet olmamızı da istemiyor kimse. Bu terörü de onun içini yaptırıyorlar yıllarca. Bizi 12 Eylül döneminde sağ-sol diye kavga ettirdiler, şimdi de bu terörle kırk yıldır uğraştırıyorlar. Ama inşallah sonuna geldik. Ve biz burada güçlü olduğumuz zaman yalnızca Türkiye Cumhuriyeti devleti ve milleti değil; tüm ümmete, tüm milletlere, tüm insanlığa faydası olan bir ülkeyiz. Geçmişimiz, tarihimiz böyle yani. Selçuklusu, Osmanlısı hiç kimseye zulmetmemiş yani gittiği topraklara barışı, huzuru getirmiş, kimsenin yaşantısına karışmamış. Burada da yine aynı şekilde yani bu coğrafyada bizim durmamız tüm insanlığın faydasıdır diyoruz onun için de birlik ve beraberlik içinde olmamız gerekiyor.

Zenginleşmemiş lazım, zenginleşmenin de yolu bizim Komisyondan geçiyor bir miktar da çünkü bu tıbbi ve aromatik bitkiler hak ettiği yerde değil yani. Bu kadar zengin bir ülkedeyiz, 12 milyonun üzerinde çeşit var diyoruz, 3.600 yalnızca endemik burada yetiştiriliyor ve bu kadar tarım topraklarımız var, bu yetiyecek topraklar var ve ona rağmen burada kalırsak biz, bu zenginliği göremeyiz. Onun için, kısa sürede yani 2023’lerde 5 milyar dolar ve bu akım böyle devam ederse dünyadaki bunun çapı 500 milyar dolar olacak ve 500 milyar dolar olduğu zaman da biz eğer buraları çok iyi bir şekilde destekleyebilirsek, bundan niye yani 50 milyar dolar kazanılmasın. Burada işte biraz önce de açıkladığımı gibi, bu güvenli bölge olacak, buraya Suriyeli kardeşlerimiz buraya gelecekler, kendi memleketlerine gidecekler. Burada onlara tarım desteği olarak yani hemen tarım destekleri, tıbbi ve aromatik bitkiler desteği vermiş olsak burada bir zenginlik olur yani. Onun için güzel bir çalışma olacak inşallah bizim de Komisyon olarak. Ama en keyiflisi de işin açıkçası, bu iki gündür... Hatta, arkadaşların bazıları bize diyorlar ki: “Yorulunuz.” “Hayatta yorgunluk yok, yoğunluk vardır.” diyorum. Bu yoğunluğun sonunda burada olmaktan çok mutlu oldum, en azından o paçavrayı görmedik. Yani buna katkıda bulunan herkese teşekkür ediyoruz. Allah razı olsun.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Bir de Başkanım, şu anda mesela Kıbrıs Harekâtı’nı hatırlarsak, o zaman kendi paramızla aldığımız tankları, tüfekleri, topları veren ülkeler ambargo koyup uygulatmamıştı. Yani sen parayla aldığın silahlı kullanamamıştın. Ama bugün savunma sanayisine verdiğimiz ciddi önem sayesinde şu anda bazı ülkeler açıklama yaptılar yine silah satışı vesaire yapmayacağız diye ama zaten aldığımız bir şey yok. Dolayısıyla kendi ürettiğimiz silahlarla, tanklarla, helikopterlerle vesairelerle bugünkü dik duruşumuzun temeli o. Gelecekte de aslında yine stratejik önem haiz olan tarım ve tıbbi aromatik bitkiler. Dolayısıyla ilaç sanayisi gibi insanlığın stratejik önemiyle alakalı ürünler geleceğin savunma sanayisi hükmünde olacak. Dolayısıyla ülke olarak biz şu anda bunlara hazırlıklı olup hem bunun tarım boyutundaki üretimi hem sanayileşmesi hem de kendi ihracımızı üretecek hâle gelmemiz gerekiyor. İleride başka türlü savunma sanayisindeki gücümüz gibi bir gücümüz daha olmasına ihtiyaç var.

BAŞKAN – Sayın Başkanım, buyurun.

AKÇAKALE BELEDİYE BAŞKANI MEHMET YALÇINKAYA – Önce, değerli Aromatik Bitkiler Komisyonu Başkanımız, değerli dostum, hem amcası dostum, beraber siyaset yaptık, beraber milletvekilliği yaptık ve her zaman Yörüklerle Antalya bölgesinden iftihar ettiğim değerli dava arkadaşım, milletvekilleri, buradaki değerli geçmişte beraber olduğumuz Gülender Hanım, Sayın Cevheri, daha büyükleri, hepsiyle uzun yol gittik.

Aromatik bitkileri ben çok önemsiyorum. Tabii, öyle bir nazik zamanda geldiniz ki tam harbin ortasında geldiniz. Harbin ortasında tabii bu aromatik bitkiler biraz kozmetik gibi geldi ama esaslı bir şey. Burada 80 milyar dolar para harcadı Urfa’ya yani İstanbul’dan sonra en fazla parayı alan Urfa’dır. Yani GAP projesi dediğiniz, ben içinde şahidim, yani Süleyman Demirel nur içinde yatsın, Özal, ondan

sonra şimdiki Cumhurbaşkanımız Tayyip Erdoğan buradan hiçbir şeyi esirgemediler. Hepsi başından beri bu projenin çok önemli olduğunu ve hatta bu yapılan sulama kanallarının da aynı zamanda bir savunma kanalı yani burada suyu bıraktığınız zaman bir tankın, topun girmesi mümkün bile değil yani o şekilde düşünülmüş ve o şekilde planlanmış, kanallar böylesine...

Bu sulamadan dolayı, buradaki yatırımlardan dolayı tabii Urfa Türkiye'nin çok önemli bir merkezi. Biz bu sene hazırlandık, kararımızı da aldık, pamuk festivali yapıyoruz Türkiye'de çünkü pamuğun başkenti. Fakat bu harekattan dolayı tabii bütün festivaller iptal oldu, bıraktık seneye. Fıstığın başkenti, burada yağın başkenti. Yani burada Urfa'da zenginlik bitmeyecek kadar, sayılamayacak kadar çok. Burası GAP'ın başkenti. Şimdi artık şu anda Türkiye'de sayılı bir sanayi şehri ama bütün ham maddesi Urfa'da. Fıstığı da Urfa'dan, yağı da Urfa'dan, buğdayı da Urfa'dan, makarnayı çevirir, ipliği çevirir, baklavayı çevirir... Yani böyle bir ham madde kaynağı burası.

Aromatik bitkiler bizim için çok önemli. Sayın vekillerimiz, Başkanımız da kendisi de bizi dinliyor. Şimdi, burada Sayın Cevheri'nin de bilgisi olsun, ben çok uğraştım çözemedim şimdiye kadar. Tarım Bakanlığının elinde 5 bin dönüm bir arazi var, benim ilçemde 20 kilometre ötede, bir de Koruklu'da bin dönüm var, toplam 6 bin dönüm arazi var. Şimdi, iddia şudur ki Tarım Bakanlığı diyor ki "Ben burada tohum üretiyorum. Tohum denemelerim var ve tohum üretiyorum." Dedik ki: Ya arkadaş, 6 bin dönüm çok, yani 2 bin dönümünü verin, yani bu tip aromatik bitkilere, bu tip sera desteklerine ağırlık verelim ki buradaki işsizliği çözelim. Fakat alamadık yani bugüne kadar işte herkes o ona attı, bu buna attı, yani bilginiz olsun, bilgi vereyim size. Yani durum bu, alamadık. Yani 6 bin dönüm arazi bu dediğim manada kendilerine fazla, fazladan ellerinde tutuyorlar. Daha önce daha da fazlaydı, Ormana veriyorlar, şu anda Ormanın elinde 10 bin dönüm yer var. Şimdi ağaçlar falan dikili yani bir kısmında. Diğer 6 bin dönüm de ellerinde yani 6 bin dönümden 3 bin dönümü bize verseler, biz hem bu aromatik bitkilerin üstünde çalışıyoruz. Sizden evvel yani sizin de Başkan olmanız, yani değerli vekilimin de olması bizim için bir şans yani biz zaten öyle niyetlenmiştik, bu aromatik bitkiler kafamızdaydı. Ben hatta sizden de sordum, sonra vekilimden sordum, nasıl yapabiliriz diye, üstünde çalışıyoruz yani şu anda. Fakat bu arazinin bir kısmının Tarım Bakanlığından bize tahsis edilmesi lazım yani istiyorlarsa beraber yapalım. Fark eden bir şey yok yani biz arazinin mülkiyetini istemiyoruz ama orada üretim olsun istiyoruz. Dediğim gibi, yani şimdi siz devlette bulundunuz, biz de işin içinde bulunduk, şimdi ele geçiren babasının malı gibi görüyor. Bir kere elinden alamıyorsun yani vaziyet öyle. Ya diyorsun ki: Arkadaş fazla, yani bunu başka alanlarda da kullanalım, hiç olmazsa ilçeye bir gelir olsun, buradaki istihdama bir katkısı olsun.

Ben Katar Büyükelçisiyle de görüştüm yani kendisi de bu tip projelerde bize destek verdi. 125 bin şu anda mültecim var burada. Yani ilçe nüfusundan daha fazla, 115 bin bizler varız, 125 bin de Suriyeli var. Ben onun için bu konuda buraya gelmeniz bize çok büyük bir güç verdi bu savaş günlerinde, bize büyük bir moral verdi. Ama bu noktaya da dikkatinizi çekmek isterim ki 6 bin dönüm arazi var. Diyoruz ki: Bir kısmını verin, bu dediğiniz çalışmayı da orada yapalım. Burası aromatik bitkiler için bir cennet yani her şeyi üretmek mümkün, üstünde de biz çalışıyoruz yani. Fakat yer ellerinde, yer ellerinde olduğu için diyoruz ki: Arkadaş, bir kısmını alın, yine siz denemenize... 4 bin istemiyoruz, 2 binini ver. Fakat yani Tarım Bakanlığı şimdi bu birleşmelerden sonra, sizlerin huzurunda söylüyorum, maalesef bir başıboşluk var. Yani kim muhatap... Yani sonuç almak çok zorlaşıyor. Yani bir şey anlayamadım yani daha doğrusu. Şimdi eskiden giderdiniz, Bakan emrederdi: Verin oğlum bin dönümünü, bunlar da devam etsinler veya beraber yapın. Şimdi gidiyorsun, bir şey anlamadık. Yani bu bir sitem, bu bir tespit, bir gördüğüm fotoğraf, maalesef. Sizler de oradasınız, bunu sizden bekliyoruz yani.

BAŞKAN – Şimdi, bu tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili önemli olan bir ürün üreteceğiniz zaman toprağa ulaşmak. Hatta, biz bir düzenleme yaptık Mecliste, hazine arazileri çok cüzi rakamlarla kiraya verilebiliyor.

AKÇAKALE BELEDİYE BAŞKANI MEHMET YALÇINKAYA – İşte burası hazine, ondan bahsediyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Verilebiliyor yani.

AKÇAKALE BELEDİYE BAŞKANI MEHMET YALÇINKAYA – 6 bin dönüm ellerinde var, hatta 2 bin dönümünü ver.

BAŞKAN – Ormanlık alanlarda da aynı şekilde, mesela ormanlık alanlarda özel ağaçlandırma yapılıyor, gelir getirici türler yapılabilir ama bu tıbbi ve aromatik bitkiler onun altında yapılabilir. Biz diyeceğiz ki tabii burada, Urfa’da yok, Urfa’da yüzde 1 bile değil ormanlık alanlar. Orman alanının içerisinde de yani bu tıbbi aromatik bitki dikilsin, hatta orman meyveleri dikilsin. Türkiye’de, Ankara’da, Polatlı’da bir tanesi tüm ormandaki meyveleri toplamış onu; doğal, organik diye dünyaya satıyor. Böyle olursa zenginleşeceğiz biz yani. Toprağa ulaşım önemli, tabii öyle bir şey varsa da o da görüülür, konuşulur.

AKÇAKALE BELEDİYE BAŞKANI MEHMET YALÇINKAYA – Yani görseniz bir kısmında ağaç var, bir kısmı çıplak duruyor, yani onu da kullanmak mümkün, hepsi mümkün. Ama dediğim gibi, yani iyi niyet gösterecekler. Biz diyoruz ki: Her türlü desteği vereceğiz, ben Katar’dan kaynak da bulmuşum yani para da istemiyorum. Ama yerini ver, hiç olmazsa değerlendirelim, bu noktada herkes dediğim gibi, ayak sürüyor. Sizler de buradasınız, bakanlar da yanınızda, sizlerden, Ormandan yani işiniz bu. Orada ki arkadaşlar da sizlerin arkadaşı. Yani ben üstünde çalışıyorum fakat yani netice alamıyoruz yani sonuç yok.

BAŞKAN – Orman aldığı tarafa ne dikti, ne yaptı?

AKÇAKALE BELEDİYE BAŞKANI MEHMET YALÇINKAYA – Çam.

BAŞKAN – Bakın, biz hep şunu söylüyoruz: Biz çam olayında tabii Orman teşkilatının odunculuk yapacağı yer de var ama yalnızca odun ham maddesi değil, diğer gelir getirici türlere doğru bir kayma var yani. Yani bizim Orman teşkilatında da bayağı bu işlerde görüş değişiklikleri var. Biz yani her tarafa çam diyeceğiz diye bir şey yok. Burada ne yetişiyorsa, özellikle odun ham maddesi üretecek başka yerlerimiz var yani. Burada onun meyvesinden faydalanacağımız orman ürünleri olabilir, ondan sonra badem olabilir, zeytin olabilir...

AKÇAKALE BELEDİYE BAŞKANI MEHMET YALÇINKAYA – Hepsi mümkün fakat dediğim gibi... Sayın Başkanım, 10 bin dönüm araziden bahsediyorum yani münbit arazi yani taban arazi yani. Tamam, aldılar, hoş, fakat dediğim gibi, bir kısmını bu alanlara açalım, hiç olmazsa dediğiniz manada bir üretim yapalım. Öbür tarafta 6 bin dönüm var yani 3 bin, 4 bin dönüm fazla. Yani dediğim gibi, ele geçiren diyor ki: Babamın malıdır, kimseyi de buna ortak etmeyeyim, hani kimse de işin içine girmesin.

BAŞKAN – Herkeste bir meslek tutuculuğu, kurum tutuculuğu var, kim ele geçirirse...

AKÇAKALE BELEDİYE BAŞKANI MEHMET YALÇINKAYA – O şekilde yani sıkıntıyı öyle çekiyoruz. Bu şekilde konuya dikkatinizi çekmek istedim. Yani hem Ormanın 10 bin dönümünü hem bu Tarım Bakanlığının 6 bin dönümünü... Yani bir kısmını, dediğim gibi, yani hiç olmazsa burada çok ciddi bir işsizlik var. Yani dokuz yıldır devam eden savaşta en büyük bedeli burası ödedi. Şimdi burada bir kapı var yani orada bir tane araba bile yok, hepsi durmuş. Burada inanın ben ramazanda 2-3 kere ağladım, 1 kilo fasulyeye muhtaç, o hâle gelmiş yani. Şimdi hocam gelseydi, geçen sene bana Ankara’dayken anlatsaydı: “Ya, burası böyle olmuş.” Derdim ki: “Ya, olamaz.” Yani Suriye burayı da çöktü. Yani hem kendileri de fakir, bunlara bakarken burası da çöktü.

BAŞKAN – İnşallah, bu bölgede terör bitecek.

AKÇAKALE BELEDİYE BAŞKANI MEHMET YALÇINKAYA – Yok, yok bitti.

BAŞKAN – Bundan sonra asıl işimiz burada, asıl mücadele burada.

AKÇAKALE BELEDİYE BAŞKANI MEHMET YALÇINKAYA – Yani esas dediğimiz işleri yapmak, onlara da siz destek gereceksiniz. Yani sizlerden gayret bekliyoruz, yardım bekliyoruz. Her şeye de ihtiyacı var buranın, imkânı da var, kaynakları da var, suyu da var, toprağı da var, güneşi de var. Yani üretmede bir sıkıntımız yok ama bürokratik engelleri aşmak size düşüyor. Yani çünkü ben her gün Ankara’da olsam altından kalkarım da uzaktayız, şimdi gelip iki gün kalacaksın, tekrar dönüyorsun, burası savaş cephesi, burayı terk edemeyiz.

BAŞKAN – Biz de Komisyon olarak sizinleyiz.

AKÇAKALE BELEDİYE BAŞKANI MEHMET YALÇINKAYA – Biz sizlere teşekkür ediyoruz. Yani sizlerin gelişinden büyük güç aldık. Allah razı olsun.

ZEMZEM GÜLENDER AÇANAL (Şanlıurfa) – Teşekkür ederiz.

Allah yâr ve yardımcınız olsun. Zor günlerden geçiyorsunuz. Yanınızda olduğumuz mesajını vermek üzere Başkanımız öyle uygun gördü, geldik.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

Kapanma Saati: 18.20

SEKİZİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 18.40

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

(Şanlıurfa Valiliği)

BAŞKAN – Sayın Valim, biz Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Komisyonu olarak arkadaşlarımızla beraber bir çalışma programımız vardı, çalışma ziyaretlerimiz oldu.

Bu Komisyon 26’ncı Dönemde Mecliste grubu bulunan 5 partinin teklifiyle başladı ve kurulmaya karar verildi, seçim olduğu için kurulamadı, yeni dönemde kuruldu.

Mecliste 11 oturum yaptık. Bu sektörle ilgili kim varsa üniversiteden hocalardan başlayıp kamu kurumlarının bakanlıkların en üst seviyesindeki bu işlerle ilgili 68 kişi falan dinledik. Bunun yanında da arazi çalışması dediğimiz, il ziyaretlerine başladık. Önce Çorum, Konya, Karaman; Ege ve Marmara’yı temsilen Balıkesir’e gittik; daha sonra Doğu Karadeniz ziyaretlerimiz oldu; Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Ordu, Samsun, o hattı gezdik. Bu, son çalışma ziyaretimiz olacak, şimdi süre tamamlanmak üzere bizde, 21 Kasım’da tamamlanacak. Dedik ki güney bölge hem Akdeniz iklimi, karasal iklim Hatay’dan başladık, perşembe akşamı geldik. Hatay, oradan Kilis, Gaziantep ve iki gündür de Şanlıurfa’dayız.

Bizim tabii Komisyon üyelerimizin içerisinde Şanlıurfa Milletvekilimiz Zemzem Hanım, aynı zamanda da kâtip üyemiz. Özellikle tabii buraya yani Şanlıurfa’ya gelmeden bu Komisyon görevini tam yapmış olmazdı çünkü burası tarımın, GAP’ın başkenti, pamuğun yüzde 40’ı burada. Hatta, işte Antep fıstığı diyoruz, onun yüzde 40-yüzde 50’si burada üretiliyor. Tıbbi aromatik bitkilere de yakın yani bazı girişimciler var, yurt dışındaki bitkiyi getirmiş burada yetiştirmiş ve yurt dışına pazarlıyor. Buradan bir patlama yapabiliriz diye düşünüyoruz. Zaten bitki çeşitleri olarak da Türkiye’de 12 binin üzerinde bitki çeşitliliği var, bunun 3.600’ü endemik, ülkemiz çok zengin. Şanlıurfa’daki bitki çeşitliliği ve ormanlık alan çok az gibi görünse de ama tarıma geçeceğimiz için çok yatkın burası. İlk gün işte Halfeti’ye gittik, orada karagül olayı, güzel yani bir endemik tür, orada yetişen bir tür.

Yine, işte ziyaretlerimizi yaptık, Göbeklitepe’ye uğramasak olmaz diye orada ziyaretlerde bulunduk. Bugün de GAPTAEM de gerçekten geniş katılımlı bir toplantı oldu, sizler de şehidimiz olduğu için gelemediniz. Ama çok güzel bir toplantı oldu. İlimize hizmet veren il müdürleri, bölge müdürleri, üniversite hocaları, STK’ler hepsi oradaydı. Güzel bir sunum oldu, güzel karşılıklı müzakere yaptık, Şanlıurfa’mızın daha zengin olduğunu orada daha da net gördük.

Yine, sanayiye gittik, organize sanayiye. Şanlıurfa denilince akla isot geliyor, onunla ilgili üretim tesislerini sabahleyin yerinde gördük. Yine aynı şekilde Teknokente gittik. En sonunda da: Bu kadar Şanlıurfa ilinde çalışıyoruz, Akçakale’yi de sınırlarımızı da Barış Pınarı Harekâtı’nın çıkış noktası olan yeri de görelim dedik ve gittik.

Gerçekten tabii çok güzel bir çalışma oldu yani hem sahada hem masada yani Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan’ın da katkı ve dirayetiyle şanlı Türk ordusunun ve sizlerin buradaki gayretleriyle güzel bir operasyon oldu ve çalışmalara devam ediyor. Hatta ben arkadaşlara şunu söyledim: 11 Nisanda ben gelmiştim buraya, Urfa’mıza. Akçakale’ye de gitmiştik. Oranın Belediye Başkanı daha

önce tanıdığım biri, hayırlı olsuna gittiğimde hemen tam sınıra vardık, karşıda o paçavralar duruyordu; 100 metrede, 50 metrede böyle çıplak gözle dikmişlerdi oraya. Şükürler olsun, şimdi orada yerinde yeller esiyor yani.

Tabii işte şehitlerimiz var, Allah rahmet eylesin; yaralılar var, onlara da Allah acil şifalar versin. İnşallah, netice olarak, yani oralarda terör devleti kurduymayacağız ve teröristler oralarda olmayacak. Oralarda büyük zenginlikler olacak diye düşünüyoruz. Hatta, şunu da dedik: Bu güvenli bölgenin içerisinde çünkü oraları organik bakir topraklar gibi düşündüğün zaman, yine Suriyeli kardeşlerimiz orada olduğu zaman, onların gelişmesi için, kalkınması için, orada işleri olması için tıbbi aromatik bitkiler de düşünülebilir yani, Komisyonumuzla da böyle bir bağlantı kurulabilir. İnşallah, güzel yani işler de iyi gidiyor. Siz tabii daha ayrıntılı biliyorsunuz. Yani bu dört yoğun günün sonunda, yoğunluğumuzun sonunda bugünkü bu olay, bu son olay, bizim için dinlendirici bir durum oldu yani huzur içerisinde Ankara'ya döneceğiz.

Ben çok teşekkür ediyorum gösterdiğiniz ilgiden dolayı. Tüm arkadaşlarımıza, vali yardımcımıza olsun, diğer belediye başkanları olsun, bizim araştırdığımız tüm sektörle ilgili uğraşan büyük bir grup var, bize ev sahipliği yaptılar. İnşallah raporumuza da iyi bir şekilde geçecek ve önerilerimizi de bildireceğiz.

Çok teşekkür ediyoruz Sayın Valim.

ŞANLIURFA VALİSİ ABDULLAH ERİN – Çok kıymetli Başkanım, değerli milletvekillerimiz, diğer bürokrat arkadaşlarımız; Şanlıurfa valisi olarak sizleri Şanlıurfa'da, burada misafir etmekten ve yaptığımız çalışmalardan büyük bir memnuniyet duyuyoruz. Çok istememize rağmen iştirak edemedikleri için de kusura bakmayın. Selami Bey, sağ olsun, bizim yerimize takip etti.

Bugün de biliyorsunuz, biraz önce sizin de ifade ettiğiniz gibi, Cumhurbaşkanımızın emriyle ayın 9'unda başlayan Barış Pınarı Harekâtı kapsamında arkadaşlarımızla birlikte Tel Abyad'a gittik. Gün boyu orada, hayatın normalleştirilmesi için, buranın yeniden yapılandırılması, terörden arındırılarak Tal Abyad başta olmak üzere ve onunla birlikte Ceylanpınar, Resulayn ve ona bağlı olan yerleşim yerlerinde terörden sonra oranın bütün terör unsurlarından arındırılması, patlayıcılardan temizlenmesi hareketinin de gerçekleştirilmesi tamamlanırsa, yerinden ve yurdundan ayrılmış ve on yıla yakın bir süredir ezilmiş olan Suriyeli vatandaşların ilk etapta güven içerisinde dönüşlerini gerçekleştirmek için yoğun bir çaba içerisindeyiz, gayret içerisindeyiz.

Barış Pınarı Harekâtı sizin de ifade ettiğiniz gibi, çok şükür, beklediğimizden çok daha, başladıktan sonra çok daha hızlı gelişti. Hemen ikinci gün, üçüncü gün Cumhurbaşkanımızın hedef olarak gösterdiği 30-32 kilometre derinliğe hem kahraman Mehmetçik hem de Suriye Millî Ordusu ve onun unsurları oralara ulaştılar. Ama tabii bu bölge on senedir önce rejimin yönetimi altındaydı, ardından Suriye'de oluşturulan IŞİD terör örgütünün yönetimine maruz kaldı. Aslında büyük bölümü Arap ve dindar olan Resulayn'da da kısmen yüzde 30-35'e yakın Kürt kardeşlerimizin de yaşadığı bu bölgedeki insanları gerçekten canından bezdiren; can, mal, namus ve emniyetini de büyük ölçüde yok sayan bir yönetimle yönetildiler yani sekiz-on senedir.

Dün Tel Abyad'dan biz de daha umutlu bir şekilde döndük. Hızlı bir şekilde o harekâtın devam ettiği süre içerisinde de kamu kurum ve kuruluşlarımız, valiliklerimiz, belediyelerimiz ve Şanlıurfa halkının tamamı, bir tane bile aykırı bir ses çıkmadan, Allah'a şükür, ordusunun yanındaydı, arkasındaydı ve her türlü desteği de verdiler. Şanlıurfa aslında bu anlamda tarih boyunca devletine, milletine, bayrağına olan bağlılığını, sadakatini defalarca kanıtlamış olan bir il. Suriye bağlamında da Cumhurbaşkanımızın Suriyeli kardeşlerimize “muhacir” ismini verdikten sonra da ensarlık vazifesini en iyi şekilde yerine getiren şehirlerin başında geliyor. Çünkü 2 milyonluk nüfusun neredeyse dörtte 1'i oranında da ayrıca Suriyeli kardeşimize sekiz buçuk-dokuz senedir ev sahipliği yapıyor ama

sorunsuz bir şekilde ev sahipliği yapıyor. Başlangıçtan itibaren de bütün imkânlarını bu kardeşlerimizle paylaşan bir alıcınalık ve olgunluk gösterdiler. O anlamda da Şanlıurfa Valisi olmaktan gerçekten onur duyuyoruz, gurur duyuyoruz.

Araştırma konumuzla ilgili, tabii Şanlıurfa orman varlığı açısından en fakir illerimizden bir tanesi. Yani yüzde 1,2 civarında bir orman varlığımız var. Burada milletvekillerimizle, belediye başkanlarımızla ve bütün sivil toplumu da dâhil etmek suretiyle, aslında milletimizin tamamını dâhil etmek suretiyle çok daha yeşil ve daha yaşanabilir, nefes alabildiğimiz bir Şanlıurfa'yı bir taraftan da turizmi ve ekonomiyi, ticaretteki gelişmeye, sanayideki gelişmeyle birlikte aynı zamanda bunu da oluşturmak için bir çaba içerisindeyiz, çalışma içerisindeyiz. Orman teşkilatımız ve bütün aktörlerle birlikte bu yıl hedef olarak 10 milyon fidanı toprakla buluşturma hedefimiz var. Milletvekillerimizle büyükşehir belediyemiz başta olmak üzere, belediyelerimiz, sivil toplumun tamamı destek veriyor. Barış Pınarı Harekâtı tabii araya girince o konudaki çalışmalarımız biraz yavaşladı ama bu sene o hedefi gerçekleştirmeyi düşünüyoruz yani o konuda da buradaki vakıflarımızdan, derneklerimizden, sivil toplumun da katkısını almak suretiyle belirlediğimiz alanların tamamına inşallah fidanlarımızı dikeceğiz, yerleştireceğiz. Kısa süre içerisinde de 100 milyon fidan hedefimiz var, işte ilk yıl 10 milyon, sonrasında da devam eden bir çalışmayla bunu gerçekleştirmeyi düşünüyoruz.

Endemik bitkiler konusunda görüldüğünden fazla potansiyeli olan bir vilayet. Aslında Şanlıurfa sadece ovidan oluşmuyor, 20 bin kilometrekarelik alanın 14 milyonu tarıma elverişli alan. Şu anda da bu alan devletimizin yaptığı yatırımlarla 4 milyon dönümden fazlasını da sürdürebilen bir güce sahibiz Allah'a şükür. Tarımda ve diğer birçok konuda Türkiye'de ilk sıralardayız. Ancak bu ürünlerin daha katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesi konusunda sıkıntılarımız var. Bunun için de yine milletvekillerimizle ve daha önceki aynı zamanda Tarım Bakanımız olan Ahmet Eşref Bey'in zamanında bir Gıda OSB oluşturduk. Altyapı projeleri tamamlandı, ihale aşamasındayız, inşallah burada ürettiğimiz ürünleri ham hâliyle işte diğer illere satarak daha az kazanç elde eden bir noktadan katma değeri yüksek ürünler üretmek suretiyle bu zenginliğin daha çok Urfa'da kalmasına yönelik çabalarımız, çalışmalarımız var.

Bir de bizim doğu ve kuzeydoğu tarafımızda da Karacadağ var, Türkiye'nin en yüksek dağlarından birisi var, orada da hem Millî Parklar Müdürlüğümüz, Orman Müdürlüğümüzün takibini yaptığı karagölümüz var ama diğer yerlerde de endemik, bu bölgeden yetişen, buraya özgü bitkiler... Bunlarla ilgili bu amaçla yapacağınız çalışmalar bizim için değerlidir. Yaptığınız araştırmaların sonucunu, rapor sonucunu da bizimle paylaştığınızda biz üzerimize düşen ne varsa inşallah o konuda da elimizden geleni yapmaya hazırız.

Bir kez daha burada ağırlamaktan duyduğum memnuniyeti ifade etmek istiyorum. Sayın Başkanımız ve milletvekillerimize ve bütün misafirlerimize de teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz, çok sağ olun.

Kapanma Saati: 19.00

